

2

- Naše vlast
- Naše hodnoty
- Základy ústavního a politického systému ČR
- Vlastnictví
- Tvorba zákonů
- Státní správa a samospráva
- Protiprávní činy
- Právní řád ČR
- Základní práva a svobody
- Jeden svět, mnohé problémy, mnohá řešení

VÝCHOVA K OBČANSTVÍ

Materiály do výuky pro 1. a 2. stupeň ZŠ
a víceletá gymnázia

VÝCHOVA K OBČANSTVÍ

Materiály do výuky pro 1. a 2. stupeň ZŠ a víceletá gymnázia

2

OBSAH

Úvod	3		
Jak pracovat s metodikou	4		
Jak hodnotit formativně	5		
Viditelné myšlení	8		
Viditelné myšlení – metodické listy	9		
Sebehodnoticí arch	12		
Téma 1 – Naše vlast	13		
Státní symboly – <i>obrázky</i>	15		
Státní symboly – <i>odpovědní arch</i>	19		
Téma 2 – Naše hodnoty	20		
Najdi rozdíl – <i>podklad pro učitele</i>	23		
Najdi rozdíl – <i>pracovní list</i>	24		
Co je české? – <i>pracovní list</i>	25		
Preambule Ústavy České republiky – <i>pracovní list</i>	26		
Svoboda – <i>pracovní list</i>	27		
Téma 3 – Základy ústavního a politického systému ČR	28		
Občanský průkaz – <i>pracovní list</i>	31		
Politika ve městech a obcích České republiky: zastupitelstva, primátoři, starostové, radní, volby a místní referenda – <i>podklad pro učitele</i>	32		
Volby v Koumákově – <i>pracovní list</i>	34		
Škálování – <i>příloha</i>	35		
Téma 4 – Vlastnictví	36		
Vlastnictví – <i>podklad pro učitele</i>	39		
Kartičky věci – <i>pracovní list</i>	41		
Případy / kauzy – <i>pracovní list</i>	42		
Případy / kauzy – seznam řešení pro žáky – <i>pracovní list</i>	43		
Dilemata vlastnictví – <i>pracovní list</i>	44		
Téma 5 – Tvorba zákonů	46		
Bridge – <i>pracovní list</i>	48		
Role Poslanecké sněmovny v legislativním procesu – <i>pracovní list</i>	49		
Role Senátu v legislativním procesu – <i>pracovní list</i>	50		
		Role vlády v legislativním procesu – <i>pracovní list</i>	50
		Role prezidenta republiky v legislativním procesu – <i>pracovní list</i>	51
		Role Ústavního soudu v legislativním procesu – <i>pracovní list</i>	51
		Legislativní proces – <i>pracovní list</i>	52
		Téma 6 – Státní správa a samospráva	53
		Obec – <i>myšlenková mapa</i>	55
		Analýza volebních plakátů – <i>pracovní list</i>	56
		Téma 7 – Protiprávní činy	57
		Členění trestných činů – <i>podklad pro učitele</i>	60
		Ukládání trestů a správních trestů – <i>podklad pro učitele</i>	61
		Trestné činy a přestupky – <i>kartičky</i>	63
		Tresty a správní tresty – <i>kartičky</i>	65
		§ 52 zák. č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku – <i>pracovní list</i>	67
		§ 35 zák. č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich – <i>pracovní list</i>	68
		Téma 8 – Právní řád ČR	69
		Příklady soudních rozhodnutí – <i>kartičky</i>	72
		Příklady správních rozhodnutí – <i>kartičky</i>	73
		Schéma soustavy soudů ČR – <i>pracovní list</i>	74
		Soustava soudů ČR – <i>kartičky</i>	75
		Soustava soudů ČR – <i>pracovní list</i>	78
		Kufříková reflexe – <i>obrázky</i>	79
		Téma 9 – Základní práva a svobody	80
		Pantomima – <i>pracovní list</i>	83
		Headline – <i>pracovní list</i>	84
		Milada Horáková – <i>pracovní list</i>	88
		Křížovka – <i>pracovní list</i>	89
		Téma 10 – Jeden svět, mnohé problémy, mnohá řešení	90
		Nadpisy – <i>pracovní list</i>	92
		Přepis TEDx videa s Boyanem Slatem – <i>podklad pro učitele</i>	94
		Boyan Slat – <i>pracovní list</i>	95

ÚVOD

Již více než třicet let nás dělí od pádu komunismu a znovuoobnovení demokratického právního státu v naší zemi. Česká republika zažívá nebývalý ekonomický rozkvět, zároveň se řadíme mezi nejbezpečnější země světa. Lidé mohou žít ve svobodě a sami rozhodovat o svém životě. To vše nám demokracie přináší. Zároveň ale vidíme, že jen přibližně třetina Čechů věří, že mohou ovlivnit veřejné dění. Také politická gramotnost zejména u mladé generace klesá. Pro udržitelnost demokratického právního státu je přitom nezbytné, aby se občané-voliči orientovali v politice, uměli o ní kriticky přemýšlet, vytvářet si vlastní názor a v neposlední řadě se také angažovali. K tomu všemu může dopomoci demokratické občanské vzdělávání. Bohužel, když si rekapitulujeme posledních tři dekády naší historie, je právě občanské vzdělávání stále ještě popelkou, na kterou se moc nemyslelo. Je to velký dluh, který je načase začít splácet.

Tato publikace vznikla v rámci projektu „Odpovědné občanství“, který pomáhá zlepšit demokratické občanské vzdělávání v České republice. Tento projekt již představil „Kompetenční model pro odpovědné občanství“, který je fundovaným didaktickým základem pro občanské vzdělávání a zahrnuje všechny podstatné znalosti, dovednosti a schopnosti, které by měl odpovědný občan mít. Dále jsme předložili návrh na revizi rámcových vzdělávacích programů v oblasti občanského vzdělávání dle tohoto nového kompetenčního modelu, která

je nutná pro zkvalitnění vzdělávací politiky v České republice. V neposlední řadě projekt odpovědného občanství přináší i metodickou podporu pro učitele. V roce 2018 jsme vydali první díl publikace „Výchova k občanství“, která obsahuje materiály do výuky na klíčová témata důležitá pro každý demokratický právní stát. V roce 2019 jsme publikovali speciální vydání věnované jednotlivým státním svátkům v České republice. Ve svých rukou držíte další díl z řady publikací „Výchova k občanství“, které postupně zpracovávají všechna témata, která jsme ve spolupráci s předními českými politology a ústavními právníky zařadili do našeho návrhu revize rámcových vzdělávacích programů pro občanské vzdělávání. Nově není publikace strukturována jako kompletní vyučovací hodiny, ale jako manuál aktivit, které si učitelé mohou dle uvážení zařadit do své výuky. V publikaci najdete popis aktivit a pracovní listy k těmto aktivitám. Listy s řešeními k pracovním listům a další podpůrné materiály pro učitele k aktivitám jsou na webových stránkách www.odpovedneobcanstvi.cz, kde jsou zdarma ke stažení. V publikaci je u materiálů vždy připsáno „*ke stažení na www.odpovedneobcanstvi.cz“*, pokud jsou umístěny pouze na webu. Doufáme, že tím usnadníme práci českým učitelům, kteří nemají vždy ty nejlepší podmínky a jejichž práce bohužel stále není dostatečně oceňována. Pojďme společně obohatit výuku, dnes často založenou pouze na memorování množství faktů, o rozvoj dovedností a kompetencí nezbytně nutných pro úspěšný život v 21. století. Buďme odpovědnými občany!

JAK PRACOVAT S METODIKOU

Do rukou se Vám dostává 2. díl metodického materiálu *Výchova k občanství*, který vznikl ve spolupráci CEVRO Institut, Konrad-Adenauer-Stiftung a Katedry občanské výchovy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Nový díl přináší nová témata a nové rozvržení příprav hodin tak, aby splňoval požadavky každého pedagoga.

Ve 2. díle najdete 10 témat zabývajících se politologickou, právní, globální i ekonomickou tematikou. Témata byla pečlivě vybrána tak, aby doplňovala obsah 1. dílu a zároveň naplňovala očekávané výstupy Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV). Čím se však 2. díl odlišuje od 1., je teoretická část. V teoretické části přinášíme návrh hodnocení občanské výchovy, a to na základě formativního hodnocení. Najdete zde rady a tipy, jak hodnotit formativně, jak hodnotit skupinovou práci, účast na diskusi nebo schopnost prezentace. Součástí teoretické části je také kapitola *Viditelné myšlení*, která nabízí nové aktivizující a podnětné metody do výuky. V neposlední řadě tu také najdete „Metodické listy“ aktivit a metod, které jsou inspirovány ze zahraničních metodik a u nás jsou málo využívány. Je tu také návrh **sebehodnotícího archu**, který lze libovolně využít k jakémukoli tématu. Do archu stačí jen doplnit výstupy, kterých chce učitel v dané hodině nebo tématu dosáhnout.

Co se cílů jednotlivých témat týče, navazujeme na již představený kompetenční model pro odpovědné občanství, který je podrobně popsán a představen v prvním díle. Cíle jsou tedy opět rozděleny do jednotlivých kompetencí – kompetence odborné (KO),

kompetence metodické (KM), kompetence k vytvoření si vlastního názoru (KkVN) a kompetence k jednání (KkJ).

Samotné rozvržení příprav reaguje na potřebu posílení samostatnosti učitelů. V tomto díle je pro každé téma navrženo několik metod, které jsou rozvrženy tak, aby jimi mohl učitel naplnit celou vyučovací hodinu, ale zároveň aby si mohl vybrat jen některé a ty bez potřeby návaznosti mohl využít samostatně. Záleží tedy na samotném učiteli, zda využije metody a aktivity všechny, nebo jen některé. Aktivity na sebe navazují tématem, obsahem je však lze využít zvlášť. V každém tématu lze najít aktivity evokační, aktivity hlavní, tedy expoziční a fixační, a v závěru také aktivity reflektivní. Metody a aktivity lze libovolně modifikovat. Metody a aktivity byly vybrány a navrženy tak, aby je učitel mohl využít dále do jiných témat, případně předmětů. Součástí každé přípravy jsou doplňující materiály, teoretické podklady pro učitele i kopírovatelné přílohy (pracovní listy, kartičky, schémata). Část doplňujících materiálů je dostupná pouze v elektronické podobě na webových stránkách www.odpovedneobcanstvi.cz. Seznam těchto podpůrných materiálů je uveden níže na této stránce. Všechny přípravy jsou připraveny tak, aby byly co nejuniverzálnější a nebyly technicky ani technologicky náročné.

Je naším cílem reagovat na aktuální potřeby českého vzdělávacího systému, tudíž věříme, že tento metodický materiál bude přínosný nejen pro Vás, ale také pro Vaše žáky, kteří jsou na nejlepší cestě stát se pod Vaším působením odpovědnými občany.

SEZNAM DOPLŇJÍCÍCH MATERIÁLŮ DOSTUPNÝCH POUZE V ELEKTRONICKÉ PODOBĚ NA WEBOVÉ STRÁNCE WWW.ODPOVEDNEOBCANSTVI.CZ

Viditelné myšlení – metodické listy

Terč – *podklad pro učitele*

Téma 1 – Naše vlast

Státní symboly – *list s řešením*

Téma 3 – Základy ústavního a politického systému ČR

Občanský průkaz – *list s řešením*

Téma 4 – Vlastnictví

Případy / kauzy – *stanoviště – příloha*

Karty – 4 rohy – *příloha*

Téma 5 – Tvorba zákonů

Legislativní proces – *list s řešením*

Téma 6 – Státní správa a samospráva

ABC – *příklad řešení*

Téma 8 – Právní řád ČR

Schéma soustavy soudů ČR – *list s řešením*

Téma 9 – Základní práva a svobody

Headline – *list s řešením*

Milada Horáková – *list s řešením*

Křížovka – *list s řešením*

Systematika Listiny základních práv a svobod – *podklad pro učitele*

JAK HODNOTIT FORMATIVNĚ

Aktivní využívání kompetenčních modelů ve výuce s sebou nese také požadavky, jež jsou spojeny s jejich evaluací. Zároveň je nutné, aby se tato evaluace/hodnocení nezaměřovala pouze na výsledky učení, ale také na samotný proces učení. Je zřejmé, že pro efektivní implementaci kompetenčně zaměřené výuky je vhodné zvolit takový způsob hodnocení, který umožní zároveň vytvářet a rozvíjet žákovské učební činnosti ve vztahu ke kompetenčnímu modelu pro odpovědné občanství (odbornou, metodickou, k vytvoření si vlastního názoru, k jednání).

Dalším důvodem, proč jsme se rozhodli tento způsob hodnocení zařadit do této učebnice, je fakt, že jde bez obtíží kombinovat s klasifikací, která je běžná na většině našich škol. Představená metodika si nedává za cíl seznámit učitele s celým konceptem formativního hodnocení, ale spíše ukázat jeho možnosti využití při hodinách výchovy k občanství.

Termín formativní hodnocení (formative assessment) je v pedagogické teorii již poměrně dlouho.¹ Je spojen s pedagogickým psychologem B. Bloomem, autorem dosud používané takzvané Bloomovy taxonomie vzdělávacích cílů. Právě jeho tým se zaměřil na důležitost poskytnutí takové zpětné vazby žákovi, která umožní modifikaci jeho chybných učebních činností a postupů.

Podstatou/jádrum formativního hodnocení je samotná zpětná vazba, jejíž prostřednictvím učitel poskytuje žáku informace o zmíněné míře naplnění stanovených cílů. Na tomto

základě jsou vyzdvíženy nejenom klady žákova výkonu, ale také zápory spolu s předáním doporučení pro odstranění chyb. Tato zpětná vazba by nejlépe měla mít formu dialogu mezi učitelem a žákem, procesu odhalování úspěchů a chyb.

Pro koncept formativního hodnocení se v praxi využívá **pět klíčových strategií formativního hodnocení** – viz tabulku. Jak z tabulky vyplývá, pro rozvoj formativního hodnocení ve školním prostředí je důležité si jasně, jednoznačně a srozumitelně vymezit cíle učebního procesu, tak aby bylo naplňováno kompetenční pojetí výuky. Díky jasnému strukturování kompetenčně pojaté výuky do čtyř na sebe navazujících částí (odborné, metodické, k vytvoření si vlastního názoru, k jednání) to lze ve výukovém procesu zajistit. Zde pak je důležitá akceptovatelnost (accepted) cíle žáky, aby jej přijali za svůj (tzn. jedná se o motivaci žáků, uvědomění si toho, že je to pro ně důležité), případně za jeho dosažení přijali také svoji odpovědnost (to souvisí s participací žáků na cílech vyučovacího procesu). Se stanovením cílů těsně souvisí vytvoření odpovídajících kritérií, jež učitelí pomohou určit míru jejich splnění. Kritéria pro formativní hodnocení by měla mít analytický charakter založený na indikátorech, tzn. škálované víceúrovňové popisy očekávaného výkonu žáka rozčleněné dle jeho kvality (kritériální tabulka, viz dále).

V rámci hodin výchovy k občanství je diskuse jednou z nejpoužívanějších metod výuky a není tomu jinak ani v této metodice. Z toho důvodu vám předkládáme jeden z možných nástrojů, jak diskusi sledovat, jak vést žáky k zdokonalení v této dovednosti. Příložená **kritériální tabulka k diskusi** obsahuje jednotlivá kritéria, která doporučujeme při diskusi sledovat, určitě však nejsou dogmatem a je na učiteli, jestli si vybere všechna kritéria, nebo si zvolí svá dle vlastního uvážení. Dále tabulka obsahuje jednotlivé kvality a indikátory, na kterých můžeme my jako učitelé, ale především žáci sledovat vývoj jejich kompetence.

Diskuse – žák dokáže vyjádřit svůj názor, naslouchá ostatním a dodržuje pravidla diskuse.

Pravidla:

- Při diskusi nevyrušuji slovem ani pohybem.
- Mluví pouze jeden, o slovo se hlásím dohodnutým znamením.
- Mluvím slušně.
- Respektuji názor ostatních.

¹ Samotné pojmenování „formativní hodnocení“ nevystihuje přesně podstatu tohoto konceptu. Někdy je voleno spíše pojmenování „formativní přístup ve výuce“.

Pět klíčových strategií formativního hodnocení			
	Kam žák směřuje	Kde je právě teď	Jak se tam dostane
Učitel	Objasňování, sdílení a porozumění cílům učení a kritériím úspěchu	Organizování efektivní třídní diskuse, aktivit a zadávání úloh, kterými získáme důkazy o učení	Poskytování efektivní zpětné vazby, která podporuje učení a posouvá ho vpřed
Spolužák		Aktivizování žáků jako zdrojů učení pro sebe navzájem	
Žák		Aktivizování žáků jako „vlastníků“ svého učení	

Zdroj: <https://www.edukacnilaborator.cz/wp-content/uploads/2016/09/Zavadeni-formativniho-hodnoceni-tabulky.pdf>

K dalším metodám použitých v tomto materiálu patří skupinová práce, ve které žáci pracují/řeší zadané úkoly, jež jsou následně prezentovány. Proto zde přikládáme **kritériální tabulku pro hodnocení skupinových prací a pro prezentaci**.

S vymezenými kritérii je samozřejmě nezbytné žáky seznámit před průběhem aktivity, lépe však i například na začátku školního roku, kdy s žáky nastavíme způsoby práce v předmětu. Při zavádění kritérií bychom měli s žáky postupně probrat význam jednotlivých kvalit. Pokud společně dojdete k tomu, že by bylo vhodné nějaké kritérium či indikátor změnit, změňte ho. Žáci při zapojení do tvorby společných kritérií diskuse budou více motivováni na kritériích pracovat v rámci jednotlivých hodin a diskusí. Pro mladší ročníky je vhodné začít s méně kritérii, protože by se mohlo stát, že žáci nebudou schopni pojmout vše, a výsledek bude ten, že nebudou vědomě naplňovat žádné kritérium. Pro 5. ročník klidně začněte jedním kritériem a postupně kritéria přidávejte. Vždy by mělo dojít k diskusi, zda žáci toto kritérium zvládají a zda můžeme přidat kritérium další. Kritériální tabulku je dobré nejlépe vyvěsit ve třídě na viditelné místo, aby ji žáci měli neustále během práce na očích (tabulka **Na co nezapomenout**).

Na co nezapomenout

- Kritéria je potřeba zavádět předem a postupně.
- Kritéria lze upravovat, měnit, odebrat (počítám, že už všichni zvládají), přidávat.
- Kritéria slouží stejně tak učiteli i žákovi.
- Kritéria má každý žák k dispozici, visí ve třídě.
- Všichni žáci dodržují pravidla diskuse.
- Hodnocení probíhá v rovině sebehodnocení.

Diskuse – kritériální tabulka

Kritérium	Kvalita 1	Kvalita 2	Kvalita 3	Kvalita 4
Zapojení	Při diskusi nepromlouvám, pouze naslouchám.	Při diskusích promlouvám na vyzvání učitele.	Samostatně promlouvám po domluveném signálu.	Samostatně promlouvám, reaguji na promluvy druhých, sám pokládám otázky.
Úroveň projevu	Nemluvím.	Mluvím tiše, slyší mě pouze spolužáci sedící vedle mě.	Mluvím hlasitě, zřetelně.	Mluvím hlasitě, zřetelně, dokážu navázat oční kontakt.
		Vyjadřuji se pouze v jednoduchých větách, zadržávám se.	Vyjadřuji se souvisle, občas se zadržávám.	Vyjadřuji se souvisle a plynule v souvětích.
Porozumění tématu	Nedokážu říci, o čem v diskusi mluvíme.	Dokážu říci, o čem mluvíme, ale neznám podrobnosti a nedokážu odpovědět na otázky spojené s tématem.	Tématu rozumím, orientuji se a dokážu odpovědět na otázky spojené s tématem.	Tématu rozumím, orientuji se a dokážu je rozvíjet.
Kvalita sdělení	Říkám pouze svůj názor, odbíhám od tématu.	Říkám svůj názor k danému tématu.	Říkám svůj názor k danému tématu, jen některé názory dokážu podložit fakty (jsem schopný je dohledat).	Říkám svůj názor, který dokážu podložit ověřenými fakty.
Reflexe diskuse	Nejsem schopen říci, o čem byla diskuse.	Dokážu popsat, co bylo v diskusi řečeno.	Dokážu popsat, co bylo v diskusi řečeno, a na základě toho si vytvořím vlastní závěr.	Dokážu shrnout názory spolužáků a dojít k závěru, který odráží názor celé třídy.

Prezentace práce – kritériální tabulka

Kritérium	Kvalita 1	Kvalita 2	Kvalita 3
Hlasitost a plynulost projevu	Mluvím potichu, někteří žáci mě neslyší, často přerušuji svůj projev (hledám slova), používám hodně výplňových slov.	Všichni slyší můj projev, svůj projev přerušuji občas, výplňová slova se objevují zřídka.	Mluvím hlasitě a plynule, bez výplňových slov.
	Mluvím nesrozumitelně, tempo hlasu je pomalé nebo rychlé, nereaguji na publikum.	Mluvím srozumitelně, projev je částečně monotónní, na publikum reaguji částečně.	Mluvím srozumitelně, intonuji a přizpůsobuji tempo hlasu, reaguji na publikum.
Postoj	Nenavazují oční kontakt, můj postoj, mimika, gestika nedoplňují nebo ruší prezentaci.	Téměř neztrácím oční kontakt s publikem, můj postoj, mimika, gestika doplňují prezentaci pouze částečně.	Udržuji oční kontakt s publikem, můj postoj, mimika, gestika doplňují prezentaci.
Obsah prezentace	Dokáží odprezentovat minimum informací z práce.	Dokáží odprezentovat část informací z práce.	Dokáží odprezentovat všechny informace z práce.
	Po mé prezentaci žáci nedokáží říci, o čem byla.	Po mé prezentaci dokáží žáci říci, o čem prezentace byla.	Po mé práci dokáží žáci říci, o čem prezentace byla, a odnášejí si konkrétní fakta.

Skupinová práce – kritériální tabulka

Kritérium	Kvalita 1	Kvalita 2	Kvalita 3
Vlastní práce	Do skupinové práce se nezapojuji.	Do práce se zapojuji až po zaúkolování.	Do práce se aktivně zapojuji.
Plánování práce	Neříkám žádné nápady, jak by měla práce vypadat.	Vyjadřuji se k nápadům ostatních.	Navrhuji vlastní nápady na průběh a výsledek práce.
Komunikace	Nedržím se tématu, často mluvím o jiných věcech.	Vyjadřuji se k tématu.	Vyjadřuji se k tématu a snažím se k tématu vrátit i ostatní.
Respekt k ostatním	Kritizuji ostatní, nesnažím se hledat řešení.	Snažím se naslouchat ostatním a přemýšlet o jejich nápadech.	Naslouchám ostatním, přemýšlím o jejich nápadech, případně kritizuji nápady, nikoli autory.

ZDROJE

Laufková, V. (2017). Formativní hodnocení v praxi české základní školy. *Pedagogika*, 67 (2), 126–146.

Straková, J., & Slavík, J. (2013). (Formativní) hodnocení – aktuální téma. *Pedagogika*, 63 (3), 277–284.

WILIAM, Dylan a Siobhán LEAHY. Zavádění formativního hodnocení: praktické techniky pro základní a střední školy. Druhé revidované vydání. Praha: ve spolupráci s nakladatelstvím Martina Romana a projektem Čtení pomáhá vydala EDUKAČNÍLABORATOŘ, [2016]. ISBN 978-80-906082-7-6.

VIDITELNÉ MYŠLENÍ

Viditelné myšlení (v anglickém originále „Visible Thinking“) je koncept, který vytváří široký rámec pro obohacení výuky a především intelektuálního rozvoje žáků. Ústřední myšlenka je velmi jednoduchá – učíme se nejlépe, co můžeme vidět a slyšet (v kontextu všech smyslů), sledujeme, nasloucháme, napodobujeme, přizpůsobujeme, nacházíme. Za hlavní cíle můžeme pokládat hlubší porozumění obsahu, větší motivaci k učení, rozvoj myšlení a učení žáků, rozvoj postojů žáků k myšlení a učení, jejich ostražitost k příležitostem k myšlení a učení, posílení angažovanosti žáků. Základním nástrojem pro dosažení cílů jsou takzvané myšlenkové cesty, skrze něž učitel a žáci zkoumají jednotlivá témata. Během práce dochází k vytváření jednoduchých „protokolů“ k samotnému myšlení žáků. Obecně v těchto metodách hledáme porozumění tématu, pravdivost a spravedlnost v kontextu tvořivé činnosti žáků. To všechno v rámci zviditelňování svého myšlení pro vlastní zdokonalování i zdokonalování ostatních

Během učení v konceptu Viditelného myšlení by měl mít učitel na paměti několik základních otázek, které by měly rozvíjet proces učení v jeho třídě: Je zde viditelné myšlení? Vysvětlují si žáci věci navzájem? Objevují se kreativní nápady a řešení? Mluví se o plánu, jak dále postupovat? Existuje alternativa k tomu, co teď děláme? Pokud si na tyto otázky můžeme odpovědět „ano“, dochází k zapojení Viditelného myšlení a k daleko větší vnitřní motivaci k učení, otevřenosti vůči novému poznávání, pochopení a zdravému kritickému pohledu na probíraná témata. Kromě rozvoje dovedností a schopností se Viditelné myšlení zaměřuje na bdělost v situacích učení, díky němu lze snadněji prohloubit myšlení a nezůstávat pouze na povrchu tématu.

Viditelné myšlení obsahuje tři základní složky, které by se měl učitel snažit zařadit do své výuky. Jedná se o již zmiňované myšlenkové cesty, dále o myšlení o ideálech (porozumění, pravda, tvořivost, spravedlnost a další). Tyto ideály objevujeme právě skrze jednotlivé myšlenkové cesty a hledáme je ve všech tématech, se kterými se žáci ve výuce seznamují. Třetí

Metody viditelného myšlení, které jsou součástí tohoto metodického materiálu

- Terč
- Headline
- Myslel jsem si... a teď si myslím...
- Nadpisy

Rozdělení Myšlenkových cest

- Základní myšlenkové cesty
- Myšlenkové cesty vedoucí k pochopení
- Myšlenkové cesty vedoucí k ideálu spravedlnosti
- Myšlenkové cesty vedoucí k poznání pravdy
- Myšlenkové cesty vedoucí ke kreativnímu pohledu

složkou Viditelného myšlení je samotná dokumentace myšlení, jednotlivé cesty navrhuji praktické způsoby, jak myšlení „zaznamenat“, ale jde především o přístup učitele, který může zvolit rozmanité způsoby záznamu.

Za myšlenkovou cestu považují autoři jednoduchý postup, proces nebo návod, který se opakovaně používá k řízení a usnadnění plnění konkrétních cílů nebo úkolů. Můžeme si ji představit jako přemýšlení žáků o tématu, tvorbu a zodpovídání otázek, přemýšlení o vlastním učení a jeho přínosu pro žáka samotného. Abychom myšlenkovou cestu mohli považovat za cestu, měli bychom ji zařazovat pravidelně do výuky, jednorázovost nepřináší kýžené výsledky a stává se pouze „výplní“ hodin. Úkolem učitele je zařadit vhodnou myšlenkovou cestu k obsahu, za praktické doporučení se považuje zařadit myšlenkové cesty na jednoduchých příkladech, jako jsou obrázky, videa, a po osvojení postupu pokračovat ke komplexním tématům v rámci hodin výchovy k občanství.

Pro potřeby této metodiky jsme se zaměřili především na jednotlivé myšlenkové cesty, které najdete v jednotlivých tematických celcích. Přiřadili jsme je k jednotlivým aktivitám, nicméně z výše napsaného je zřejmé, že je lze využít i u dalších témat či v jiných hodinách. Pro další inspiraci můžete využít web Visible Thinking: http://www.visiblethinkingpz.org/VisibleThinking_html_files/VisibleThinking1.html

ZDROJE

RITCHHART, Ron, Mark CHURCH a Karin MORRISON. Making Thinking Visible: How to Promote Engagement, Understanding, and Independence for All Learners. San Francisco, CA: Jossey-Bass, 2011. ISBN 978-0470915516.

VIDITELNÉ MYŠLENÍ – METODICKÉ LISTY

HEADLINES

Metoda zaměřující se na pochopení podstaty tématu hodiny či řešeného problému.

POSTUP

1) První otázka:

Kdybys měl pro toto téma (problém) vymyslet novinový titulek, který by vystihl nejdůležitější myšlenky, jak by tento titulek zněl?

2) Druhá otázka je zaměřena na to, jak se v průběhu času změnil názor žáků ohledně toho, co je nejpodstatnější a nejvýznamnější myšlenkou tématu:

Jak jsi po dnešní debatě změnil novinový titulek? Jak se to liší od toho, co bys použil předtím? Proč?

Titulky žáci mohou zpracovávat samostatně i ve skupinách, své nápady zaznamenávají a sdílejí s ostatními. Během společného sdílení učitel může zaznamenávat titulky na tabuli (flipchart) a nechat je na viditelném místě během tematického celku či projektu. Čas od času se k nim můžete vrátit a titulky společně upravovat, přidávat další apod.

POUŽITÍ

- Na závěr hodiny
- Shrnutí tématu
- Na závěr diskuse
- Shrnutí bádání na zadané práci (video, pracovní list, text apod.)

Příklad použití této metody je na straně 81.

BRIDGE 3-2-1

Metoda zaměřená na prekoncepty žáků a hledání souvislostí k danému tématu.

POSTUP

1) Rozdáme žákům pracovní list, který si individuálně vyplní.

2) Žáci sdílejí ve dvojici, trojici své nápady, doplňují případně volná pole.

3) Diskuse na kruhu – vyzvěte žáky, ať vytvoří kruh na sezení při diskusi a postupně jim dejte prostor na sdílení jednotlivých částí pracovního listu:

- a) Nemusejí říkat vše, nikoho nenutíme do sdílení, ale především 3 slova jsou dobrá pro méně sdílné žáky, kteří mohou říci jedno či více slov.
- b) V části otázek necháme některé žáky říci otázky a hledáme odpovědi mezi žáky, učitel je pouze moderátorem diskuse, případně upřesňuje a doptává se.
- c) Metafora: opět dáme prostor několika žákům, kteří řeknou svoji metaforu, ostatních se můžeme ptát, jak metaforu pochopili.

4) Metodu zopakujeme na závěr tematického celku a srovnáme vyplněný pracovní list s listem původním

- a) Ptáme se po změnách, které žáci v listu mají, a po důvodech takových změn.
- b) Je dobré během tematického celku zařazovat více pohledů na daný problém, aby žáci měli více podnětů pro přemýšlení.

POUŽITÍ

- Na otevření nového tematického celku
- Uzavření tematického celku
- Úvod a závěr tématu

Příklad použití této metody je na straně 46.

TERČ (INSPIRACE Z METODY PEEL THE FRUIT)

Metoda se zaměřuje na hlubší pochopení tématu.

POSTUP A1

- 1) Rozdáme žákům teze vztahující se k tématu a arch s namalovaným terčem (viz podklad pro učitele „Terč“ – *ke stažení na www.odpovedneobcanstvi.cz*).
- 2) Žáci posuzují relevantnost tezí a umísťují je na pomyslný terč, čím jsou teze dle jejich názorů pro téma zásadnější, tím je umísťují blíže ke středu.
- 3) Na závěr sdílejí žáci práci s ostatními.
  - a) Ptáme se, jakou tezi umístili do středu nebo naopak nejdále od středu a proč.
  - b) Ptáme se, jestli se jako třída shodují, nebo naopak rozcházejí.
  - c) Vedeme je k tomu, aby pokládali další otázky k tématu a společně hledali odpovědi.

POSTUP A2

- 1) Žákům rozdáme samolepicí lístečky a vyzveme je, aby na ně zapsali otázky, které je k tématu napadají.
- 2) Vytvoříme ve třídě velký společný terč a vyzýváme žáky, aby se pokusili umístit svoje otázky na terč a vysvětlili, proč je dávají právě na toto místo. Třída koriguje umístění lístečku.
- 3) Otázky můžeme společně s žáky zodpovědět či je nechat viset na viditelném místě a postupně je během učení zodpovídat.

POUŽITÍ

- Reflexe hodiny
- Hodnocení aktivity
- Škálování
- Tvorba otázek

Můžeme také použít pro sepsání otázek pro besedu s odborníkem v rámci výuky.

Příklad použití této metody je na straně 82.

METODA ŘEŠENÍ MORÁLNÍCH DILEMAT

Tato metoda slouží k formování morálního úsudku žáků. Podstatou skupinové diskuse s morálním obsahem je příběh s morálním dilematem.

POSTUP

- 1) Sdělení příběhu + rekapitulace děje: Žáci si příběh sami přečtou, případně společně s učitelem. Důležité je, aby během celé diskuse měli příběh před sebou. Rekapitulace se děje na základě otázek učitele a odpovědí žáků. Otázky by měly směřovat k příběhu: O čem příběh byl? Jaké jsou v něm postavy? Jaké jsou mezi nimi vztahy? V čem je problém/dilema?
- 2) Žákovo řešení: Zde nechat prostor (cca 5 minut), aby si žáci formulovali řešení dilematu. Lze udělat variaci práce ve dvojicích.
- 3) Prezentace řešení: Žáci prezentují svá řešení, právě zde je možný prostor pro diskusi a konfrontaci názorů.
- 4) V rámci 3. zásahy učitele – různé variace práce s příběhem: Učitel může do diskuse zasahovat (není však tím, kdo nabízí řešení). Může například upřesňovat detaily, které v příběhu nebyly, tak aby tím žáky vedl k hlubšímu zamyšlení.
- 5) Závěrečné shrnutí – rekapitulace: Zde by mělo dojít k rekapitulaci proběhlé diskuse, návrhů řešení – nejlépe učitel společně s žáky. Je dobré, aby si toto shrnutí žáci alespoň krátce zaznamenali vlastními slovy do svých poznámek.

Důležité je, aby učitel nesdělil svůj názor, a neovlivnil tak žáky (pokud na tom žáci budou trvat, může sdělit až v samotném závěru, nicméně ani jeho názor nemusí být jediný správný, což by měl dodat). Podstatou je rozvoj samostatného myšlení žáků, ne konformita názorů s učitelem.

ZDROJ

VACEK, Pavel. *Rozvoj morálního vědomí žáků: metodické náměty k realizaci průřezových témat*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-386-4.

POUŽITÍ

Příklad použití této metody je na straně 37.

PLACEMAT

Tato metoda se zaměřuje na schopnost pracovat v daném čase a reagovat na odpovědi ostatních.

VÝZNAM AKTIVITY

Tuto aktivitu je možné využít jako evokační, ale i jako reflexní činnost. Během aktivizace žákových prekonceptů je možné touto metodou zjistit, jaké představy, vědomosti, případně zkušenosti žák má. Naopak během využití při reflektivní části vyučovací hodiny lze touto metodou zopakovat nabyté znalosti a získané postoje.

MATERIÁLY

Pracovní list, psací potřeby

POSTUP

Nejprve je nutné třídní kolektiv rozdělit do skupin po čtyřech (šesti, pěti). Pokud nelze tímto způsobem skupinu rozdělit, musí se počtu členů přizpůsobit také vzhled pracovního listu. Pracovní list je rozdělen do čtyř polí tak, aby vždy byl každý člen aktivní. Rozdělené skupiny se posadí k pracovní ploše tak, aby každý žák dosáhl k pracovnímu listu. Není potřeba brát zřetel na to, v jakém pořadí budou žáci odpovídat. Každý žák má vždy minutu (30 sekund, 90 sekund – dle potřeby a náročnosti otázek) na to, aby odpověděl na danou otázku. Po zodpovězení otázky se pracovní list otáčí o devadesát stupňů (po nebo proti směru hodinových ručiček, záleží na vlastní volbě). Je nutné, aby další žáci předešlou odpověď vždy obohatili a neopakovali se. Jakmile všichni žáci zodpovědí všechny otázky, mají jednotlivé skupiny pět minut (tři minuty – dle náročnosti) na společnou reflexi. Zhodnotí své odpovědi, případně mohou dopsat ještě nějaké další nápady. Aktivita se ukončí celotřídní reflexí. Každá skupina odprezentuje svoje odpovědi. Další skupiny hledají ve svých odpovědích shodu, případně se mohou od ostatních inspirovat nebo je doplnit.

TIP

Vzhled pracovního listu se může různě modifikovat, stejně tak počet polí. Vše závisí na tom, jakých cílů je nutno dosáhnout a jakého tématu se aktivita týká. Při vzhledu pracovního listu je nutné také zohlednit počet členů ve skupině. Nesmí se stát, že nějaký žák ve skupině nemá žádné své „pole“. Z tohoto důvodu je lepší, když jedno pole přebývá a počet „polí“ je vyšší než počet žáků ve skupině.

POUŽITÍ

- Evokace – aktivizace žákových prekonceptů, zjišťování znalostí a zkušeností
- Reflexe – opakování znalostí, zjišťování získaných postojů
- Hlavní část hodiny – zvnitřnění si důležitých postojů a hodnot, zapamatování si nových vědomostí

Příklad použití této metody je na stranách 21 a 70.

SEBEHODNOTICÍ ARCH

Téma: _____

Jméno: _____

Na čem pracujeme:

_____	☐
_____	☐
_____	☐
_____	☐
_____	☐
_____	☐

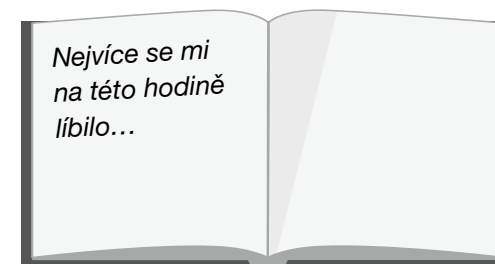
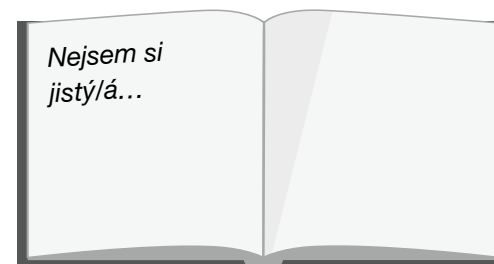
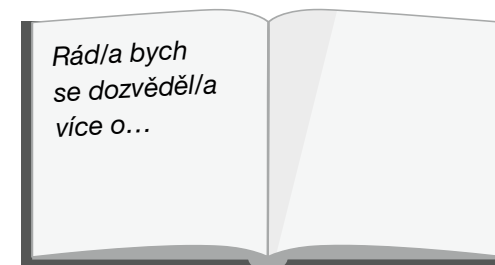
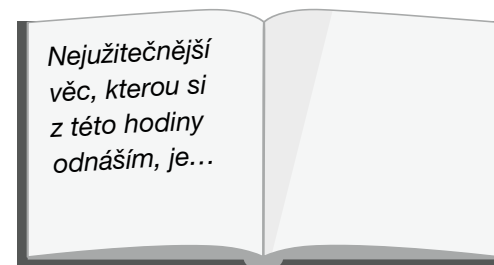
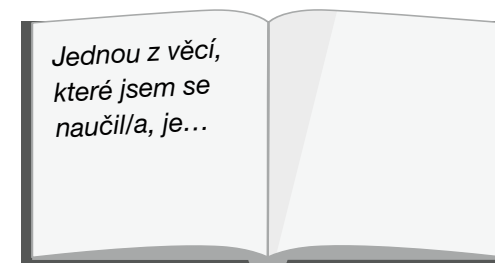
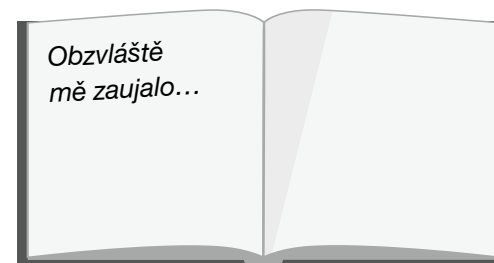
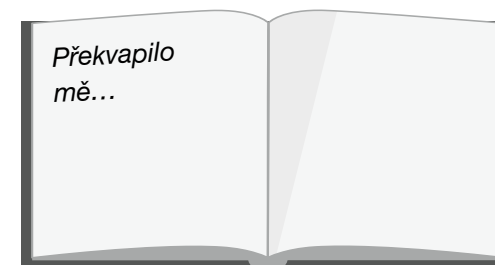
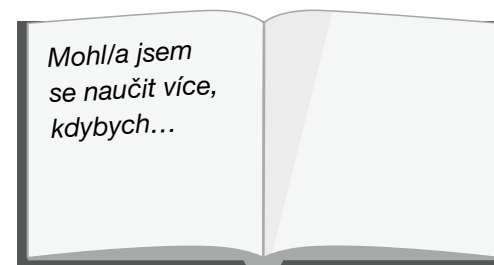
Na každém z řádků zakroužkujte jedno číslo, které nejlépe vyjadřuje vaše pocity z tématu:

Obtížnost	<i>jednoduché</i>	1	2	3	4	5	<i>náročné</i>
Můj zájem	<i>nízký</i>	1	2	3	4	5	<i>vysoký</i>
Mé porozumění	<i>nízké</i>	1	2	3	4	5	<i>vysoké</i>
Mé učení	<i>špatné</i>	1	2	3	4	5	<i>dobré</i>

SEBEHODNOTICÍ ARCH

Dotazník k výuce:

Téma	Téma 1	
Obsah	Národní identita, státní symboly, domov	
RVP	ČJS-3-1-02, ČJS-5-1-03, ČJS-5-1-06, ČJS-5-3-05 (I. stupeň)	
Cíl hodiny / kompetence	<p>KO: Žák vysvětlí pojmy domov, vlast, národní a evropská identita a popíše státní symboly.</p> <p>KM: Žák rozezná správně znázorněný a prezentovaný státní symbol (vlajka ČR, státní hymna).</p> <p>KKVVN: Žák obhájí důležitost kladného vztahu ke společenství, ve kterém žije (rodina, škola, obec, stát).</p> <p>KKJ: Žák spolupracuje ve dvojici i ve skupinách, dokáže odprezentovat vlastní tvorbu.</p>	

Fáze hodiny	Aktivita / metoda
Aktivizace, evokace	<p>Hrdinové</p> <p>Forma výuky/metoda: skupinová práce (4–5 členů) Pomůcky: velký flip pro každou skupinu, fixy Čas: cca 10–15 minut</p> <p>Uvedení: Každý stát a každý národ má své hrdiny. Jsou to osobnosti, které například výrazně ovlivnily nebo stále ovlivňují naše dějiny, které reprezentovaly nebo stále reprezentují náš stát, které jsou naším vzorem. Hrdina také může být člověk z vašeho okolí, který vykonal dobrý skutek nebo se vyznamenal mimořádným činem. Popřemýšlejte ve skupinách, která osoba je pro vás největším hrdinou nebo hrdinkou.</p> <p>Popis aktivity: Žáci mají za úkol se ve skupinách shodnout na jednom jméně a napsat je doprostřed flipu. Jakmile budou mít jméno napsané, zamýšlejí se společně nad tím, proč si vybrali právě jeho, jaké vlastnosti jejich hrdina má a čím se zasadil o to, aby byl za hrdinu považován. Odpovědi zapisují formou myšlenkové mapy na flip ke jménu, které si zvolili.</p> <p>Návrhy otázek k hlavní aktivitě: <i>Proč jste vybrali právě tohoto hrdinu?</i> <i>Jaké vlastnosti má váš hrdina?</i> <i>Co udělal pro to, aby se stal národním hrdinou a vzorem pro druhé? Čím je přínosný a hodnotný pro náš stát a národ?</i></p> <p>Reflexe: Reflexe je vedena formou prezentace skupin. Každá skupina si zvolí mluvčího, který představí jejich hrdinu a shrne informace, které k němu nasbírali.</p> <p>Návrhy otázek k závěrečné diskusi: K ukončení aktivity je možné použít závěrečné otázky k diskusi. Není nutné, aby všichni zodpovídali všechny otázky. <i>Jak bylo náročné shodnout se na jméně vašeho skupinového hrdiny?</i> <i>Kolik u nás můžeme mít takových hrdinů?</i> <i>Jaká otázka byla pro vás nejvíc náročná?</i></p>

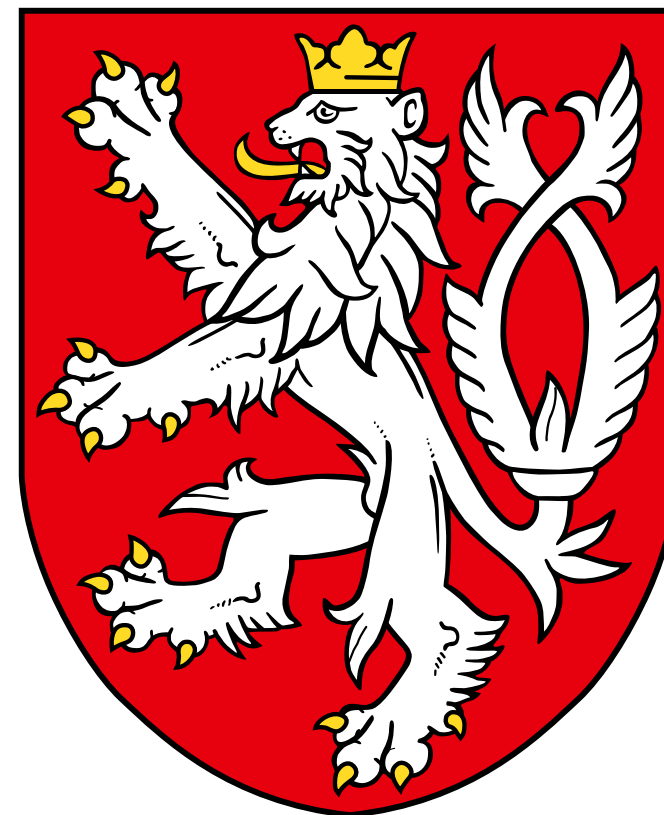
<p>Hlavní část hodiny, expozice, fixace</p>	<p>Státní symboly</p> <p>Forma výuky/metoda: učení na stanovištích Pomůcky: přiložené obrázky „Státní symboly“, odpovědní arch „Státní symboly“, list s řešením „Státní symboly“ (ke stažení na www.odpovedneobcanstvi.cz), psací potřeby, průsvitky, měkké papíry, pastelky Čas: cca 20 minut</p> <p>Uvedení: <i>S tím, jak my sami cítíme sounáležitost k našemu národu a státu, a s tím, jak nás vnímají ostatní, souvisejí symboly, které nás reprezentují. Česká republika má v Ústavě ukotvených 7 státních symbolů. Tyto symboly vycházejí z našich tradic, naší historie a historického vývoje naší země.</i></p> <p>Popis aktivity: Předpokladem pro zvládnutí aktivity je popis státních znaků. Je vhodné vyvěsit přiložené obrázky „Státní symboly“ jednotlivých státních znaků, aby je žáci měli stále na dohled. Dále je nutné vytvořit ve třídě 7 stanovišť (jedno ke každému státnímu znaku). Žáci se rozdělí do dvojic a podepíší si svůj odpovědní arch „Státní symboly“. Podle počtu dvojic je vhodné je rozmístit tak, aby každá dvojice začínala u jiného stanoviště. Žáci plní úkoly na jednotlivých stanovištích, snaží se pracovat vždy tam, kde právě nikdo není. Při větším počtu žáků je možné udělat stanovišť 14 (každý státní znak dvě stanoviště se stejnými úkoly pro lepší pohyb po třídě a plynulost aktivity).</p> <p>Reflexe: Odpovědní archy mohou sloužit k ověření pochopení látky, ale také k samotnému hodnocení. Při ověřování je možná společná kontrola jednotlivých úkolů různými formami, při hodnocení známkou se aktivita ukončí v okamžiku vybírání odpovědních archů.</p>
<p>Reflexe, hodnocení</p>	<p>Blesk</p> <p>Forma výuky/metoda: kruh Pomůcky: karta s větou „Domov je pro mě místo, kde...“ (libovolná velikost) Čas: max. 5 minut</p> <p>Uvedení: <i>Zabýváme se naším národem a státem. Učíme se sounáležitosti s celým naším národem. Nejdůležitější a nejpevnější vztah se ale vytváří v rodině. Často zde cítíme bezpečí a lásku a místo, kde se s naší rodinou nacházíme, nazýváme domov. Pojďme si teď společně říct, co pro nás domov znamená.</i></p> <p>Popis aktivity: Žáci si posílají kartu, kterou učitel před hodinou vytvoří. Na kartu napíše nedokončenou větu „Domov je pro mě místo, kde...“. Úkolem každého je větu dokončit a poslat sedícímu vedle sebe. Karta takto putuje po celém kruhu, jakmile odpovědí všichni, aktivita je ukončena.</p> <p>Reflexe: Aktivitu je možné ukončit krátkou reflexí. Lze využít reflektivní „palcovou metodu“, díky které lze zjistit, jak náročné pro žáky bylo větu doplnit. Žáci pomocí vlastního palce učiteli ukáží, zda to pro ně bylo obtížné (palec dolů), nebo naopak snadné (palec nahoru). Žáci mohou svůj palec nastavit do různých poloh, aby svoje pocity vyjádřili co nejpřesněji (palec uprostřed, palec spíše dolů apod.). Svoje rozhodnutí mohou, ale nemusejí okomentovat a zdůvodnit i slovně.</p>

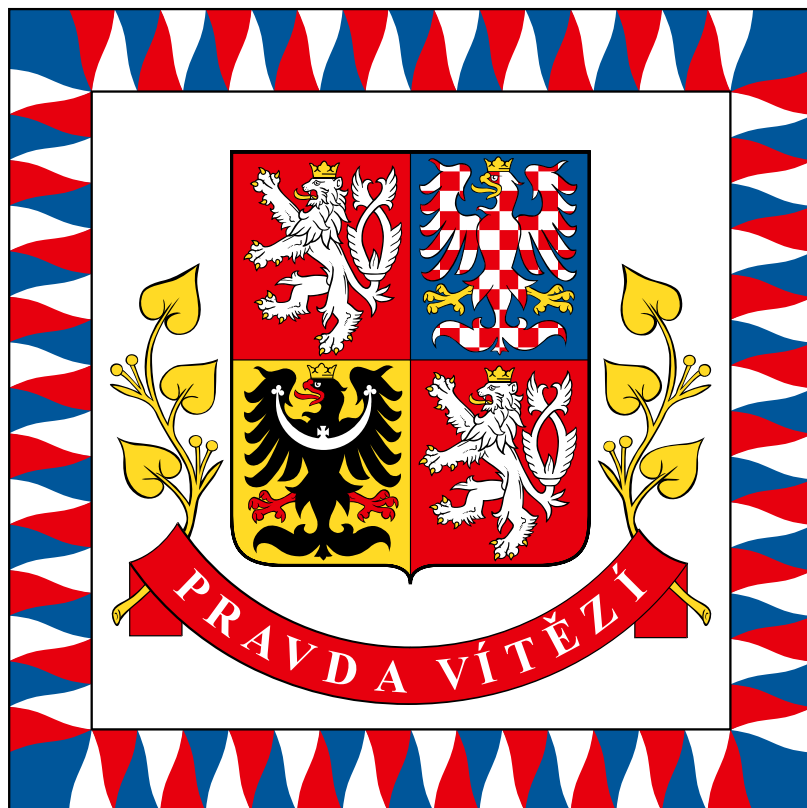
Velký státní znak

Napiš alespoň 5 příkladů, kde (na kterých budovách či místech) můžeš vidět velký státní znak.

Malý státní znak

Stříbrný dvouocasý lev je součástí jak malého, tak velkého státního znaku. Reprezentuje Čechy, Moravu, nebo Slezsko?

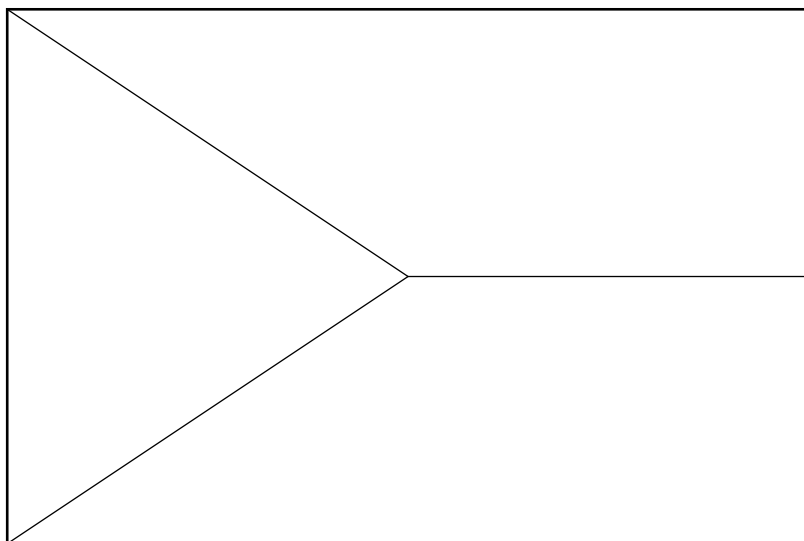
Vlajka prezidenta republiky

Vlajka prezidenta republiky visí v jeho sídle při jeho přítomnosti.
Kde přesně ji můžeš vidět? Kde sídlí český prezident?

Státní pečeť

V pečeťi můžeš vidět listy jednoho významného stromu, dokážeš určit, který to je? (Nápověda: Jedná se o český národní strom.)

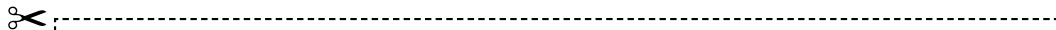
Státní vlajka

Přes průsvitku si překresli státní vlajku a následně ji vybarvi.

Státní barvy (trikolora)

Seřaď barvy do správného pořadí a nakresli trikoloru.

Kde domov můj?

*Kde domov můj,
kde domov můj?
Voda hučí po lučinách,
bory šumí po skalinách,
v sadě skví se jara květ,
zemský ráj to na pohled!
A to je ta krásná země,
země česká, domov můj,
země česká, domov můj!*

Státní hymna

Přečti si hymnu České republiky. Zkus napsat další sloku a vymysli 2 rýmy (4 verše), které vystihují krásy naší země.

Téma	Naše hodnoty	Téma 2
Obsah	Základní demokratické hodnoty (svoboda, rovnoprávnost, lidská důstojnost, zodpovědnost) a principy, Ústava ČR	
RVP	ČJS-5-1-04, ČJS-5-1-06, ČJS-5-2-03, ČJS-5-2-05, ČJS-5-3-02, ČJS-5-3-05 (I. stupeň)	
Cíl hodiny / kompetence	<p>KO: Žák objasní vlastními slovy, co je svoboda, demokracie, rovnoprávnost, lidská důstojnost, zodpovědnost a vlastenectví.</p> <p>KM: Žák dokáže vybrané hodnoty z preambule Ústavy ČR, jako je svoboda, demokracie, rovnoprávnost, lidská důstojnost, zodpovědnost a vlastenectví, znázornit kresbou.</p> <p>KkVVN: Žák dokáže vysvětlit důvody svého rozhodnutí a obhájit výstupy své práce.</p> <p>KkJ: Žák používá demokratické principy při vyjadřování vlastního názoru (naslouchání druhým, hledání kompromisů, hlasování a respektování výsledku většinového hlasování).</p>	

Fáze hodiny	Aktivita / metoda
Aktivizace, evokace	<p>Najdi rozdíl</p> <p>Forma výuky/metoda: práce ve dvojicích Pomůcky: pracovní list „Najdi rozdíl“ se dvěma obrázky pro každou dvojici, podklad pro učitele „Najdi rozdíl“, tabule (příp. flipchart), fixy Čas: cca 10 minut</p> <p>Uvedení: Každý člověk dostane po narození nějakou státní příslušnost, aby bylo jasné, kde se narodil. Místo narození ale nemusí být totožné s národností. Státní příslušnost si člověk nemůže zvolit, ale získá ji po narození a získá s ní i práva daného státu. Národnost si člověk může zvolit sám. Národnost tedy nevychází jen z faktu, ze kterého státu člověk pochází, ale i z vlastních pocitů a z vlastní sounáležitosti k určitým tradicím a zvykům. Člověk tedy může mít státní příslušnost „Česká republika“, ale národnost například polskou, slovenskou, německou či rakouskou, protože jeho rodina má své kořeny v jiném národu, ctí tradice daného národu a hlásí se k jeho kultuře. Kladný vztah ke svému národu lze vyjadřovat různými způsoby. V naší historii bylo několik významných osobností, které se zasadily o pozitivní vývoj českého národa – jsou to například T. G. Masaryk, Karel Havlíček Borovský, František Palacký, Karel Jaromír Erben nebo Václav Havel. Tyto osobnosti se snažily o to, aby český národ vzkvétal, aby se zachovaly české hodnoty a byla zachována česká kultura včetně všech jejích zvyků a tradic. Toto oceňování vlastního národa se nazývá vlastenectví. K lásce k národu se někdy může bohužel připojit i negativní/špatná složka. V historii jsme mohli několikrát zaznamenat projevy nacionalismu, což je nejen oslava vlastního národa, ale také jeho nadřazování nad ostatní národy a podmaňování nebo i vyhlazování cizích národů. Příkladem zastávce nacionalismu byl například Adolf Hitler, který nadřazoval německý národ nad všechny ostatní národy.</p> <p>Popis aktivity: Žáci dostanou do dvojic dva obrázky na pracovním listu „Najdi rozdíl“ – jeden znázorňující vlastenectví a Velkou francouzskou revoluci, druhý znázorňující nacionalismus za 2. světové války. Žáci mají chvíli na to, aby ve dvojici prodiskutovali, co na obrázku vidí, a popsali ho. Úkolem žáků je, aniž by měli historické znalosti, aby poznali, který z obrázků je obrazem vlastenectví a který je obrazem nacionalismu. Zároveň je jejich úkolem najít a popsat rozdíly mezi těmito obrázky, a vyvodit tak znaky vlastenectví a nacionalismu.</p>

Otázky k hlavní aktivitě (učitel vysvětlí a napíše na tabuli):

Pracujte ve dvojicích. Nejprve popište, co vidíte na obrázku. Následně zodpovězte následující otázky:

Co vidíte na obrázcích?

Na kterém z obrázků je zobrazeno vlastenectví? Z čeho jste tak vyvodili? Díky čemu jste to poznali?

Na kterém z obrázků je zobrazen nacionalismus? Jak jste to poznali?

Jaké jsou rozdíly mezi oběma obrázky? Jak se mohou cítit lidé na obrázku? Jsou jejich pocity totožné s jejich výrazy ve tváři?

Reflexe: Reflexe je vedena formou skupinové diskuse nad otázkami. Žáci společně popíší obrázky, následně zodpovědí všechny otázky, a vyvodí tak znaky vlastenectví a nacionalismu. Úkolem učitele je objasnit některé informace, které žáci neznají, zasadit obrázky do historického kontextu a stručně popsat jednotlivé události.

Hlavní část
hodiny,
expoziční,
fixace

Co je české?

Forma výuky/metoda: placemat

Pomůcky: pracovní list „Co je české“ se schématem placemat (nakopírované nebo připravené na větší papír či flip) pro každou skupinu, psací potřeby, stopky/hodinky

Čas: cca 10–20 minut (časová rezerva pro diskusi nad prezentací)

Uvedení: *Vlastenectví je pro každý národ velmi důležité. Upevňuje vztahy lidí k jejich národu, k tradicím a kultuře. Projevuje se převážně hrdostí na některé vlastnosti (národní stereotypy), které se u Čechů projevují, hrdostí na významné osobnosti, hrdostí na vynálezy, památky či různé produkty. V následující aktivitě se zkusíte zamyslet nad tím, na co můžeme být hrdí. Kdo nás v minulosti proslavil? Kterého Čecha znají i za našimi hranicemi? Bez jakého českého vynálezu by se lidstvo neobešlo? Máme nějaké vynikající národní jídlo?*

Popis aktivity: K aktivitě je potřeba předem připravit flip nebo velký papír na schéma „placemat“ pro každou skupinu ve třídě. Učitel může využít vytištěné schéma z pracovního listu „Co je české“ nebo připraví vlastní většího formátu. Do jednotlivých polí se zapíše následující otázky:

Jaká je typická pozitivní česká vlastnost?

Jmenuj českou významnou již nežijící osobnost.

Jmenuj českou významnou stále žijící osobnost.

Na který pokrm / výrobek / produkt / věc / budovu můžeme být v České republice pyšní?

Žáci se seskupí okolo schématu tak, aby měl každý před sebou jedno pole. Je vhodné před aktivitou jednotlivé otázky nahlas společně přečíst, případně vysvětlit. Žáci pracují ve skupinách po 4 žácích. Pokud počet žáků nelze rozdělit tímto způsobem, je potřeba aktivitu uzpůsobit čas, případně připravený flip. Do schématu mohou zapisovat i 3, případně 2 žáci. Potom na některá pole nikdo neodpovídá a v závěru je celkových odpovědí méně. Kvalitu aktivity počet žáků zapisujících do jednoho schématu nesnižuje.

Úkolem žáka je v daném časovém limitu zodpovědět otázku ve „svém“ poli, přičemž nesmí s nikým promluvit ani se s nikým radit. Pokud neví, nechává pole volné. Schéma se po každém časovém úseku otáčí ve směru hodinových ručiček, aby každý žák během celé aktivity zodpověděl všechny otázky. Každý časový úsek žák zodpovídá jinou otázku, pokud je rychleji hotový, může napsat odpovědi více. Je nutné žákům uvést kritérium, že se odpovědi nesmějí opakovat. Po jednotlivých otočeních si žák musí přečíst předešlé odpovědi a uvést jinou. Z tohoto důvodu se časový úsek prodlužuje. První část je vhodné odstopovat na 30 sekund, druhou na 45 sekund, třetí na 60 sekund a poslední na 75 sekund. Časové úseky je vhodné přizpůsobit tempu třídy (lze jednotlivé úseky prodloužit, ale musí být zachováno stupňování jednotlivých úseků). Po dokončení těchto čtyř úseků má skupina 2 minuty na společnou diskusi nad otázkami a případné doplnění dalších odpovědí, které doposud nestihli zaznamenat.

Reflexe: Reflexe probíhá formou prezentace skupin. Každá skupina si zvolí mluvčího každého pole (dosáhne se tak toho, aby byli v projevu aktivní všichni žáci). Učitel začne pokládat jednotlivé otázky a žáci čtou své odpovědi. Pokud si to situace vyžádá (zajímavá odpověď, nevhodná odpověď), lze prezentaci doplnit o vysvětlení a zdůvodnění těchto odpovědí.

Ústava kreativně

Forma výuky/metoda: samostatná práce s textem, vizualizace

Pomůcky: pracovní list „Preambule Ústavy České republiky“ (kopie pro všechny žáky), psací potřeby, pastelky / fixy

Čas: cca 10–15 minut

Uvedení: *Vlastenectví a hrdost na náš národ vychází z národních hodnot, které nám jsou společné. Tyto hodnoty vycházejí z naší historie a historických tradic, z historické zkušenosti českého národa. Základním zákonem České republiky je Ústava. Je to nejdůležitější zákon, ze kterého všechny ostatní vycházejí a nesmějí být s ní v rozporu. Jsou zde také vymezena základní práva a svobody. Ústavu uvozuje část, která se nazývá preambule. Tato část obsahuje prohlášení závazně chránit a rozvíjet naše národní demokratické hodnoty. Jaké hodnoty si myslíte, že jsou pro nás důležité? Zkuste některé vyjmenovat. (Žáci náhodně jmenují některé hodnoty – přátelství, láska, zdraví, rodina, svoboda, rovnoprávnost, zodpovědnost...)*

Popis aktivity: Žáci pracují samostatně. Každý žák dostane pracovní list „Preambule Ústavy České republiky“. Učitel sdělí/napiše na tabuli žákům následující úkoly:

1) Pozorně si přečti text preambule Ústavy ČR. (Je možné číst s žáky hlasitě a pomocí otázek kontrolovat pochopení textu.)

2) Najdi a podtrhni nebo zvýrazni v textu hodnoty, na kterých je Ústava ČR založena. (V případě potřeby třídy lze v tomto okamžiku aktivitu přerušit a provést společnou kontrolu podtržených nebo zvýrazněných hodnot. Porozumění hodnotám je důležité pro další krok úkolu.)

3) Vyber si jednu a na druhou stranu se pokus ji nakreslit tak, aby bylo zřejmé, o kterou hodnotu se jedná.

Reflexe: Pokud neproběhla kontrola hodnot před kreslením, je důležité ji provést ve fázi reflexe. Na kontrolu volně navazuje diskuse nad tím, zda jsou hodnoty stále aktuální a jakou roli pro nás v každodenním životě hrají. Vhodná je i práce s chybou. V situaci, kdy žáci označí za hodnotu slovo nebo část textu, které hodnotami nejsou, je nutné znovu vysvětlit podstatu a funkci hodnot. Učitel vytvoří 4–5členné skupiny, ve kterých si žáci své kresby navzájem ukážou a porovnájí. Následně je možné žáky vyzvat, aby na základě dobrovolnosti své kresby odprezentovali před celou třídou.

Tip: Z nakreslených hodnot lze udělat ve třídě výstavu a propojit ji s třídními pravidly. Nabízejí se mezipředmětové vztahy s výtvarnou výchovou – kresby lze rozšířit o hodnoty důležité pro žáky samotné (např. důvěra, přátelství, spolehlivost...).

Reflexe,
hodnocení

Čtyřlístek

Forma výuky/metoda: samostatná práce do sešitu / na papír

Pomůcky: pracovní list „Svoboda“, sešit / čistý papír, psací potřeby

Čas: max. 5 minut

Uvedení: *Jednou ze zásadních hodnot preambule Ústavy České republiky je svoboda. Je to velmi důležitá hodnota, bez které by nemohl žádný demokratický stát fungovat. Zkuste se zamyslet, jaká ta svoboda je, metodou čtyřlístku.*

Popis aktivity: Žáci pracují samostatně na základě pokynů učitele. Překreslí si do svých sešitů nebo na čistý papír schéma čtyřlístku z pracovního listu „Svoboda“ a nadepíší si ho slovem „svoboda“. Učitel napíše na tabuli úkoly k jednotlivým řádkům. Aktivita se ukončí společnou reflexí – čtou se jednotlivé odpovědi, žáci mohou zdůvodnit svoji odpověď, pokud není jednoznačná.

NACIONALISMUS

Nacionalismus je označení pro široký soubor myšlenek, idejí a politického jednání, které akcentují význam národa. V evropských dějinách se rozvíjí od sklonku osmnáctého století. Zprvu nacionalismus navazoval na vlastenectví. Zatímco vlastenectví oslavovalo rodnou zemi, její krajinu, kulturu či dějiny, nacionalismus se obracel na všechny příslušníky národa, pro které požadoval odpovídající politické výdobytky. V případě této prvotní fáze je vhodnější hovořit o národním hnutí, které mělo i integrující a emancipační potenciál. Mohlo jít například o zrovnoprávnění s příslušníky národů jiných (v českých dějinách národní hnutí usilovalo o jazykové a politické zrovnoprávnění s německy hovořícími občany habsburské monarchie). Obvyklým cílem národních hnutí bylo vytvoření národního státu, ve kterém budou příslušníci vybraného národa dominovat. Nacionalismus tak v sobě ve srovnání s vlastenectvím skrývá podstatně rozvinutější konfrontační potenciál, protože zdůrazňování vlastního národa vedlo často k nadřazování se nad národy jiné, které mohly být vnímány jako méněcenné. Na počátku 20. století bylo takovéto vyhocenější vnímání významu vlastního národa vlastní mnoha příslušníkům evropských národů. Extrémní nacionalismus tak vedl ke katastrofám 20. století, neboť se stal důležitou součástí ideologické výbavy totalitních režimů – například německého nacismu nebo italského fašismu v čele s A. Hitlerem a B. Mussolinim. Národnostní akcent však nalézáme i v agitaci komunistických hnutí ve střední a východní Evropě. Přesvědčení o historickém poslání vyvolaného národa a opovrhování národy jinými vedlo k požadavkům na nadvládu vybraného národa a s tím spojenou mocenskou expanzi. Nacionalismus tak představuje jednu z důležitých příčin světových válek ve 20. století.

FRANCOUZSKÁ REVOLUCE

Řetězec dramatických událostí probíhající ve Francii od roku 1789 do počátku 19. století představuje významný milník v politických dějinách nejen samotné Francie, ale rovněž podstatné části evropského kontinentu. Francouzská revoluce i po svém odeznění inspirovala v nadcházejících desetiletích politiky i teoretiky, kteří promýšleli a rozvíjeli politické programy a ideje, které z revolučního kvasu vzešly. Především šlo o otázku, do jaké míry

lze skloubit rovnost všech občanů před zákonem s rozšiřováním politických práv pro široké vrstvy obyvatelstva, které nezřídka žádaly i široká práva sociální, jež mohla práva jednotlivce omezit. Neméně důležitou byla v revoluci otázka, jak nejlépe využít všech mechanismů boje o politickou moc a jak nejučinněji ovlivnit a aktivizovat veřejné mínění. Na každý pád znamená revoluce důležitý předěl v cestě od absolutistické vlády koncentrované v rukou jediného panovníka k demokratické formě vlády, kdy lidu garantovaly právo na politické zastoupení ústavy.

Vypuknutí revoluce v roce 1789 bylo zapříčiněno skutečností, že panovník a jeho ministři nebyli schopni řešit krizové jevy, které se ve Francii nahromadily. Podstatná část francouzské společnosti byla přesvědčena o tom, že představitelé politické elity problémy země nevyřeší. Jednalo se především o katastrofální stav státních financí. Venkovské obyvatelstvo vedle toho nebylo dále ochotno snášet povinnosti, kterými je zatěžovala feudální závislost na vrchnosti. Ve společnosti silně rezonovaly myšlenky osvícenců o rovnosti všech lidí, podpořené nedávným úspěchem americké revoluce. Panovník se snažil situaci vyřešit svoláním generálních stavů, ze kterého se však záhy vydělili zástupci třetího – neurozeného – stavu a prohlásili se zástupci národa. Na půdě Národního shromáždění pak vedli diskusi o ústavě a politických reformách. Deklarace práv člověka a občana z 26. srpna 1789 formulovala myšlenky o přirozených právech a svrchovanosti lidu. Postupně byly rušeny všechny instituce starého řádu. S nepohodlnými institucemi byli odstraňováni i nepohodlní lidé, včetně krále, který byl popraven. Za čas však stála gilotina i hlavy těch, kteří jeho obžalobu iniciovali. Prohlubování revolučního radikalismu ale vedlo k vyčerpání země. Ta se po čase vrátila k vládě jedné osoby – Napoleona. Trvalo téměř sto let, než se ve Francii trvale prosadil systém parlamentní demokracie.

Při boji za obranu revolučních výdobytků a následně při šíření revoluce byla francouzská společnost oslovována i myšlenkami obrany vlasti a akcentem na skutečnost, že po zrovnoprávnění všech občanů a odstranění feudálních privilegií tvoří Francouzi jeden národ, jehož členové jsou si rovni. Vlastenecké citění svých obyvatel nicméně využívaly i země, které války s Francií vedly. Tak stojí události na přelomu 18. a 19. století u zrodu dalšího evropského fenoménu – moderního nacionalismu.

NAJDI ROZDÍL

PRACOVNÍ LIST

Jaka je typická pozitivní česká vlastnost?

Jmenuj českou významnou stále žijící osobnost.

Jmenuj českou významnou již nežijící osobnost.

Na který pokrm / výrobek / produkt / věc / budovu můžeme být v České republice pyšní?

My, občané České republiky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku,
v čase obnovy samostatného českého státu,
věrni všem dobrým tradicím dávné státnosti zemí Koruny české i státnosti československé,
odhodláni budovat, chránit a rozvíjet Českou republiku
v duchu nedotknutelných hodnot lidské důstojnosti a svobody
jako vlast rovnoprávných, svobodných občanů,
kteří jsou si vědomi svých povinností vůči druhým a zodpovědnosti vůči celku,
jako svobodný a demokratický stát, založený na úctě k lidským právům a na zásadách občanské společnosti,
jako součást rodiny evropských a světových demokracií,
odhodláni společně střežit a rozvíjet zděděné přírodní a kulturní, hmotné a duchovní bohatství,
odhodláni řídit se všemi osvědčenými principy právního státu,
prostřednictvím svých svobodně zvolených zástupců přijímáme tuto Ústavu České republiky.

SVOBODA

Jaká je? Napiš 2 přídavná jména:

_____

Co dělá? Napiš 3 slovesa:

_____

Charakterizuj ji větou o 4 slovech:

_____.

Napiš synonymum:

_____

Téma	Základy ústavního a politického systému ČR		Téma 3
Obsah	Volby, obecní zastupitelstvo, politická uskupení a volební program, občanský průkaz		
RVP	ČJS-5-1-06 (I. stupeň)		
Cíl hodiny / kompetence	<p>KO: Žák vysvětlí význam voleb a politických uskupení pro demokracii.</p> <p>KM: Žák objasní na vlastních příkladech znaky demokratického systému – hlavní znaky demokracie (dělbá moci atd.).</p> <p>KKVVN: Žák si vytváří vlastní názor na některé výroky a vyjadřuje skrze něj svůj souhlas nebo nesouhlas.</p> <p>KkJ: Žák projevuje svůj názor pohybem po třídě k daným místům.</p>		

Fáze hodiny	Aktivita / metoda
Aktivizace, evokace	<p>Občanský průkaz</p> <p>Forma výuky/metoda: samostatná práce, skupinová práce Pomůcky: pracovní list „Občanský průkaz“, list s řešením „Občanský průkaz“ (ke stažení na www.odpovedneobcanstvi.cz), psací potřeby, pastelky/fixy, tabule/flip Čas: cca 25 minut</p> <p>Uvedení: Každý demokratický stát, tedy i Česká republika, volí své zástupce do různých orgánů (do obecních a krajských zastupitelstev, do obou komor Parlamentu ČR, do Evropského parlamentu atd.) v demokratických volbách. Ty se konají podle toho, jak dlouhé je funkční období různých postů. Demokratické volby se vyznačují několika znaky – jsou přímé (volíme své zástupce přímo), tajné (volí se za plentou a hlas je anonymní), rovné (každý hlas má stejnou váhu) a všeobecné (volit může každý, kdo má volební právo – u nás je možné volit v 18 letech). V této chvíli je nutné začít s rozhovorem a navodit téma občanský průkaz.</p> <p>Návrhy otázek k uvedení aktivity: Šli jste někdy s rodiči k volbám? Pokud ano, jak to vypadalo ve volební místnosti, co se tam nacházelo? Co všechno museli rodiče ve volební místnosti udělat, aby mohli odvolit? V kolika letech získáte občanský průkaz? Má někdo ve třídě občanský průkaz? Jak vypadá? Co musí obsahovat?</p> <p>Popis aktivity: Každý žák dostane vlastní předlohu občanského průkazu z pracovního listu „Občanský průkaz“. Úkolem je, aby každý popřemýšlel nad tím, jaké údaje jsou na občanském průkazu uvedeny a co vše je povinnou součástí. Každý vyplňuje svůj občanský průkaz včetně své fotografie (malují svůj portrét do správné části občanského průkazu).</p> <p>Reflexe: Po ukončení aktivity žáci utvoří skupiny po 4–5 členech. Bud' jsou vytvořeny učitelem nebo dobrovolně žáky, podstatou je, aby byly funkční. V těchto skupinách si vzájemně prezentují své občanské průkazy, společně je porovnávají a tvoří seznam povinných údajů občanského průkazu (jméno, příjmení, datum a místo narození, fotografie, trvalé bydliště, pohlaví, datum skončení platnosti průkazu, údaje o úřadu, který průkaz vydal).</p>

	<p>Zadání úkolů pro skupinovou práci:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Navzájem si porovnejte své vytvořené občanské průkazy. 2) Vytvořte seznam povinných údajů občanského průkazu. <p>Následně proběhne společná kontrola. Na tabuli/flip se napíší všechny povinné údaje, žáci je diktují, učitel doplňuje, případně opravuje. Závěrečným úkolem žáků je do svého průkazu doplnit chybějící údaje.</p>
<p>Hlavní část hodiny, expozice, fixace</p>	<p>Volby v Koumákově</p> <p>Forma výuky/metoda: práce ve dvojicích, skupinová práce, práce s grafem, tvorba příběhu Pomůcky: pracovní list „Volby v Koumákově“ (lze také promítnout projektorem), podklad pro učitele „Politika ve městech a obcích České republiky“, prázdný papír/sešit, psací potřeby, tabule/flip Čas: cca 40 minut</p> <p>Uvedení: <i>Teď už víme, co potřebujeme, abychom mohli volit. Nyní se podíváme, co nám přinesly volby v Koumákově. V Koumákově jsou 3 politická uskupení – Zelená pro Koumákov, Za lepší průmysl v Koumákově, Koumákov zdravý a moderní. Obyvatelé Koumákova se museli ve volbách rozhodnout, která strana získá největší počet hlasů. K rozhodnutí jim pomáhaly volební programy. Jak volby dopadly, vidíte v grafu. Otázkou teď je, kdo vyhrál a jak to bude s Koumákovem dál.</i></p> <p>Pokud se tématem voleb již třída zabývala a zná principy voleb do obecního zastupitelstva, má osvojené pojmy jako koalice a obecní rada, ví, jak se volí starosta, pokračuje se v hlavní aktivitě. Pokud se téma teprve otevírá, je nutné žákům vysvětlit důležité principy a pojmy. Jako osnova pro učitelův výklad a následný zápis slouží podklad pro učitele „Politika ve městech a obcích České republiky“.</p> <p>Popis aktivity: Každý žák musí mít na dohled všechny volební programy i graf z pracovního listu „Volby v Koumákově“. Ve dvojicích odpovídají na následující otázky:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Kdo vyhrál volby? 2) Kolik zastupitelů má uskupení Za lepší průmysl v Koumákově? 3) Kolik zastupitelů celkem má obecní zastupitelstvo Koumákova? <p>Po zodpovězení otázek se dvojice spojí v 4členné skupiny.</p> <p><i>Nyní vidíte, že volby mají vítěze dva. Ti se však svým programem ani v jednom bodě neshodují. Aby mohli zvolit svého starostu, budou se muset některá uskupení spojit v koalici. Shodněte se ve skupinách a napište příběh o tom, jak to v Koumákově dopadlo. Kdo se spojil v koalici? Které uskupení bude v obci vládnout? Tato situace může mít hned několik závěrů, pro který se rozhodnete vy?</i></p> <p>Reflexe: Na závěr aktivity se přečtou všechny příběhy všech skupin. Žáci mají několik řešení. Učitel je stručně zapisuje na tabuli/flip, pokud se některá řešení opakují, přepisuje body. Tím se vyhodnotí, jak by volby dopadly, kdyby obyvateli Koumákova byli žáci právě této třídy. Aktivitu uzavře diskuse, čemu dali žáci přednost. Technologii a zábavě, nebo ekologii a přírodě?</p>
<p>Reflexe, hodnocení</p>	<p>Škálování</p> <p>Forma výuky/metoda: pohyb po třídě na základě názorů/pocitů Pomůcky: karty SOUHLASÍM a NESOUHLASÍM z přílohy „Škálování“ Čas: cca 10–15 minut</p>

Uvedení: *Skrze volby člověk vyjadřuje svůj názor a svojí volbou buď souhlasí, nebo nesouhlasí s prioritami a volebním programem jednotlivých stran. Zamyslete se nyní nad každým výrokem, rozhodněte se, zda s ním souhlasíte, nebo ne, a svoje rozhodnutí si zkuste odůvodnit.*

Popis aktivity: Učitel připevní karty každou na jiný konec třídy (např. k oknu a ke dveřím, k tabuli a ke skříňkám). Učitel čte výroky, nejprve zahřívací, pak tematické. Úkolem žáků je postavit se do pozice mezi těmito kartami podle toho, zda s výrokem souhlasí, nebo nesouhlasí. Učitel se žáků dotazuje na důvody jejich volby, zde je vhodné nad tematickými otázkami rozvinout dílčí diskusi.

Zahřívací výroky:

Matematika je můj nejoblíbenější předmět.

Počítačové hry hraji každý den.

Moje věci si může brát každý bez dovolení.

Do zahraničí bych měl mít možnost cestovat pouze na základě zvláštního povolení.

Tematické výroky:

Volby by se měly konat každý rok.

Volby by měly být tajné.

Volební právo by neměl mít každý občan.

Volit můžu pouze jednu politickou stranu.

Volit by mělo být možné i na dálku, například poštou, a ne pouze osobně ve volební místnosti.

Vládnout ve státě by měl pouze jeden člověk.

OBČANSKÝ PRŮKAZ

PRACOVNÍ LIST

POLITIKA VE MĚSTECH A OBCÍCH ČESKÉ REPUBLIKY: ZASTUPITELSTVA, PRIMÁTOŘI, STAROSTOVÉ, RADNÍ, VOLBY A MÍSTNÍ REFERENDA

MĚSTA A OBCE V ČESKÉ REPUBLICĚ

Měst a obcí v naší zemi je opravdu mnoho – více než 6 tisíc (k 1. 1. 2019 konkrétně 6 258). Díky svému počtu **jsou naše města a obce až neuvěřitelně rozmanité co do velikosti a počtu obyvatel**. Naše hlavní město, tedy Praha, patří k velkoměstům, má více než milion obyvatel. Máme řadu měst, která mají 100, 200 nebo 300 tisíc obyvatel. Na území České republiky leží ale také více než 1 200 obcí s méně než 200 obyvateli, tedy obcí, které patří vůbec k nejmenším v Evropě. Pro ilustraci například ve Velké Británii nebo v severských zemích tak malé obce, jaké máme u nás, vůbec neexistují. Třeba Švédsko s podobným počtem obyvatel jako Česká republika má na svém území jen něco málo přes 200 měst a obcí.

Rozmanitost našich měst a obcí má spoustu důsledků. Některé jsou pozitivní, jiné méně. Mezi ty kladné patří třeba to, že **s malou obcí jsou její obyvatelé často velmi dobře spojeni**. Vědí, odkud pocházejí, vědí, k čemu se hlásí, znají své sousedy. To obvykle vede **k většímu pocitu sounáležitosti** a k větší ochotě si navzájem pomoci v nouzi. Přináší to ale i spoustu problémů. **Některé obce** jsou tak **malé**, že jejich **příjmy nestačí k tomu, aby se mohly rozvíjet** a nabízet svým obyvatelům dostatečné služby. Právě proto v mnoha obcích dneska nemají vlastní základní nebo mateřskou školu. Spousta obcí je kvůli nedostatku obyvatel, kteří mají zájem pravidelně někam dojíždět, dopravně odříznuta od světa. A tak bychom mohli pokračovat.

Také je důležité připomenout, že je správné hovořit o **městech a obcích**. Mezi městem a obcí totiž existuje několik důležitých rozdílů. **Obce** většinou tvoří území jedné nebo více vesnic. Mají menší počet obyvatel a jsou méně hustě zalidněné. **Města** jsou většinou důležitějšími centry dění, mají více obyvatel a jsou hustě zalidněna. Některá města mají tento status už od středověku, jiná jej získala později. Mnohá města vznikla spojením více obcí. Největší města pak k sobě často připojovala okolní vesnice. Nejlépe je to vidět na Praze. V Česku také známe takzvaná **statutární města**, kterých je celkem 25. Od měst se liší tím, že mohou být dále dělena do městských částí nebo městských obvodů. Poznáme je i podle toho, že v jejich čele stojí primátor. V čele obcí a měst stojí starosta.

SAMOSPRÁVA MĚST A OBCÍ

Obce a města v České republice jsou takzvanými **samosprávnými celky**. To znamená, že v některých případech mohou mít **vlastní právní předpisy**, kterým se říká **obecně závazné vyhlášky obcí**. Tyto vyhlášky **platí jen a výhradně na území konkrétní obce** a mohou upravovat jen takové záležitosti, které jsou vymezeny příslušnými zákony. Upravují třeba takové věci jako podmínky venčení psů, umístění veřejné skládky nebo užívání pyrotechniky.

Samosprávu ve městě a obci zajišťuje především **zastupitelstvo, které je voleno v obecných, rovných, přímých a tajných volbách**. **Volí se podle zásad poměrného zastoupení**. To znamená, že každá kandidátka strany, hnutí nebo nezávislých kandidátů získá v zastupitelstvu přibližně takový podíl křesel, jakého podílu hlasů dosáhla. Pokud tedy například dosáhne 20 % hlasů, měla by získat přibližně 20 % zastupitelů. Neplatí to u kandidátek, které nezískají aspoň 5 % hlasů, protože ty v zastupitelstvu žádné zastoupení nezískají.

Právo volit zastupitelstvo má ten, kdo **má v dané obci trvalé bydliště a nejpozději v den voleb dovršil věk 18 let**. **Stejně** je tomu u pasivního volebního práva, tedy **práva být volen**. Voleb do zastupitelstev se mohou účastnit všechny registrované politické strany a jejich koalice nebo nezávislí kandidáti a jejich sdružení, kteří musejí doložit petici s daným počtem podpisů obyvatel obce stanovený zákonem. Členové zastupitelstva, zvaní zastupitelé, jsou voleni na čtyři roky.

Počet členů zastupitelstva se řídí počtem obyvatel dané obce. Každá obec přitom má volbu mezi různými počty. Například nejmenší obce do 500 obyvatel mohou mít nejméně 5 a nejvíce 15 zastupitelů. Velká města nad 150 tisíc obyvatel se mohou pohybovat mezi 35 a 55 zastupiteli.

počet obyvatel	počet členů zastupitelstva	počet obyvatel	počet členů zastupitelstva
do 500	5 až 15	nad 10 000 do 50 000	15 až 35
nad 500 do 3 000	7 až 15	nad 50 000 do 150 000	25 až 45
nad 3 000 do 10 000	11 až 25	nad 150 000	35 až 55

ZASTUPITELSTVO, STAROSTA / PRIMÁTOR A RADA

Zastupitelstvo ze svých řad volí **starostu** a v případě statutárního města **primátora**. Jedná se tedy o takzvanou **nepřímou volbu**, protože starostu či primátora nevolí přímo občané. Aby byl starosta či primátor zvolen, musí získat hlasy nadpolovičního počtu všech členů zastupitelstva. Starosta nebo primátor stojí v čele obce, města či statutárního města. Jeho pravomoci ale nejsou příliš široké. **Důležitá rozhodnutí totiž obvykle přijímá samo zastupitelstvo**. Kromě starosty nebo primátora volí v některých obcích a městech zastupitelstvo i takzvanou **radu**. Podmínkou, aby obec či město mohly mít radu, je minimálně 15 členů zastupitelstva.

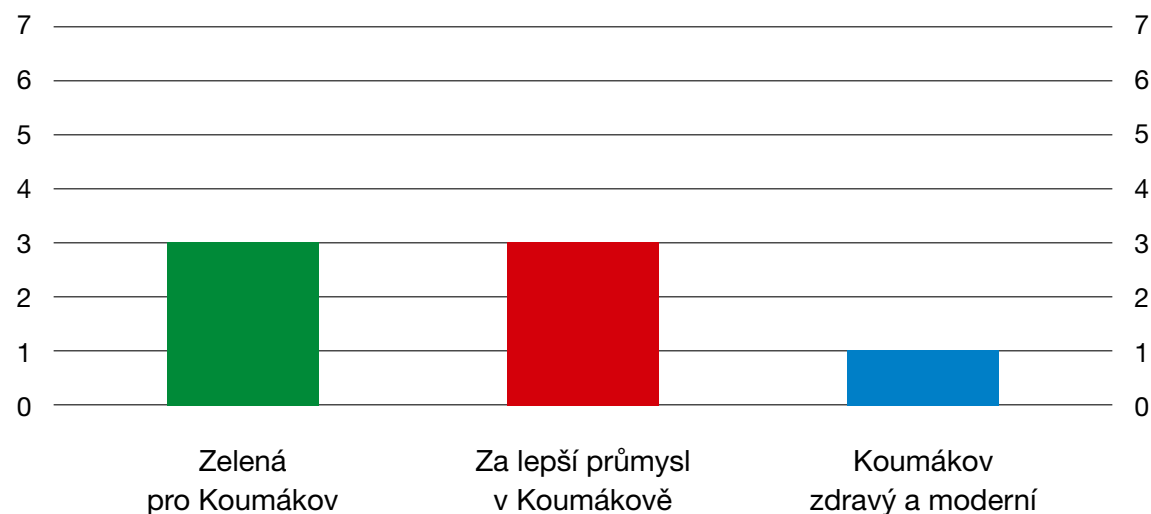
Zastupitelstvo obce či města vždycky **rozhoduje většinou**. Aby nějak rozhodlo, je dokonce pokaždé zapotřebí takzvané **absolutní většiny** hlasů. Nestačí tedy, že pro hlasuje většina přítomných, nýbrž musí jít **o většinu všech zvolených zastupitelů**. Zákon tak stanoví docela přísné podmínky. Někdy totiž stačí, aby více zastupitelů najednou onemocnělo, a zastupitelstvo to může úplně ochromit. Podobně jako na úrovni celého státu při vzniku vlády i v obcích a městech proto při volbě starosty a rady a při povolebních jednáních o tom, co a jak bude nové zastupitelstvo řešit, vznikají takzvané **koalice**. Tedy spojení různých politických stran, hnutí, místních sdružení nezávislých kandidátů nebo přímo kandidátů, která jsou uzavírána proto, aby zastupitelstva vůbec mohla efektivně rozhodovat. Kdyby je totiž tvořili jen naprosto nezávislí jedinci, těžko by někdy došli k rozhodnutí. To dokazují různé příklady z praxe, kdy se zastupitelstva ani nebyla schopna sejít nebo nebyla schopna se na něčem usnést.

MÍSTNÍ REFERENDA – PŘÍMÁ DEMOKRACIE V PRAXI

Na úrovni obcí a měst mohou být v České republice vypisována takzvaná **referenda neboli lidová hlasování**. Jedná o nejběžnější prostředek takzvané **přímé demokracie**, tedy politické situace, kdy **o přijetí či odmítnutí nějakého návrhu rozhodují přímo obyvatelé obce či města**, ne jimi zvolení zastupitelé. O uspořádání referenda vždy rozhodují zastupitelstva měst a obcí. Někdy tak rozhodnou z vlastní vůle, jindy proto, že je o to požádá dostatečný počet občanů tím, že podepíše návrh takzvaného přípravného výboru. V posledních letech se místní referenda konala v celé řadě obcí, z nichž v některých vcelku zevšedněla, ale i v několika větších městech. Aby byl **výsledek referenda závazný**, musí se jej **zúčastnit minimálně 50 % všech oprávněných voličů a z nich minimálně 50 % musí hlasovat pro**.

Výsledky voleb v Koumákově

rozložení počtu zastupitelů pro jednotlivá politická uskupení

Volební programy

Zelená pro Koumákov

- ✿ popelnice na tříděný odpad pro každou domácnost
- ✿ realizace nového rybníku s lipovou alejí
- ✿ zákaz vjezdu aut do centra obce

Za lepší průmysl v Koumákově

- ◆ stavba nové továrny na výrobu plastových sáčků
- ◆ nový parkovací dům v centru obce
- ◆ nové nákupní centrum na místě stávajícího obecního parku

Koumákov zdravý a moderní

- ✓ nové nákupní centrum nebo zábavní park jako místo pro využití volného času
- ✓ free wifi po celé obci
- ✓ omezení vjezdu aut do centra obce a podpora realizace nových cyklostezek

SOUHLASÍM

NESOUHLASÍM

Téma	Téma 4	
Obsah	Vlastnictví, ochrana vlastnictví	
RVP	VO-9-4-06 (II. stupeň), ČJS-5-2-04 (I. stupeň)	
Cíl hodiny / kompetence	<p>KO: Žák vysvětlí vlastními slovy, co je to vlastnictví, a popíše jeho význam pro život člověka.</p> <p>KM: Žák navrhne, jak nejlépe chránit své vlastnictví.</p> <p>KKVFN: Žák obhájí potřebu chránit vlastnictví a to, že je nelze zneužít na úkor společnosti.</p> <p>KkKJ: Žák se stará o předměty ve svém vlastnictví a nezasahuje do vlastnictví druhého.</p>	

Fáze hodiny	Aktivita / metoda
Expozice, fixace	<p>Kartičky věcí</p> <p>Forma výuky/metoda: práce ve dvojicích, skupinová práce, frontální vysvětlování, výukový rozhovor, diskuse Pomůcky: pracovní list „Kartičky věcí“ Čas: cca 15–20 minut Návrh využití: II. stupeň</p> <p>Uvedení: <i>S tématem „vlastnictví“ se setkáváme každodenně, je součástí našeho života, každý z nás něco vlastnil, případně vlastní. Učitel vyzve žáky, aby uvedli příklady toho, co mohou vlastnit, případně vlastní.</i> (poznámka pro učitele: aktivita zaměřená na porozumění tomu, co je předmětem vlastnického práva)</p> <p>Popis aktivity: Následně dostanou žáci do dvojic kartičky se slovním popisem – příklady konkrétních věcí hmotných a nehmotných, které mohou být předmětem vlastnictví. Jejich úkolem je tyto věci roztřídit do skupin – „hmotné“ a „nehmotné“, u hmotných bude podskupina „movité“ a „nemovité“ (viz pracovní list „Kartičky věcí“ a jednotlivé karty).</p> <p>Klíč pro učitele: hmotné a movité jsou věci pod č. 1, 4, 6, 12, hmotné a nemovité jsou věci pod č. 2, 9, 10, 15, nehmotné jsou věci pod č. 3, 5, 7, 8, 11, 13 (příp. lze vysvětlit, že živá žirafa v přírodě či v zajetí nebude věcí, kdežto žirafa naprogramovaná v online hře věcí být může), 14, 16.</p> <p>Reflexe: Prezentace úkolu, společné opravy chyb (vést žáky k tomu, aby pochopili, proč chybovali, nalezení příčiny chybné odpovědi, následně vysvětlení, buď od žáků, kteří toto měli správně, případně od učitele)</p> <p>Učitel následně výkladem doplní – vlastnictví – souhrn předmětů (hmotných a nehmotných náležejících jednomu vlastníkov, případně jako spoluvlastnictví více osobám – viz podkladový materiál pro učitele). Z tohoto možný krátký zápis + žáci vypíší také několik příkladů ze společného úkolu „Kartičky věcí“.</p>

Co je moje, není tvoje

Forma výuky/metoda: skupinová práce, frontální vysvětlování, výukový rozhovor, diskuse

Pomůcky: pracovní list „Kartičky věcí“, pracovní list „Případy /kauzy“, pracovní list „Případy /kauzy – seznam řešení pro žáky“, podklad pro učitele „Vlastnictví“, příloha „Případy /kauzy – stanoviště“ (ke stažení na www.odpovedneobcanstvi.cz)

Čas: cca 25 minut

Návrh využití: II. stupeň

Uvedení: *Vlastnictví je rovněž také předmětem ochrany, tzn. když vám někdo ukradne nebo poškodí vaši věc nebo jiným způsobem zasáhne do vašeho vlastnického práva k věci, zajišťuje vám tuto ochranu stát. Hovoříme o **soukromoprávní ochraně** zajišťované soudy v rámci občanského soudního řízení nebo **veřejnoprávní ochraně** zajišťované orgány činnými v trestním řízení, případně správními orgány v řízení o přestupcích. Smyslem občanského soudního řízení je chránit především soukromé právo žalujícího vlastníka. Smyslem veřejnoprávní ochrany je rozhodnout o vině za spáchání trestného činu, popř. přestupku, a o sankci (na obojím je především veřejný zájem).*

(poznámka pro učitele: aktivita zaměřená na porozumění možnostem ochrany vlastnického práva)

Popis aktivity: Část žáků dostane kartičku s textem „Policie a státní zastupitelství“ a „Soud (občanské soudní řízení)“ – jeden nebo dva žáci policie, jeden nebo dva žáci soud – podle počtu žáků. Tito žáci dostanou také lísteček s řešením – „Seznam řešení pro žáky“. Zbylí žáci se rozdělí do 4 skupin po cca 4–5 žácích. Každá skupina dostane nastříhané lístečky s kauzami (list „Případy /kauzy“). Úkolem skupin žáků je podat příslušné kauzy ke správnému orgánu (policie / soud). Za správně podanou kauzu má skupina „+“, za chybně „-“ (udělují žáci na stanovištích) Skupina s největším počtem + se stává vítězem. Učitel by měl žáky upozornit, ať si před podáním kauz svá řešení pořádně promyslí – nejde o rychlost, ale o správnost.

Klíč pro učitele: k „OSŘ“ směřují případy pod č. 2, 3, 4 a 6; k „TO“ směřují případy pod č. 1, 5, 7 a 8.

Reflexe: Vyhlášení vítězů – kontrola a vysvětlení správných odpovědí – společná oprava – zdůvodnění chyb (vést žáky k tomu, aby pochopili, proč chybovali, nalezení příčiny chybné odpovědi), následně vysvětlení, buď od žáků, kteří toto měli správně, případně od učitele, shrnutí a zápis – viz Podkladový materiál pro učitele, část veřejnoprávní a soukromoprávní ochrana.

Hlavní část
hodiny,
expoziční,
fixace

Morální dilemata

Forma výuky/metoda: práce s morálními dilematy, hraní rolí – dramatizace

Pomůcky: pracovní list „Dilemata vlastnictví“

Čas: cca 45 minut

Návrh využití: I. a II. stupeň

Uvedení: *Někdy se dostaneme do těžké situace. Někdo nám odcizí naši věc, ale my víme nebo třeba trochu tušíme, že je to tak trochu naše vina. Dostatečně se o věc nestaráme, nechráníme si ji. Pak se s věcí něco stane, už ji nemáme nebo nám zůstane rozbitá a my se domáháme spravedlnosti.*

Popis aktivity: Žáci nahlas přečtou morální dilemata zaměřená na vlastnictví, a to předmětů hmotných i nehmotných. Každé dilema si žák přečte ještě jednou sám pro sebe a pod ně napíše číslo 0–6 podle toho, jak těžké by bylo, kdyby se měl rozhodnout on (0 lehké, 6 velmi těžké). Pod číslo každý žák napíše, z jakého důvodu se tak rozhodl, napíše aspoň 3 argumenty.

Učitel vyzve žáky, aby se zamysleli nad tím, zda je v příběhu nějaký problém. Dál je vyzve k tomu, aby se rozhodli, zda se hlavní postava rozhodla správně, nebo špatně. Žáci hlasují, učitel náhodně vyzývá některé žáky, aby svůj hlas zdůvodnili. Někteří žáci mohou mít potřebu reagovat na spolužáka, učitel musí diskusi držet a usměrňovat. Pokud je diskuse dlouhá a žáci si stále vyměňují své názory, je nutné diskusi utnout. Tento krok učiní učitel pro každé dilema zvlášť.

Následně rozdělí třídu na 2 skupiny (poloviny). Jedna skupina se zabývá dilematem k vlastnictví hmotného předmětu, druhá k vlastnictví duševnímu. Úkolem každé skupiny je, aby se dohodla na tom, zda rozhodnutí postavy bylo správné, či nikoli. Pokud podle většiny žáků ve skupině není správné, musejí se shodnout na správném rozhodnutí a nahradit je do příběhu. Příběh musejí ve skupině zdramatizovat – rozdat si role, nacvičit scénku a předvést ji druhé skupině. Žáci drammatizují příběh tak, aby všichni žáci ve skupině měli vlastní roli – přidávají role podle potřeby (např. prodavač v obchodě, další zákazníci apod.). Na přípravu mají 15 minut. Poté proběhne představení obou skupin.

Reflexe: Po ukončení obou představení dává učitel závěrečné reflektivní otázky.

Návrhy otázek pro závěrečnou reflexi:

Bylo těžké se ve skupině rozhodnout pro správné řešení? Bylo to rozhodnutí většiny? Co vám při rozhodování dělalo problémy?

Změnil se váš názor na příběh během diskuse ve skupině?

Co mohla cítit postava, kterou jste představovali?

Co jste se dnes od příběhů naučili?

Co se vám dnes na aktivitě líbilo, co se vám nelíbilo?

Reflexe,
hodnocení

4 rohy

Forma výuky/metoda: pohyb po třídě do rohů podle svého rozhodnutí

Pomůcky: příloha „Karty – 4 rohy“ (*ke stažení na www.odpovedneobcanstvi.cz*)

Čas: cca 10 minut

Návrh využití: I. a II. stupeň

Uvedení: *Bavíme se stále o našich věcech, o něčem, co vlastníme. Ne vše, co máme, ale nutně potřebujeme. Občas musíme rozlišovat mezi věcmi, které nutně potřebujeme, protože naplňují naše životní potřeby, a mezi věcmi, které nám dělají radost, které chceme a toužíme po nich.*

Popis aktivity: Učitel umístí do každého rohu třídy karty:

JE DŮLEŽITÉ MÍT, PROTOŽE TO CHCI

JE DŮLEŽITÉ MÍT, PROTOŽE TO POTŘEBUJI

NENÍ DŮLEŽITÉ MÍT, PROTOŽE TO NECHCI ANI NEPOTŘEBUJI

NEVÍM

Učitel čte předměty a žáci se přesouvají do toho rohu třídy, ve kterém je výrok, se kterým souhlasí. Například učitel přečte slovo *postel* – někteří žáci se přesunou do rohu „JE DŮLEŽITÉ MÍT, PROTOŽE TO CHCI“ (protože mají rádi spánek a nechtěli by spát na zemi) a někteří do rohu „JE DŮLEŽITÉ MÍT, PROTOŽE TO POTŘEBUJI“ (protože mají názor, že *postel* uspokojuje naši lidskou potřebu – spánek). Možnost NEVÍM slouží žákům pro neutrální rozhodnutí nebo pro možnost neodpovídat. Zabraňuje však tomu, aby žák stál mimo rohy třídy. Na závěr doplnit aktivitu diskusí nad tím, proč si konkrétní výrok zvolili a svoji volbu okomentovali.

Návrhy předmětů: Mobil, počítač, postel, zubní kartáček, mýdlo, auto, dům, šaty, sladkosti, kolo, televize, vana, kniha, šperky, zahrada

Vlastnické právo je jedním z hlavních pilířů práva soukromého (to můžeme s velkým zjednodušením chápat jako velkou oblast práva, pro niž je charakteristická široká svoboda a také rovnost účastníků právního styku). **Je to majetkové právo**, které má vlastník ke své věci přímo a které působí vůči všem ostatním. Obecně jde o právo velmi široké, neboť vlastník je oprávněn předmět svého vlastnického práva držet, užívat, včetně brání případných plodů nebo užitků, a třeba jej i zničit; samozřejmě může s tímto předmětem i právně disponovat (např. jej darovat, prodat, pronajmout).

Vlastnické právo je sice široké, **má ale i své meze**. Především je omezeno principiálně, a to **zákazem zneužívat své vlastnictví, a působit tak újmu jiným**. Mimoto může vlastník v konkrétních případech podléhat i zvláštním omezením, a to z vlastního právního jednání (např. pronajme svou věc, a po dobu trvání nájmu tak nebude oprávněn ji užívat) nebo z jiných důvodů podle zákona (např. soud svým rozhodnutím zatíží vlastníkův pozemek věcným břemenem ve prospěch jiné osoby).

Předmětem vlastnického práva (tím, co můžeme vlastnit) mohou **být věci**, a to **hmotné** (hmotné neboli fyzické předměty) i **nehmotné** (práva, pokud to ovšem připouští jejich povaha, např. pohledávky, a další nehmotné věci, např. know-how, ale i obchodovatelné virtuální komodity). **Nehmotné věci** mohou **spadat do oblasti duševního vlastnictví** (např. vynálezy ve smyslu technologie – nikoli ve smyslu např. konkrétního stroje, který je hmotnou věcí, nebo know-how ve smyslu výrobního postupu; k nehmotným věcem bývají někdy řazena i autorská díla, tento názor však není přijímán jednotně). Vlastnit lze i předměty, které de iure nejsou věcmi, ale ve stanovených mezích se s nimi jako s věcmi přesto zachází (např. živé zvíře podle občanského zákoníku není věcí, úprava věcí se však na ně použije potud, pokud to neodporuje povaze živého tvora, např. vlastník štěněte je může prodat, ne však usmrtit). Zmínit lze i přístup českého občanského práva k ovladatelným přírodním silám (např. elektřině): občanský zákoník nestanoví, čím z právního hlediska jsou, ale že se na ně přiměřeně použije právní úprava hmotných věcí (toto řešení bylo zakotveno jako prakticky osvědčené).

Z jiného hlediska se **věci třídí na movité a nemovité**; v principu platí, že **nemovité věci stanoví zákon**, ostatní věci jsou potom movité. Třídění věcí na movité a nemovité lze potom kombinovat s jejich tříděním na hmotné a nehmotné. Zjednodušeně řečeno, **hmotné věci movité lze přemístit v prostoru** (např. automobil), **nemovité nikoli** (typicky např. pozemek). Nehmotné věci nemusejí být jen movité (jako např. pohledávky), patří sem i některé nemovitosti (např. právo stavby). Pro zjednodušení bude při práci se žáky užíváno

rozdílování mezi věcmi movitými a nemovitými jen v případě věcí hmotných (v tomto případě je lépe prakticky představitelné a také aplikovatelné).

Od vlastnického práva lze odlišit **vlastnictví**, jímž se rozumí **souhrn předmětů** (zejm. věcí) **náležících jednomu vlastníkovi**. Někdy se oba pojmy zaměňují, což na jednu stranu není správné, na druhou stranu lze ale většinou dobře rozpoznat, zda se hovoří o právu, nebo o jeho předmětu.

V případě, že **vlastnické právo ke stejnému předmětu náleží společně více osobám**, jde o **spoluvlastnictví**. K jeho zvláštním případům patří i **bytové spoluvlastnictví**, kdy vlastníkovi náleží jednotka, která se podle zákona skládá z bytu či nebytového prostoru a ideálního podílu na společných částech nemovitosti (např. pozemek, společné vstupní prostory).

Vlastnické právo je **jednotný právní institut**. To znamená, že vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a také mu náleží stejná právní ochrana. Můžeme se setkat s určitými odchylkami pro některé vlastníky (např. stát nabývá vlastnictví z veřejných prostředků, např. z daní, poplatků nebo cel, proto s ním nemůže zacházet podle libosti, ale naopak má ze zákona zvláštní povinnosti o ně pečovat). **Tyto odchylky však neznamenají, že by existovaly různé kategorie vlastnického práva**.

Aby vlastnické právo plnilo své funkce, musí stát zajistit jeho efektivní **ochranu**. Lze rozlišovat ochranu

- soukromoprávní, kterou disponuje vlastník, a
- veřejnoprávní, která cílí na celospolečenský zájem na ochraně vlastnictví.

Soukromoprávní ochranu si může vlastník za přesně vymezených podmínek zjednat sám, potom hovoříme o svépomoci (např. se může přiměřeným způsobem postavit zloději, který se pokouší utéci s jeho věcí). Jinak **tuto ochranu uplatní zásadně žalobou projednávající soudem v občanském soudním řízení** (např. bude žalovat toho, kdo mu neprávem zadržuje automobil, a to na vydání automobilu, nebo souseda, který znečišťuje jeho pozemek neoprávněným odváděním splašků, a to na zdržení se tohoto jednání). K podání žaloby je nutné, aby vlastník dokázal žalovaného identifikovat.

Veřejnoprávní ochranu poskytují zejména **správní orgány v řízení o přestupcích a orgány činné v trestním řízení**, včetně soudů (např. kdo jinému odcizí věc, podle závažnosti

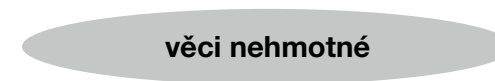
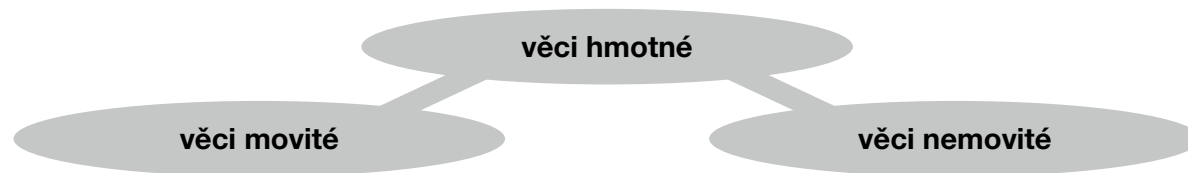
případu bude odpovídat za spáchání přestupku, o němž bude rozhodovat obecní úřad, popř. starostou obce zřízená komise pro projednávání přestupků, nebo trestného činu krádeže, o němž bude rozhodovat soud). Na rozdíl od soukromoprávní ochrany vlastník v principu nedisponuje veřejnoprávní ochranou. Avšak pokud se rozhodne tuto ochranu podnit, nemusí být schopen identifikovat pachatele (např. může podat trestní oznámení pro trestný čin krádeže na neznámého pachatele).

Pro úplnost lze dodat, že **vztahy mezi soukromoprávní a veřejnoprávní ochranou vlastnického práva jsou složitější**. Nejednou připadá v úvahu **obojí ochrana**; někdy může vlastník uplatnit veřejnoprávní ochranu a domáhat se soukromoprávního **nároku v takzvaném adhezním řízení**. Příklad: vlastníkovu odcizil jeho soused drahé jízdní kolo; to je záhy

zničeno. Vlastník (i pod vlivem dřívějších negativních zkušeností se sousedem) se rozhodne podat trestní oznámení. Příklad bude tedy projednáván v trestním řízení, kde je úkolem soudu rozhodnout o vině obžalovaného a trestu pro něho (tj. veřejnoprávní ochrana). Úkolem soudu v trestním řízení naopak primárně není, aby byla vlastníkovu vrácena věc nebo poskytnuta náhrada (tj. soukromoprávní ochrana). Protože je ale případ jednoduchý, dokazování pro účely rozhodnutí o vině a trestu naprosto stačí také pro posouzení vlastníkovu soukromoprávního nároku; tento nárok může vlastník uplatnit i v trestním řízení (v takzvaném adhezním řízení). V takovém případě by soukromoprávní ochrana byla uplatněna v rámci ochrany veřejnoprávní (soukromoprávní nárok lze v zásadě uplatnit do zahájení dokazování v hlavním líčení). Vlastník by se v uvedeném případě (kdy zná totožnost pachatele) mohl samozřejmě vydat i cestou žaloby projednávané v občanském soudním řízení.

KARTIČKY VĚCÍ

PRACOVNÍ LIST

---

1) jablko utržené ze stromu	2) pozemek se zahradou	3) ochranná známka	4) školní brašna
5) chráněné zeměpisné označení „Karlovarské oplatky“	6) tablet	7) obchodní tajemství	8) magický oblek v on-line hře (oblek lze koupit i převést)
9) tubus podzemní dráhy	10) energetické vedení napříč pozemky	11) pohledávka na zaplacení peněz	12) automobil
13) žirafa v on-line hře (žirafu lze koupit i převést)	14) patent	15) samostatné podzemní skladiště	16) autorská práva

1) Do prodejny elektroniky v nočních hodinách vnikl za použití násilí neznámý člověk a odcizil odtamtud dva notebooky. Vznikla tak škoda ve výši 29 000 Kč. Ke kterému orgánu se má provozovatel prodejny obrátit?

2) Paní Zajícová pronajala na dobu určitou svůj pozemek paní Syslové; nájemní doba však byla ujednána dosti složitě. Po čase paní Zajícová vyzve paní Syslovou k vyklizení pozemku s tím, že doba nájmu již uplynula; paní Syslová však nesouhlasí, neboť si tuto dobu vykládá jinak. Ke kterému orgánu se má paní Zajícová obrátit?

3) Pan Jahoda již poněkolkáté žádá svého souseda pana Malinu, aby omezil chov včel na svém pozemku. Pan Jahoda tvrdí, že ho včely omezují při běžném užívání jeho vlastní zahrady; pan Malina oponuje, že včely chová na svém pozemku a sotva může ovlivnit, kam létají. Ke kterému orgánu se má pan Jahoda obrátit?

4) Paní Jedličková nesouhlasí s postupem souseda, pana Smrčka, který oddělil jejich pozemky vysokou zdí. Ačkoli zeď stojí ještě na pozemku pana Smrčka a ten tvrdí, že si jen chrání své soukromí, paní Jedličkové vadí, že její pozemek přichází o velkou část přirozeného denního světla. Ke kterému orgánu se má paní Jedličková obrátit?

5) Neznámý mladý muž v tramvaji vytrhl staré paní kabelku a utekl. V odcizené kabelce byla naneštěstí hotovost 16 000 Kč, kterou stará paní předtím vybrala v bance, aby ji mohla na Vánoce rozdělit mezi svá čtyři vnoučata. Ke kterému orgánu se má okradená žena obrátit?

6) Prodávající s odkazem na smluvený důvod odstoupil od kupní smlouvy a požaduje vrácení prodané věci. K odstoupení došlo poté, co vlastnické právo k věci přešlo v souladu se smlouvou na kupujícího. Ten namítá, že uplatněný důvod pro odstoupení od smlouvy ve skutečnosti nebyl naplněn. Ke kterému orgánu se prodávající má obrátit?

7) Pana Kolečka na cestě jeho vlastním vozem zastavila dvojice neznámých mužů v přestrojení za policisty. Pod záminkou, že vůz je hlášen jako odcizený, mu jej zabavili, vystavili mu falešné potvrzení a namluvili mu, že v případě omylu bude příslušným policejním orgánem neprodleň vyzván, aby si vůz vyzvedl a uplatnil případné náklady spojené s jeho dočasným zabavením. Ke kterému orgánu se pan Kolečko má obrátit?

8) Po ukončení výstavy výtvarného umění se jedno z nejcennějších vypůjčených pláten shodou několika náhod namísto vrácení skutečnému vlastníkovi ocitlo u pana Straky. Ten se po krátkém váhání rozhodl, že si dílo ponechá a v budoucnu třeba dobře prodá na černém trhu. Ke kterému orgánu se obrátí vlastník obrazu, který má tušení, co se nejspíš stalo?

Seznam řešení pro žáky:

Policie a státní zastupitelství: kauzy pod č. 1, 5, 7 a 8.

Seznam řešení pro žáky:

Soud: případy pod č. 2, 3, 4 a 6.

Seznam řešení pro žáky:

Policie a státní zastupitelství: kauzy pod č. 1, 5, 7 a 8.

Seznam řešení pro žáky:

Soud: případy pod č. 2, 3, 4 a 6.

Michalův mobilní telefon

Petr má nového spolužáka Michala, který do Petrovy třídy přišel začátkem nového školního roku. Protože vedle Petra bylo volné místo v lavici, posadila paní učitelka Michala vedle Petra. Přebespočáteční vzájemný ostych se rychle skamarádili, zjistili, že mají společné zájmy. Michal byl navíc velmi chytrý, několikrát Petrovi pomohl s domácími úkoly. Jednoho dne po vyučování si Petr všiml, že Michal zkroušeně a smutně sedí v šatně. „Michale, co se stalo, ublížil ti někdo?“ hned se ho zeptal. Michal zprvu neříkal nic, nakonec se však Petrovi svěřil, že ztratil svůj mobilní telefon a bojí se jít domů. „Víš,“ řekl Michal Petrovi, „žiju jenom s maminkou a nemáme moc peněz, na ten mobil, co jsem ztratil, jsme museli velmi dlouho šetřit, nevím, jak to vysvětlím...“ Petrovi přišlo Michala velmi líto, nevěděl, jak to hned vyřešit, sám taky neměl tolik peněz. Nakonec se však rozhodl. „Michale, počkej na mě tady, něco mě napadlo.“ Petr vyšel ze školy, mířil k prodejně mobilních telefonů, rozhodl se, že mobil pro Michala ukradne.

Rozhodl se Michal správně?

Na liště s čísly vyznač, jak složité by pro tebe bylo, kdyby ses měl rozhodnout ty.

1

2

3

4

5

6

velmi snadné

velmi složité

Napiš tři argumenty pro svoje rozhodnutí.

1)

---

2)

---

3)

Bestseller

Oliver je spisovatelem, zatím však nepříliš úspěšným, vyšlo mu jen několik menších povídek, o které nebyl příliš velký čtenářský zájem. Oliver sní o tom, že napíše bestseller, čtenářský hit, a stane se slavným, podobně jako jeho dědeček. Ostatně byl to právě dědeček, který ho, když ještě žil, přivedl na spisovatelskou dráhu. Oliver zároveň doufá, že bestseller vyřeší jeho finanční problémy. Hlavně bude potřebovat peníze na léčbu své těžce nemocné dcery Valérie. Když Oliver vystěhoval dědečkovu pozůstalost, objevil v šuplíku stolu starý rukopis. Byl to román, který jeho dědeček již nestihl dát vydavateli. Oliver si řekl, že román pošle vydavateli on, pod svým jménem. Vydavateli se román velmi líbil a román vydal. Kniha se stala hitem, byl o ni obrovský zájem, vydělala Oliverovi hodně peněz. Oliver také získal několik spisovatelských cen, o knihu měli zájem také zahraniční vydavatelé. „Konečně jsem úspěšný,“ pomyslel si Oliver, „mohu Valérii zaplatit léčbu a lidé z branže si mě také začali považovat, s tím románem jsem se rozhodl dobře!“

Rozhodl se Oliver správně?

Na liště s čísly vyznač, jak složité by pro tebe bylo, kdyby ses měl rozhodnout ty.

1

2

3

4

5

6

velmi snadné

velmi složité

Napiš tři argumenty pro svoje rozhodnutí.

1)

---

2)

---

3)

Téma	Téma 5	
Obsah	Dělba moci, ústavní instituce, tvorba zákonů	
RVP	VO-9-4-02, VO-9-4-08, VO-9-4-09 (II. stupeň)	
Cíl hodiny / kompetence	<p>KO: Žák objasní roli klíčových ústavních institucí (prezident, vláda a ministerstva, Poslanecká sněmovna, Senát, Ústavní soud a obecné soudy) ve fungování státu z hlediska teorie dělby moci.</p> <p>KM: Žák dokáže zformulovat své myšlenky a pocity. Žák dokáže pracovat v expertní skupině.</p> <p>KkVVN: Žák si dokáže vytvořit názor na rozdělení státní moci.</p> <p>KkJ: Žák dokáže předat informace ostatním členům své základní skupiny.</p>	

Fáze hodiny	Aktivita / metoda
Aktivizace, evokace	<p>Dělba státní moci – Bridge</p> <p>Forma výuky/metoda: samostatná práce, diskuse Pomůcky: pracovní list „Bridge“, psací potřeby Čas: cca 25 minut</p> <p>Uvedení: <i>Již v minulosti jsme se zabývali mocí ve státě. Všichni už víte, že moc v naší zemi se dělí. Zkuste si teď vzpomenout, jakým způsobem se dělí moc v České republice.</i></p> <p>Popis aktivity: Žák má za úkol vyplnit pracovní list „Bridge“. První řádek patří jednotlivým slovům, která žáka napadají k tématu. Druhý řádek patří otázkám, které žáka k tématu napadají, chtěl by se dozvědět odpovědi nebo vyvrátit nejasnosti. Poslední řádek žák vyplní jako metaforu. Po samostatné práci proběhne krátké sdílení se spolužáky, kde si žáci mohou ještě doplnit volná místa v pracovním listu. Vyvrcholením aktivity je společná aktivita v kruhu. Žáci sdílejí své nápady a názory, snaží se zodpovědět otázky, které vymysleli k tématu žáci (učitel má roli moderátora, nezodpovídá otázky). Otázky, které jsou nezodpovězené, může učitel nechat žáky vyhledat v hodině či za domácí úkol. Další možnost je nechat je viset ve třídě během následujících hodin a hledat odpovědi průběžně. Závěrem žáci přečtou svoji metaforu. Aktivitu lze použít i v reflektivní části hodiny, případně zopakovat na konci tematického celku.</p> <p>K průběhu aktivity: Žáci se již během povinné školní docházky setkali s dělením státní moci, a proto má tato aktivita evokační charakter, kdy zjistíme aktuální stav znalosti tématu. Diskuse v rámci aktivity nám může ukázat, jakým směrem bychom měli pokračovat v daném tématu, podle otázek formulovaných od žáků. Učitel má roli moderátora – nesnaží se vnášet své znalosti, nepřesnosti žáků koriguje. Podporuje žáky v kladení vlastních otázek a hledání odpovědí. Učitel si může pracovní listy posbírat. Ty mu mohou sloužit pro přípravu dalších hodin, kdy se může zaměřit na to, čemu žáci ještě nerozumějí a čemu by se chtěli ještě věnovat.</p>

	<p>Reflexe: Reflexe proběhne při třetí části pracovního listu. Po přečtení metafory učitel požádá žáka, aby vysvětlil svoji myšlenku.</p> <p>Otázky k závěrečné diskusi: <i>Co nového si odnášíte z hodiny?</i> <i>Co považujete v tématu za důležité?</i> <i>O čem byste se chtěli dozvědět více?</i></p>
<p>Hlavní část hodiny, expoziční, fixace</p>	<p>Ústavní instituce a jejich role při procesu tvorby zákonů</p> <p>Forma výuky/metoda: expertní skupiny Pomůcky: pracovní listy „Role Poslanecké sněmovny, Senátu, vlády, prezidenta a Ústavního soudu v legislativním procesu“, pracovní list „Legislativní proces“, list s řešením „Legislativní proces“ (<i>ke stažení na www.odpovedneobcanstvi.cz</i>), psací potřeby Čas: cca 45 minut</p> <p>Uvedení: <i>S dělbou moci souvisejí také ústavní instituce, tedy instituce, které se podílejí na moci ve státě. Tyto instituce se mimo jiné podílejí na tvorbě a přijímání zákonů. V této aktivitě se dozvíme, jakým způsobem.</i></p> <p>Popis aktivity: Žáky rozdělíme do pětičlenných skupin (dle počtu ústavních institucí). Pro rozdělení můžeme zvolit metodu losu. Žáci tak vytvoří základní skupinu, kde si každý vylosuje vlastní pracovní list s jednou ústavní institucí (každý žák ve skupině má jinou ústavní instituci). Na základě institucí vytvoří v celé třídě expertní skupiny (prezident, vláda, Poslanecká sněmovna, Senát, Ústavní soud). V expertních skupinkách poté studují texty na pracovních listech a doplňují informace do pracovního listu „Legislativní proces“. Po vyplnění se vrací do své základní skupiny, kde předají informace všem členům. Každý člen si vyplní do svých pracovních listů chybějící informace. Při této metodě musí každý žák předávat informace, a podílet se tak na úspěchu celé skupiny.</p> <p>Reflexe: Pro společnou kontrolu učitel ukáže list s řešením (ideální je promítnutí projektorem). Následně jsou žáci vyzváni k prezentaci svých odpovědí. Pokud se vyskytnou chyby, učitel vysvětlí správnou odpověď. Na závěr se učitel zaměří především na průběh aktivity.</p> <p>Návrh otázek k reflexi: <i>Byla pro vás aktivita náročná? Pokud ano, v čem?</i> <i>Jak jste vyřešili obtíže, které se vyskytly?</i> <i>Co bychom mohli společně do příště zlepšit?</i></p>
<p>Reflexe, hodnocení</p>	<p>Myslel jsem si... Ale teď myslím...</p> <p>Forma výuky/metoda: samostatná, sdílení se spolužáky Pomůcky: samolepicí papírky dvou barev, velký papír – flipchart, psací potřeby Čas: max. 5 minut</p> <p>Uvedení: <i>Občas je důležité se zamyslet nad tím, co děláme. Popřemýšlejte teď nad tím, co jste již dříve věděli a co jste si mysleli a co nového jste se dnes dozvěděli, případně jak se váš názor změnil a co si myslíte teď.</i></p> <p>Popis aktivity: Žáky vyzveme, aby na jeden samolepicí papírek zapsali, co si mysleli o tématu ústavních institucí před tím, než je probrali, a na druhý papírek zapíší, co si myslí nyní. Papírky nalepí na připravený flipchart (dvě poloviny – <i>myslel jsem si / ale teď myslím</i>). Žáci podle svého tempa lepí lístečky a čtou si lístečky ostatních. Závěrem vyzveme některé žáky, aby řekli, jaké vyjádření zapsali na lístečky, a okomentovali ho. Podpoříme diskusi v kolektivu.</p>

3 slova:

---

2 otázky:

---

1 metafora: Dělbba moci je pro mě jako

Poslanecká sněmovna zaujímá v legislativním procesu ústřední roli. Žádný z návrhů, které se mají stát zákony ČR, se neobejde bez jejího souhlasu. Návrhy zákonů putují do Poslanecké sněmovny z různých směrů. Návrhy zákonů může předkládat vedle jednotlivých poslanců či skupin poslanců též Senát, kraje a také vláda. Předkladatel kromě samotného návrhu podává i takzvanou důvodovou zprávu, která hodnotí platný právní stav, vysvětluje nezbytnost nové úpravy, popisuje předpokládané dopady na veřejné rozpočty a objasňuje soulad návrhu s ústavním pořádkem a mezinárodními smlouvami.

Návrh zákona se nejdříve předkládá předsedovi Poslanecké sněmovny, který jej předá organizačnímu výboru. Předseda Poslanecké sněmovny jej rovněž posílá všem poslancům a klubům, aby se na jeho projednávání mohli připravit.

Organizační výbor Poslanecké sněmovny určí zpravodaje k návrhu zákona a také určí, kterému výboru Poslanecké sněmovny bude návrh předložen. Například návrhy, které se týkají zemědělství, jsou předloženy zemědělskému výboru, návrhy spojené s otázkami zdraví jsou předloženy výboru pro zdravotnictví atd. Výbor má pak na projednání zákona 60 dní. Výbor přijímá usnesení, ve kterém doporučuje Poslanecké sněmovně návrh schválit, zamítnout nebo vrátit k dopracování. Návrh zákona se projednává v takzvaných čteních, což jsou etapy, kterými musí návrh zákona projít. V rámci těchto čtení probíhá debata, která umožňuje, aby poslanci pečlivě zvážili výhody, ale také rizika návrhu a případně navrhli změny tohoto návrhu. Důležité návrhy a debaty o nich sledují média tak, aby občané měli možnost tyto debaty sledovat, posuzovat jednotlivé argumenty.

V takzvaném prvním čtení předstoupí v Poslanecké sněmovně navrhovatel zákona a také zpravodaj, kteří přednesou svá stanoviska k návrhu zákona. Následuje pak debata (rozprava) poslanců nad tímto návrhem. Po této debatě může Poslanecká sněmovna návrh zamítnout, vrátit k dopracování nebo přikázat některému z výborů k dalšímu projednání.

V takzvaném druhém čtení na schůzi Poslanecké sněmovny návrh zákona opět uvede navrhovatel, poté vystoupí zpravodaj výboru. Následuje debata poslanců nad návrhem. Ve druhém čtení může kterýkoli poslanec předložit pozměňovací návrhy. Poslanci mohou předložit i návrh na zamítnutí návrhu zákona nebo návrh na vrácení návrhu zákonu výboru k novému projednání.

V takzvaném třetím čtení je možné v rozpravě navrhopat už jen drobné opravy legislativnětechnických a jiných chyb nebo opakování druhého čtení. Zpravodaj spolu s navrhovatelem vyjádří své stanovisko k návrhu (kladné, záporné nebo neutrální). Nejprve poslanci hlasují o jednotlivých pozměňovacích návrzích, nakonec pak o návrhu zákona jako celku. Pokud Poslanecká sněmovna vysloví souhlas s návrhem, k čemuž postačí nadpoloviční většina přítomných poslanců, je bez zbytečného odkladu postoupen Senátu.

ROLE SENÁTU V LEGISLATIVNÍM PROCESU

PRACOVNÍ LIST

Senát je povinen přijmout k návrhu zákona, který přišel z Poslanecké sněmovny, své stanovisko, a to do 30 dnů. Návrh je předán organizačnímu výboru, pak putuje do výboru, který se zabývá příslušnou problematikou. Projednávání návrhu v Senátu je podobné jako v Poslanecké sněmovně, avšak probíhá zde pouze jedno čtení, kterému předchází debata ve výboru. Výbory jsou si vědomy toho, že Poslanecká sněmovna schvaluje senátní pozměňovací návrhy jako celek. Senátoři proto často navrhnou pouze takové pozměňovací návrhy, které mají šanci být ve Sněmovně přijaty jako celek. Pokud Senát návrh zákona schválí nebo se jím vůbec zabývat nehodlá, putuje zákon k prezidentovi k podpisu. Pokud ovšem Senát návrh zákona zamítne nebo k němu přijme pozměňovací návrhy, vrací se návrh zákona k projednání do Poslanecké sněmovny.

O návrhu Senátem zamítnutého zákona hlasuje Poslanecká sněmovna znovu. Jestliže se zákonem vysloví souhlas nadpoloviční většina všech poslanců, je zamítnutí Senátem přehlasováno, návrh je přijat a putuje k prezidentovi. Pokud Senát zákon vrátil s pozměňovacími návrhy, hlasuje Poslanecká sněmovna o pozměněném návrhu. V tomto případě stačí ke schválení nadpoloviční většina přítomných poslanců. Pokud Poslanecká sněmovna pozměňovací návrhy odmítne, hlasuje o původním znění návrhu zákona. Ten musí být potvrzen nadpoloviční většinou všech poslanců.

ROLE VLÁDY V LEGISLATIVNÍM PROCESU

PRACOVNÍ LIST

Vláda působí jako motor legislativních změn. Předkládá nejvíce návrhů zákonů. Vláda může při legislativním procesu využívat odborníky, kteří pracují na jednotlivých ministerstvech a kteří mají k dispozici potřebné informace a znalosti. Zvláštním druhem návrhu zákona je zákon o státním rozpočtu. Tento návrh může podat jenom vláda. Vláda se také vyjadřuje ke všem návrhům zákonů, které vzešly od ostatních oprávněných navrhovatelů (poslanci, skupina poslanců, Senát, kraje) a které byly poslány do Poslanecké sněmovny. Vláda má na své vyjádření lhůtu 30 dnů.

ROLE PREZIDENTA REPUBLIKY V LEGISLATIVNÍM PROCESU

PRACOVNÍ LIST

Ústava dává prezidentovi do rukou pravomoc takzvaného legislativního veta. To znamená, že pokud prezident nesouhlasí se zákonem, který schválily obě komory parlamentu, může jej odmítnout (vetovat) a vrátit Poslanecké sněmovně k opětovnému projednání. Musí tak ale učinit do 15 dnů a musí své veto odůvodnit. K čemu je legislativní veto dobré? Prezidentské legislativní veto může zpomalit přijetí nějakého zákona, protože se o něm hlasuje v Poslanecké sněmovně znovu. Legislativní veto můžeme vnímat též jako výzvu prezidenta Poslanecké sněmovně, aby přijatý zákon znovu projednala, prodiskutovala a zamyslela se nad výhradami, které prezident k přijatému zákonu napsal. Poslanecká sněmovna může prezidentovy výhrady uznat a zákon upravit. Může ale také setrvat na svém názoru a pokusit se prezidentské veto zvrátit a přehlasovat. K tomu ale musí zákon schválit znovu, minimálně 101 hlasy. Prezidentovo veto má tedy jen „suspenzivní“, nikoli absolutní povahu.

ROLE ÚSTAVNÍHO SOUDU V LEGISLATIVNÍM PROCESU

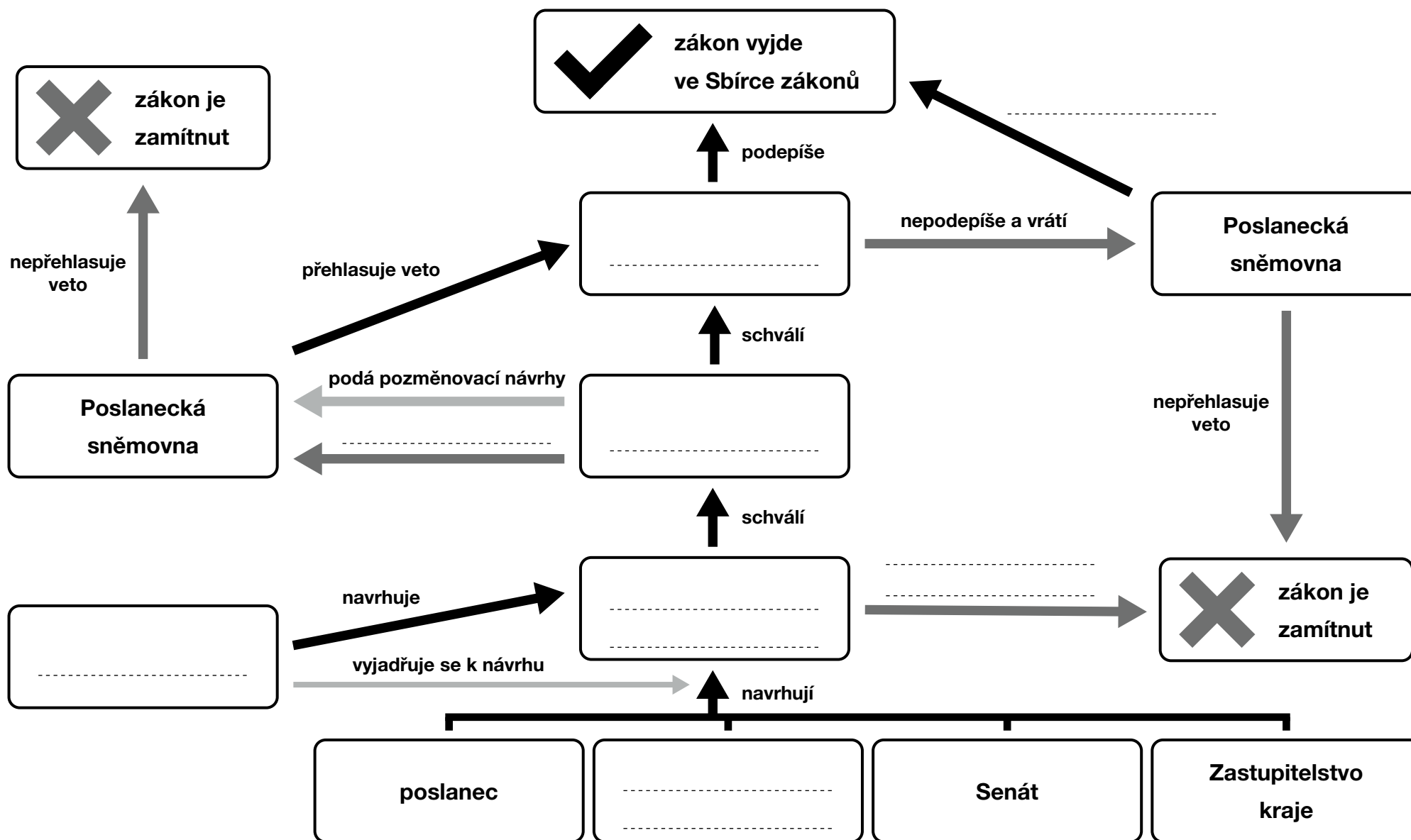
PRACOVNÍ LIST

Ústavní soud se do legislativního procesu běžně nezapojuje. Ve výjimečných případech se ovšem na Ústavní soud může obrátit prezident republiky, vláda, skupina nejméně 41 poslanců nebo skupina nejméně 17 senátorů s návrhem na zrušení zákona nebo jeho jednotlivých ustanovení. Dochází k tomu v případech, kdy se navrhovatelé domnívají, že přijatý zákon je v rozporu s ústavním pořádkem ČR, kam patří zejména Ústava ČR, Listina základních práv a svobod a ústavní zákony.

Ústavní soud má právo takový návrh odmítnout. Pokud ovšem Ústavní soud dojde k závěru, že zákon či jeho jednotlivá ustanovení jsou skutečně v rozporu s ústavním pořádkem, rozhodne, že tento zákon či jeho jednotlivá ustanovení jsou zrušeny.

LEGISLATIVNÍ PROCES

PRACOVNÍ LIST

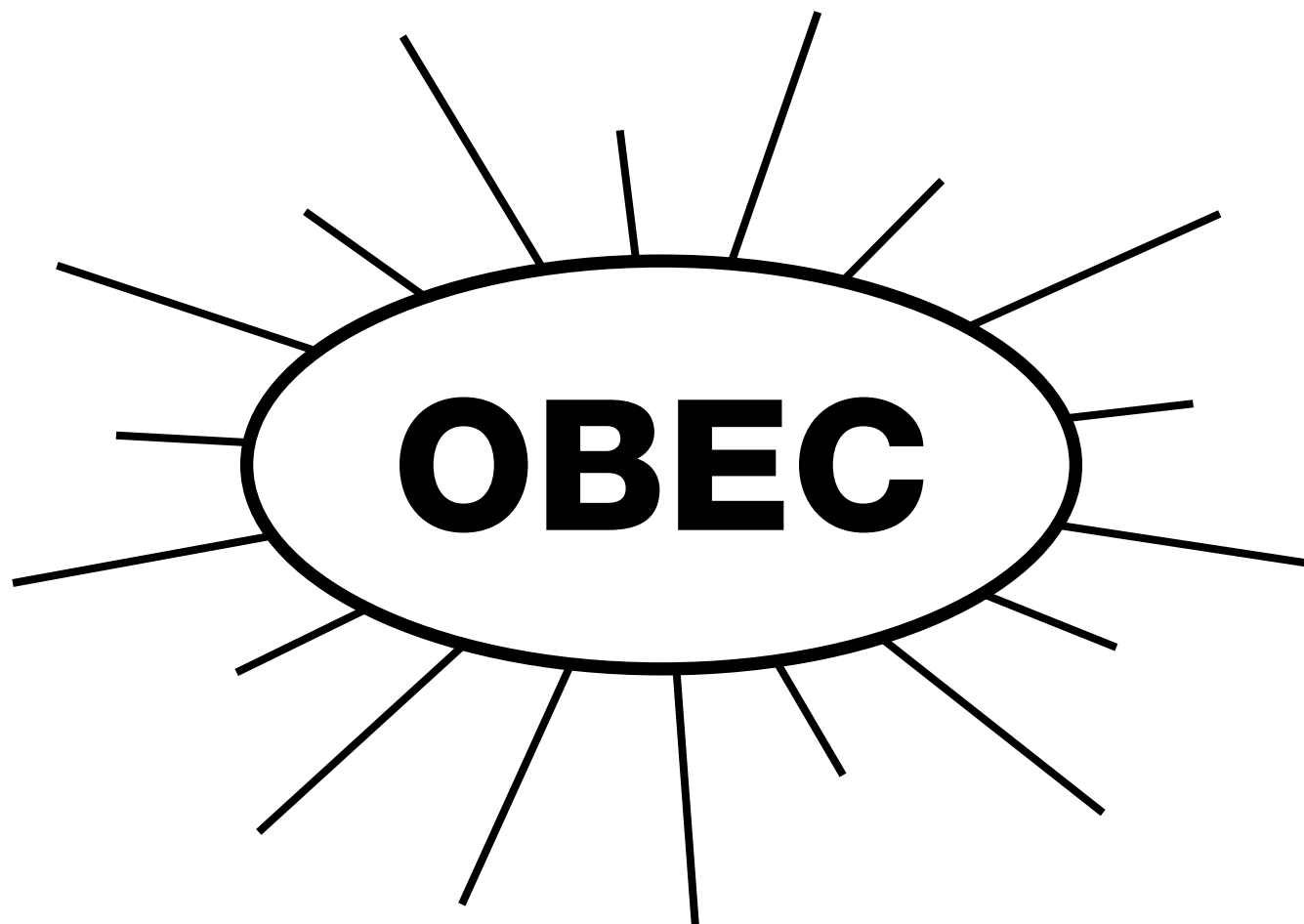

Téma	Státní správa a samospráva	Téma 6
Obsah	Státní správa, samospráva, obec, zastupitelstvo	
RVP	VO-9-4-02, VO-9-4-04 (II. stupeň)	
Cíl hodiny / kompetence	<p>KO: Žák uvede asociace k danému tématu.</p> <p>KM: Žák analyzuje vybrané materiály místní samosprávy a občanských sdružení ke konkrétnímu problému ve svém bydlišti/obci.</p> <p>KKVFN: Žák si tvoří vlastní názor na jednotlivé aspekty volebního plakátu a rozhoduje se, nakolik ho dokáže zaujmout.</p> <p>KKJ: Žák dokáže prezentovat svůj názor na volební plakát komunálních voleb.</p>	

Fáze hodiny	Aktivita / metoda
Aktivizace, evokace	<p>Obec</p> <p>Forma výuky/metoda: brainstorming, myšlenková mapa Pomůcky: Myšlenková mapa „Obec“, obrázek obce (vytištěný nebo promítnutý projektorem, učitel sám zvolí obec z okolí a vyhledá její fotografii), tabule/flip, psací potřeby Čas: cca 10 minut</p> <p>Uvedení: Každý z nás je součástí několika skupin – rodiny, party, třídy, ale také obce. Ať už bydlíte na vesnici, nebo ve městě, se svými sousedy a spoluobyteli sdílíte jeden prostor. Podívejte se na obrázek a zkuste popsat, jak a čím se každá obec vyznačuje.</p> <p>Popis aktivity: Učitel promítne nebo pověsí vytištěný obrázek obce. Na tabuli nebo flip připevněný na místě dobře viditelném pro všechny připraví schéma myšlenkové mapy. Žáci postupně přispívají vše, co je napadne při pohledu na obrázek. Učitel navrhuje žáky k nápadům tak, aby si společně nadefinovali znaky obce. Učitel k motivaci žáků může využít návodné otázky, neopravuje chyby, navrhuje samostatné opravy. Pokud zhodnotí, že prekoncepty žáků jsou nedostatečné, dovysvětlí princip fungování místní samosprávy (starosta, obecní úřad, zastupitelstvo, rada apod.). Pokud jsou odpovědi na myšlenkové mapě dostačující a znalosti žáků na dostatečné úrovni, mohou žáci své odpovědi roztrždit do různých kategorií a dále s nimi pracovat v dalších hodinách. Teoretický podklad pro učitele se nachází v tématu 3 (str. 32).</p> <p>Návrhy otázek k myšlenkové mapě: <i>Co vidíte na obrázku? Co se tam nachází?</i> <i>Co je součástí každé obce?</i> <i>Kdo stojí v čele každé obce? Jak se jmenuje budova, ve které má kancelář?</i> <i>Kdo žije v obci?</i> <i>Kdo se může společně se starostou podílet na správě obce?</i> <i>Jaké budovy v obci najdete?</i></p>

<p>Hlavní část hodiny, expozice, fixace</p>	<p>Analýza volebních plakátů</p> <p>Forma výuky/metoda: metoda galerie, skupinová práce Pomůcky: volební plakáty z regionu vyhledané učitelem nebo pracovní list „Analýza volebních plakátů“, flip pro každou skupinu, psací potřeby Čas: cca 20 minut</p> <p>Uvedení: <i>Na správě obce se podílí obecní zastupitelstvo. To rozhoduje, vydává obecní vyhlášky, při větším počtu obyvatel volí obecní radu a starostu. Obecní zastupitelstvo se volí v komunálních volbách, které se ideálně konají jednou za čtyři roky. Volit zastupitele může každý obyvatel dané obce od 18 let. Někteří kandidáti na zastupitele, převážně ve větších obcích a městech, se sdružují do politických uskupení, případně do politických stran. Aby zaujali své voliče, tvoří si volební programy.</i></p> <p>Popis aktivity: Při této aktivitě je možné využít volební plakáty z vlastního regionu. Musejí se však dodržovat určité zásady. Pokud učitel využije vlastní volební plakáty, musí předložit všechny z daných komunálních voleb, aby byl dostatečně nestranný.</p> <p>Žáci vytvoří tolik skupin, kolik je volebních plakátů. Volební plakáty si skupiny losují nebo jim je učitel může přiřadit na základě vlastního uvážení dle znalosti třídy. Žáci ve skupinách se rozdělí na 3 podskupiny, které se budou zabývat jednotlivými oblastmi analýzy volebních plakátů. Jedna skupina se zabývá vnějším vzhledem a diskutuje nad tím, jak plakát vypadá. Druhá skupina se zabývá sdělením. Třetí skupina se zabývá tím, jak daný plakát působí a jaké v člověku vyvolává pocity. Jednotlivé podskupiny odpovídají na následující otázky.</p> <p>Otázky pro skupinu VNĚJŠÍ VZHLED: <i>Kolik lidí, případně kdo je na plakátu? Objevuje se na plakátu slogan? Jaké barvy, fotografie jsou použity? Popiš vnější vzhled volebního plakátu.</i></p> <p>Otázky pro skupinu SDĚLENÍ: <i>Co chtěli autoři plakátu sdělit? Koho chtějí oslovit? Z čeho tak usuzuješ?</i></p> <p>Otázky pro skupinu EMOCE A POCITY <i>Jaké emoce u vás plakát vyvolává? Rozhodli byste se volit tuto stranu? Je plakát graficky povedený? Zaujal vás jeho vzhled?</i></p> <p>Jakmile mají jednotlivé podskupiny otázky zodpovězeny, připraví si s ostatními prezentaci svého plakátu. Každá skupina prezentuje ostatním svůj volební plakát.</p> <p>Reflexe: V rámci reflexe je možné uspořádat třídní hlasování, který plakát třídu zaujal nejvíce, pro kterou stranu/uskupení by se třída rozhodla.</p>
<p>Reflexe, hodnocení</p>	<p>ABC</p> <p>Forma výuky/metoda: metoda ABC – brainstorming Pomůcky: list s řešením „ABC“ (<i>ke stažení na www.odpovedneobcanstvi.cz</i>), tabule/flip, psací potřeby Čas: max. 10 minut</p> <p>Popis aktivity: Učitel napíše na tabuli nebo velký flip pojem ZASTUPITELSTVO. Napíše jej tak, aby byl pojem uprostřed flipu a byl tak dostatek místa jak nad ním, tak pod ním. Úkolem žáků je vymyslet takové pojmy (jakýkoli slovní druh), které s daným hlavním pojmem souvisejí a nachází se v nich písmenko z hlavního pojmu, které je právě na řadě. Například: Z – Zastupuje, A – stArosta, S – Schůze, T – mísTostarosta, U – rozhodUje atd. Žáci zapisují pojmy po jednom, postupně, nepřeskakují písmenka. Teoretický podklad pro učitele se nachází v tématu 3 (str. 32).</p>

Volby 2018

ŽIVOT V NAŠICH OBCÍCH A MĚSTECH NÁM NENÍ LHOSTEJNÝ

BYLI JSME ÚSPĚŠNÍ SPORTOVCI, VĚTŠINOU REPREZENTANTI. **PRO ÚSPĚCH JSME TVRDĚ PRACOVALI.** DO POLITIKY JSME VSTOUPILI JAKO "SPORTOVCI" A OSLOVOVALI JSME OSTATNÍ AKTIVNÍ KOLEGY. **JSME TÝMEM SPORTOVců, LÉKAŘŮ, EKONOMŮ, PEDAGOGŮ, PRÁVNÍKŮ A DOBROVOLNÝCH TRENÉRŮ.** SPOJUJE NÁS JEDNO - VŠICHNI JSME VŽDY DĚLALI NĚCO NAVÍC. **JSME LIDÉ Z VAŠEHO OKOLÍ, ZNÁTE NÁS.**

PRO Zdraví a Sport

WWW.PROZDRAVIASPORT.CZ PRO ZDRAVÍ A SPORT

VOLBA PRO KOLÍN

**ČÍSLO
2**
NA KANDIDÁTNÍ LISTINĚ
PRO KOMUNÁLNÍ VOLBY
**5.-6. ŘÍJNA
2018**

SPOLEČNĚ PRO NAŠE MĚSTO

Mgr. Lenka Sklenářová
středoškolský pedagog

MUDr. Václav Navrátil
lékař

PhDr. Tomáš Růžička
místostarosta Kolína

Téma	Téma 7	
Obsah	Trestný čin, přestupek, druhy trestných činů, druhy trestů	
RVP	VO-9-4-10, VO-9-4-11, VO-9-4-08p (II. stupeň)	
Cíl hodiny / kompetence	<p>KO: Žák popíše základní členění trestných činů a druhy trestů.</p> <p>KM: Žák na vybraném příkladu rozpozná, zda se jedná o přestupek, nebo trestný čin.</p> <p>KKVFN: Žák zdůvodní svůj názor na význam trestního práva jako krajního prostředku ochrany společnosti, obhájí svůj postoj k zásadě „smlouvy se mají dodržovat“ a k existenci sankcí z porušování různých druhů smluv.</p> <p>KKJ: Žák se účastní diskuse a aspoň jednou během ní promluví k tématu.</p>	

Fáze hodiny	Aktivita / metoda
Aktivizace, evokace	<p>Škálovací karty</p> <p>Forma výuky/metoda: frontální výuka Pomůcky: škálovací karty pro každého žáka (připraví učitel nebo si žáci vytvoří sami) Čas: cca 10 minut</p> <p>Uvedení: <i>Naše chování a naše činy regulují zákony. Protiprávní činy, které ohrožují spravedlnost a mír ve společnosti, jsou označovány jako přestupky (např. přestupky proti veřejnému pořádku nebo přestupky proti majetku) a trestné činy (např. krádež, vražda nebo loupež). Takové činy jsou pak adekvátním způsobem trestány. Naše chování také regulují různé smlouvy, které mohou mít písemnou (např. kupní nebo nájemní smlouva) nebo jinou než písemnou formu (např. smlouva uzavřená slovy). Porušení těchto smluv má za následek např. vznik práva kupujícího z vadného plnění (např. právo na odstranění vady opravou věci nebo přiměřenou slevu z kupní ceny) nebo právo pronajímatele na výpověď nájemní smlouvy, užívá-li nájemce věc takovým způsobem, že hrozí její zničení. Od porušení smlouvy je třeba odlišovat povinnost nahradit jinému újmu, která zahrnuje vždy povinnost k náhradě újmy na jmění (tj. škody). Škoda se nahrazuje uvedením do předešlého stavu. Není-li to možné nebo pokud o to požádá poškozený, nahrazuje se škoda v penězích.</i></p> <p>Popis aktivity: Učitel čte výroky. Žáci mají škálovací kartičky, kterými vyjadřují svůj názor.</p> <p>A – naprosto souhlasím B – spíše souhlasím C – spíše nesouhlasím D – nesouhlasím</p> <p>Po každém výroku žáci zvednou kartičku podle toho, jaký postoj k danému výroku mají. Učitel náhodně vybírá několik žáků, kteří mají za úkol svůj názor vysvětlit.</p>

Výroky ke škálování:

- 1) *Zákony nejsou potřeba, každý si může dělat, co chce.*
- 2) *Každé porušení zákona by mělo být trestáno odnětím svobody alespoň na 10 let.*
- 3) *Pokud si s kamarádem domluví čas schůzky, měl bych přijít včas.*
- 4) *Bohatí lidé by měli dostávat vyšší pokuty než ostatní.*
- 5) *Pokud zruším zájezd na dovolenou v den odjezdu, měl bych platit storno poplatek.*

Reflexe: Reflexe probíhá po každém výroku, kdy se učitel náhodně doptává žáků na odůvodnění jejich postoje k danému výroku.

Hlavní část
hodiny,
expoziční,
fixace

Trestný čin, přestupek a tresty

Forma výuky/metoda: skupinová práce

Pomůcky: kartičky „Trestné činy a přestupky“, kartičky „Tresty a správní tresty“ (kartička pro každého žáka, každý má jinou), pracovní list „§ 52 zák. č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku“, pracovní list „§ 35 zák. č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich“, podklad pro učitele „Členění trestných činů“, podklad pro učitele „Ukládání trestů a správních trestů“, prázdný papír, psací potřeby

Čas: cca 30 minut

Uvedení: *Právo rozlišuje trestné činy a přestupky. Přestupky jsou méně závažné společensky škodlivé protiprávní činy a jsou také trestány mírnějším způsobem. Přestupek musí být za přestupek v zákoně výslovně označen, musí vykazovat znaky stanovené zákony a nesmí se jednat o trestný čin. Trestné činy se dělí na přečiny a zločiny. Přečiny jsou méně závažné nedbalostní trestné činy a úmyslné trestné činy, pro které trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí do pěti let. Trestné činy se dělí do různých skupin (např. trestné činy proti majetku nebo trestné činy proti životu a zdraví) a podle toho se trestají. Výše jakéhokoliv trestu však závisí na závažnosti trestného činu nebo přestupku a každý takový čin se posuzuje individuálně.*

Popis aktivity: Tato aktivita je rozdělena do dvou fází. Dle časových možností lze využít první nebo obě fáze aktivity.

1. fáze: Každý žák dostane kartičku s jedním trestným činem/přestupkem. Úkolem každého je, aby si jej přečetl, zamyslel se nad tím, zda se jedná o trestný čin, nebo přestupek. Žáci se pohybují po třídě a jejich úkolem je tvořit skupinky dle toho, zda si myslí, že jejich kartičky spolu souvisejí. Cílem úkolu je, aby žáci sami bez jakýchkoli vědomostí rozdělili trestné činy do skupin (trestné činy proti životu a zdraví, hospodářské, majetkové apod.). Není cílem, aby použili přesné názvy členění, ale aby ve skupině hledali společné znaky trestných činů na svých kartičkách.

2. fáze: Žáci dostanou ve skupinách nakopírovaný text § 52 (druhy trestů) zák. č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, a § 35 zák. č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Dle svého uvážení ve skupinách navrhnou tresty k jednotlivým trestným činům/přestupkům. Mohou jich navrhnout několik, avšak minimálně jeden ke každému trestnému činu/přestupku.

Reflexe:

Reflexe 1. fáze: Reflexe probíhá formou prezentace skupinek dle toho, jak se žáci spojili do skupin. Společně prezentují svůj společný znak. Učitel do výstupů nezasahuje. Po odprezentování všech skupin probíhá sebekontrola, zda jsou všichni ve správných skupinách. Žáci sami nebo s pomocí učitele hledají vysvětlení svého zařazení do skupiny, případně se přesunují do jiné skupiny. Učitel jednotlivé skupiny pojmenuje dle druhů trestných činů/přestupků.

Reflexe 2. fáze: Žáci prezentují své návrhy trestů ve skupinách. Po odprezentování následuje diskuse. Je možné navržené tresty porovnat s tresty dle trestního zákoníku. Je vhodné zmínit, že v trestním zákoníku se nachází pouze výčet a rozpětí trestů, přesný trest a jeho výměru určí soud.

Návrhy otázek k reflexi:
Jak se vám pracovalo ve skupinách?
Bylo pro vás těžké přiřadit správně tresty?
Myslíte, že jsou některé trestné činy horší než ostatní? Které?
Jsou vaše skupinky všechny na stejné úrovni? Obsahuje nějaká skupinka vážnější činy než jiné skupinky?

Reflexe,
hodnocení

Co vím, co jsem se dozvěděl, co bych chtěl ještě vědět

Forma výuky/metoda: kruh
Pomůcky: lepicí lístečky 3 barev (každá barva po jednom pro každého), tabule / flip
Čas: cca 10 minut

Uvedení: *Někdy je přínosné se ohlédnout za tím, co jsme se naučili nového. Někdy nás může překvapit, jak se naše domněnky mohou lišit od skutečností. Také něco známe už déle a své znalosti prohlubujeme a obohacujeme.*

Popis aktivity: Každý žák dostane 3 lístečky různých barev (např. žlutá, zelená, modrá). Každý lísteček znamená jiný výrok, učitel na začátku upřesní, která barva co znamená.

Žlutá – fakta a znalosti, která už znám, co jsem věděl

Zelená – co jsem se dozvěděl nového

Modrá – co mi vrtá hlavou, co bych se chtěl ještě dozvědět

Žáci samostatně zapisují na lístečky daných barev své poznatky – co už věděli, co se naučili nového a co by se ještě chtěli dozvědět. Učitel připraví na tabuli nebo na flip 3 sloupečky a nadepíše je vysvětlivkou k daným barvám. Žáci přilepí lístečky do daných sloupečků. Jakmile všichni žáci přilepí všechny své lístečky, učitel nebo žák přečte výroky první barvy. Učitel vyzve žáky, zda chtějí okomentovat svůj lísteček. Tímto způsobem jsou přečteny další dva sloupce. Učitel může okomentovat některé výroky žáků. Lístečky týkající se toho, co žáci potřebují ještě objasnit, mohou učiteli sloužit jako podklad pro další vysvětlování a opakování. Je to okamžitá zpětná vazba pro učitele, do jaké míry žáci učivo pochopili.

ČLENĚNÍ TRESTNÝCH ČINŮ PODLE ZVLÁŠTNÍ ČÁSTI ZÁK. Č. 40/2009 SB., TRESTNÍHO ZÁKONÍKU

- 1) Trestné činy proti životu a zdraví (*např. vražda, ublížení na zdraví nebo neposkytnutí pomoci*)
- 2) Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství (*např. loupež, vydírání a pomluva*)
- 3) Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti (*např. znásilnění nebo kuplířství*)
- 4) Trestné činy proti rodině a dětem (*např. dvojí manželství a zanedbání povinné výživy*)
- 5) Trestné činy proti majetku (*např. krádež, zpronevěra nebo podvod*)
- 6) Trestné činy hospodářské (*např. padělání a pozměňování peněz; zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby*)
- 7) Trestné činy obecně nebezpečné (*např. obecné ohrožení a nedovolené ozbrojování*)
- 8) Trestné činy proti životnímu prostředí (*např. týrání zvířat*)
- 9) Trestné činy proti České republice, cizímu státu a mezinárodní organizaci (*např. teroristický útok*)
- 10) Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných (*např. násilí na úřední osobě nebo podplácení*)
- 11) Trestné činy proti branné povinnosti (*např. maření způsobilosti k službě*)
- 12) Trestné činy vojenské (*např. neuposlechnutí rozkazu*)
- 13) Trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy (*např. genocidium¹⁾*)

---

1 genocidium (podle § 400 trestního zákoníku) – genocida, neboli vyvraždění rasové, etnické, národnostní nebo náboženské skupiny

A) OBECNÉ ZÁSADY PRO UKLÁDÁNÍ TRESTŮ

§ 39 ZÁK. Č. 40/2009 SB., TRESTNÍHO ZÁKONÍKU

Stanovení druhu a výměry trestu

- 1) Při stanovení druhu trestu a jeho výměry soud přihlédne k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, k osobním, rodinným, majetkovým a jiným poměrům pachatele a k jeho dosavadnímu způsobu života a k možnosti jeho nápravy; dále přihlédne k chování pachatele po činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu, a pokud byl označen jako spolupracující obviněný, též k tomu, jak významným způsobem přispěl k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Přihlédne také k účinkům a důsledkům, které lze očekávat od trestu pro budoucí život pachatele.
- 2) Povaha a závažnost trestného činu jsou určovány zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou, záměrem nebo cílem.
- 3) Při stanovení druhu trestu a jeho výměry soud přihlédne k polehčujícím a přitěžujícím okolnostem (§ 41 a 42), k době, která uplynula od spáchaní trestného činu, k případné změně situace a k délce trestního řízení, trvalo-li nepřiměřeně dlouhou dobu. Při posouzení přiměřenosti délky trestního řízení soud přihlédne ke složitosti věci, k postupu orgánů činných v trestním řízení, k významu trestního řízení pro pachatele a k jeho jednání, kterým přispěl k průtahům v trestním řízení.
- 4) K okolnosti, která je zákonným znakem trestného činu, včetně okolnosti, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby, nelze přihlédnout jako k okolnosti polehčující nebo přitěžující. K okolnosti odůvodňující mimořádné snížení trestu odnětí svobody nelze přihlédnout jako k okolnosti polehčující.
- 5) K okolnosti přitěžující se přihlédne,
  - a) jde-li o těžší následek, i tehdy, zavinil-li jej pachatel z nedbalosti, vyjímaje případy, kdy trestní zákon vyžaduje i zde zavinění úmyslné,

- b) jde-li o jinou skutečnost, i tehdy, jestliže o ní pachatel nevěděl, ač o ní vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl, vyjímaje případy, kdy trestní zákon vyžaduje, aby o ní pachatel věděl.

6) Při stanovení druhu trestu a jeho výměry přihlédne soud

- a) u spolupachatelů též k tomu, jakou měrou jednání každého z nich přispělo ke spáchaní trestného činu,
- b) u organizátora, návodce a pomocníka též k významu a povaze jejich účasti na spáchaní trestného činu,
- c) u přípravy k zvláště závažnému zločinu a u pokusu trestného činu též k tomu, do jaké míry se jednání pachatele k dokonání trestného činu přiblížilo, jakož i k okolnostem a k důvodům, pro které k jeho dokonání nedošlo.

- 7) Získal-li nebo snažil-li se získat pachatel trestným činem majetkový prospěch, přihlédne k tomu soud při stanovení druhu trestu a jeho výměry; jestliže to nevyklučuje jeho majetkové nebo osobní poměry, uloží mu s přihlédnutím k výši takového majetkového prospěchu některý z trestů, který ho postihne na majetku (§ 66 až 72), a to jako trest samostatný nebo vedle jiného trestu.

B) UKLÁDÁNÍ SPRÁVNÍCH TRESTŮ A URČOVÁNÍ JEJICH DRUHU A VÝMĚRY

§ 36 ZÁK. Č. 250/2016 SB., O ODPOVĚDNOSTI ZA PŘESTUPKY A ŘÍZENÍ O NICH

Ukládání správních trestů

Správní trest lze uložit samostatně nebo spolu s jinými správními tresty; napomenutí nelze uložit spolu s pokoutou.

§ 37 ZÁK. Č. 250/2016 SB., O ODPOVĚDNOSTI ZA PŘESTUPKY A ŘÍZENÍ O NICH

Určení druhu a výměry správního trestu

Při určení druhu správního trestu a jeho výměry se přihlídnou zejména

- a) k povaze a závažnosti přestupku,
- b) k tomu, že o některém z více přestupků, které byly spáchány jedním skutkem nebo více skutky, nebylo rozhodnuto ve společném řízení,
- c) k přitěžujícím a polehčujícím okolnostem,
- d) u pokusu přestupku k tomu, do jaké míry se jednání pachatele přiblížilo k dokonání přestupku, jakož i k okolnostem a důvodům, pro které k jeho dokonání nedošlo,
- e) u spolupachatelů k tomu, jakou měrou jednání každého z nich přispělo ke spáchání přestupku,
- f) u fyzické osoby k jejím osobním poměrům a k tomu, zda a jakým způsobem byla pro totéž protiprávní jednání potrestána v jiném řízení před správním orgánem než v řízení o přestupku,
- g) u právnické nebo podnikající fyzické osoby k povaze její činnosti,
- h) u právního nástupce k tomu, v jakém rozsahu na něj přešly výnosy, užítky a jiné výhody ze spáchaného přestupku, a v případě více právních nástupců k tomu, zda některý z nich pokračuje v činnosti, při které byl přestupek spáchán,

- i) u pokračujícího, trvajícím a hromadného přestupku k tomu, zda k části jednání, jímž byl přestupek spáchán, došlo za účinnosti zákona, který za přestupek stanovil správní trest mírnější než zákon, který byl účinný při dokončení tohoto jednání.

§ 38 ZÁK. Č. 250/2016 SB., O ODPOVĚDNOSTI ZA PŘESTUPKY A ŘÍZENÍ O NICH

Povaha a závažnost přestupku

Povaha a závažnost přestupku je dána zejména

- a) významem zákonem chráněného zájmu, který byl přestupkem porušen nebo ohrožen,
- b) významem a rozsahem následku přestupku,
- c) způsobem spáchání přestupku,
- d) okolnostmi spáchání přestupku,
- e) u fyzické osoby též druhem a mírou jejího zavinění, popřípadě pohnutkou, je-li tato známkou skutkové podstaty přestupku,
- f) délkou doby, po kterou trvalo protiprávní jednání pachatele nebo po kterou trval protiprávní stav udržovaný protiprávním jednáním pachatele,
- g) počtem jednotlivých dílčích útoků, které tvoří pokračování v přestupku.

TRESTNÉ ČINY A PŘESTUPKY

KARTIČKY

A) Trestné činy

<p>1) Potrestán bude ten, kdo jiného úmyslně usmrtí s rozmyslem nebo po předchozím uvážení. – <i>vražda</i></p>	<p>2) Potrestán bude ten, kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní a čin spáchá vloupáním. – <i>krádež</i></p>	<p>3) Potrestán bude ten, kdo proti jinému užije násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci. – <i>loupež</i></p>	<p>4) Potrestán bude ten, kdo si přisvojí cizí věc, která mu byla svěřena, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou. – <i>zpronevěra</i></p>	<p>5) Potrestán bude ten, kdo sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou. – <i>podvod</i></p>
<p>6) Potrestán bude ten, kdo sobě opatří nebo přechovává padělané nebo pozměněné peníze. – <i>padělání a pozměnění peněz</i></p>	<p>7) Potrestán bude ten, kdo ve větším rozsahu zkrátí daň. – <i>zkrácení daně, poplatku a jiné podobné platby</i></p>	<p>8) Potrestán bude ten, kdo úmyslně způsobí obecné nebezpečí tím, že vydá lidi v nebezpečí smrti tím, že zapříčiní požár. – <i>obecné ohrožení</i></p>	<p>9) Potrestán bude ten, kdo bez povolení přechovává střelnou zbraň. – <i>nedovolené ozbrojování</i></p>	<p>10) Potrestán bude ten, kdo se v úmyslu závažným způsobem zastrašit obyvatelstvo zmocní rukojmí. – <i>teroristický útok</i></p>
<p>11) Potrestán bude ten, kdo jinému úmyslně ublíží na zdraví. – <i>ublížení na zdraví</i></p>	<p>12) Potrestán bude ten, kdo osobě, která je v nebezpečí smrti, neposkytne potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe. – <i>neposkytnutí pomoci</i></p>	<p>13) Potrestán bude ten, kdo jiného pohrůzkou násilí nutí, aby něco konal. – <i>vydírání</i></p>	<p>14) Potrestán bude ten, kdo o jiném sdělí nepravdivý údaj, který je způsobitelný značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů. – <i>pomluva</i></p>	<p>15) Potrestán bude ten, kdo jiného násilím donutí k pohlavnímu styku. – <i>znásilnění</i></p>

TRESTNÉ ČINY A PŘESTUPKY

KARTIČKY

<p>16) Potrestán bude ten, kdo jiného přiměje k provozování prostituce. – <i>kuplířství</i></p>	<p>17) Potrestán bude ten, kdo za trvání svého manželství uzavře manželství jiné. – <i>dvojí manželství</i></p>	<p>18) Potrestán bude ten, kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce. – <i>zanedbání povinné výživy</i></p>	<p>19) Potrestán bude ten, kdo ve větším rozsahu zkrátí daň, poplatek nebo jinou podobnou povinnou platbu. – <i>zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby</i></p>	<p>20) Potrestán bude ten, kdo bez povolení vyrobí, sobě nebo jinému opatří nebo přechovává střelnou zbraň. – <i>nedovolené ozbrojování</i></p>
<p>21) Potrestán bude ten, kdo týrá zvíře zvláště surovým nebo trýznivým způsobem. – <i>týrání zvířat</i></p>	<p>22) Potrestán bude ten, kdo užije násilí v úmyslu působit na výkon pravomoci úřední osoby. – <i>násilí proti úřední osobě</i></p>	<p>23) Potrestán bude ten, kdo sám poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek jinému v souvislosti s obstaráváním věci obecného zájmu. – <i>podplácení</i></p>	<p>24) Potrestán bude ten, kdo odepře provést nebo úmyslně neprovede rozkaz. – <i>neuposlechnutí rozkazu</i></p>	<p>25) Potrestán bude ten, kdo v úmyslu zničit úplně některou rasovou skupinu lidí uvede příslušníky takové skupiny do takových životních podmínek, které mají přivodit jejich úplné fyzické zničení. – <i>genocidium</i></p>

B) Přestupky

<p>1) Fyzická osoba úmyslně poškodí zákonem chráněný státní symbol České republiky.</p>	<p>2) Fyzická osoba neuposlechne výzvy úřední osoby při výkonu její pravomoci.</p>	<p>3) Fyzická osoba jinému ublíží na cti tím, že ho zesměšní.</p>	<p>4) Podnikající fyzická osoba provozuje obchodní činnost bez potřebného veřejnoprávního oprávnění.</p>	<p>5) Fyzická osoba úmyslně zmaří poskytnutí zdravotní služby.</p>
--	---	--	---	---

A) Tresty

1) Trest odnětí svobody na deset až osmnáct let	2) Trest odnětí svobody až na dvě léta, zákaz činnosti nebo propadnutí věci	3) Trest odnětí svobody na dvě léta až deset let	4) Trest odnětí svobody až na dvě léta, zákaz činnosti nebo propadnutí věci	5) Trest odnětí svobody až na dvě léta, zákaz činnosti nebo propadnutí věci
6) Trest odnětí svobody na jeden rok až pět let	7) Trest odnětí svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákaz činnosti	8) Trest odnětí svobody na tři léta až osm let	9) Trest odnětí svobody až na dvě léta, zákaz činnosti nebo propadnutí věci	10) Trest odnětí svobody na pět až patnáct let
11) Trest odnětí svobody na šest měsíců až tři léta	12) Trest odnětí svobody až na dvě léta	13) Trest odnětí svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo peněžitý trest	14) Trest odnětí svobody až na jeden rok	15) Trest odnětí svobody na šest měsíců až pět let

TRESTY A SPRÁVNÍ TRESTY

KARTIČKY

16) Trest odnětí svobody na šest měsíců až na čtyři léta, zákaz činnosti nebo propadnutí věci

17) Trest odnětí svobody až na dvě léta

18) Trest odnětí svobody až na jeden rok

19) Trest odnětí svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákaz činnosti

20) Trest odnětí svobody až na dvě léta, zákaz činnosti nebo propadnutí věci

21) Trest odnětí svobody až na dvě léta, zákaz činnosti nebo propadnutí věci

22) Trest odnětí svobody až na čtyři léta

23) Trest odnětí svobody až na dvě léta nebo peněžitý trest

24) Trest odnětí svobody až na pět let

25) Trest odnětí svobody na dvanáct až dvacet let nebo výjimečný trest

B) Správní tresty

1) Pokuta do 3 000 Kč

2) Pokuta do 10 000 Kč

3) Pokuta do 10 000 Kč

4) Pokuta do 100 000 Kč

5) Pokuta do 100 000 Kč

A) Druhy trestů a výjimečný trest

Druhy trestů

- 1) Za spáchané trestné činy může soud uložit tresty
  - a) odnětí svobody,
  - b) domácí vězení,
  - c) obecně prospěšné práce,
  - d) propadnutí majetku,
  - e) peněžitý trest,
  - f) propadnutí věci,
  - g) zákaz činnosti,
  - h) zákaz pobytu,
  - i) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
  - j) ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání,
  - k) ztrátu vojenské hodnosti,
  - l) vyhoštění.

- 2) Trestem odnětí svobody se rozumí, nestanoví-li trestní zákon jinak,
  - a) nepodmíněný trest odnětí svobody,
  - b) podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody,
  - c) podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem.

- 3) Zvláštním typem trestu odnětí svobody je výjimečný trest.

§ 35 ZÁK. Č. 250/2016 SB., O ODPOVĚDNOSTI ZA PŘESTUPKY A ŘÍZENÍ O NICH

PRACOVNÍ LIST

B) Druhy správních trestů

Druhy správních trestů

Za přešupek lze uložit správní trest

- a) napomenutí,
- b) pokuty,
- c) zákazu činnosti,
- d) propadnutí věci nebo náhradní hodnoty,
- e) zveřejnění rozhodnutí o přešupku.

Téma	Právní řád ČR	Téma 8
Obsah	Správní rozhodnutí, soudní rozhodnutí, moc, soustava soudů	
RVP	VO-9-4-09 (II. stupeň)	
Cíl hodiny / kompetence	<p>KO: Žák vysvětlí význam a funkci právního řádu ČR, vyjmenuje orgány právní ochrany občanů, popíše soustavu soudů v ČR, popíše význam a sílu právních předpisů, které jsou v daném okamžiku platné a účinné.</p> <p>KM: Žák na předloženém příkladu rozliší, zda se jedná o pramen práva, nebo akt aplikace práva – správní či soudní rozhodnutí.</p> <p>KkVVN: Žák zdůvodní svůj názor na fungování právního řádu ČR.</p> <p>KkJ: Žák dokáže odpovědět učiteli na položenou otázku při metodě placemat.</p>	

Fáze hodiny	Aktivita / metoda
Aktivizace, evokace	<p>Úřad, nebo soud?</p> <p>Forma výuky/metoda: pohyb po třídě Pomůcky: kartičky „Příklady soudních rozhodnutí“, kartičky „Příklady správních rozhodnutí“, obrázek soudu a úřadu Čas: cca 10 minut</p> <p>Uvedení: <i>Člověk každý den koná nějaká rozhodnutí. Tato rozhodnutí se ale týkají pouze jeho osoby a nikdy nemůže rozhodovat za někoho jiného, pokud ho dotýčný o to nepožádá. Některá rozhodnutí ale nemůže udělat sám, jelikož se dotýkají i ostatních a mohou omezovat práva jiných osob. Taková rozhodnutí vydávají orgány státní správy – obecní úřady, městské úřady, magistráty – a jsou to správní rozhodnutí. Jsou ale i rozhodnutí, která za člověka činí někdo jiný z toho důvodu, že člověk porušil právní povinnost vyplývající ze zákona nebo smlouvy, a dopustil se tak deliktu nebo spáchal trestný čin nebo přestupek. V takovém případě rozhodují soudy o právech a povinnostech osob, o vině a trestu za spáchaný trestný čin či přezkoumávají správní rozhodnutí, a jsou to tedy soudní rozhodnutí.</i></p> <p>Popis aktivity: Každý žák dostane jeden lísteček, na kterém bude příklad soudního nebo správního rozhodnutí. V případě většího počtu žáků ve třídě lze dát jeden lísteček do dvojice. Učitel pověsí ve třídě obrázek soudu (pro soudní rozhodnutí) a na jiné místo obrázek úřadu (pro správní rozhodnutí). Učitel sám zvolí, zda si vytvoří kartičky s nápisy „SOUD“ a „ÚŘAD“, nebo si obrázky sám vyhledá a vytiskne. Úkolem žáků je svůj lísteček správně zařadit – rozhodnout se, zda se jedná o správní, nebo soudní rozhodnutí, a stoupnout si k danému obrázku.</p> <p>Reflexe: Jakmile všichni žáci stojí u jednoho nebo druhého obrázku, probíhá společná kontrola. Každý žák přečte svůj lísteček a zdůvodní, proč stojí právě na tom místě, na kterém stojí. Pokud žák stojí na špatném místě, učitel jej upozorní a vysvětlí chybu. Je vhodné z aktivity udělat zápis do sešitu.</p> <p>Jak vypadá moc</p> <p>Forma výuky/metoda: práce ve dvojicích, pohybová aktivita Pomůcky: – Čas: cca 10 minut</p>

Uvedení: *Aby soudní nebo správní rozhodnutí vyvolalo patřičné právní následky, musí být v právní moci a vykonatelné. Moc a její výkon může mít různé významy. Může být schopností jednice něco prosadit, může také vycházet ze společenského postavení. Moc může mít jednotlivec, může ji mít skupina osob i stát. Jak si představujete moc vy?*

Popis aktivity: Žáci se rozdělí do dvojic, případně trojic, pokud je počet žáků ve třídě lichý. Při aktivitě se střídají a vždy jeden pomocí pantomimy naznačuje a druhý pozoruje a čeká. Tyto role se vystřídají tak, aby každý žák aspoň třikrát byl v roli hráče a pozorovatele.

Učitel dá žákům první úkol – beze slov, pouze pomocí vlastního těla, ukázat, jak si představují moc. Tento úkol plní jeden z dvojice. Poté učitel vysloví „ŠTRONZO“ a žáci, kteří jsou v roli hráče, musejí svůj pohyb ukončit. Druhý žák, který pozoruje, musí opět pomocí pantomimy ukázat moc, ale takovou moc, která bude vyšší, než ukazuje jeho spolužák ve dvojici. Tím ukazuje, jak se moc může zvyšovat. Učitel poté opět vysloví „ŠTRONZO“. Tímto způsobem se žáci ve dvojicích střídají a postupně naznačují zvyšující se moc. Dvojice pracují zároveň, učitel pozoruje všechny dvojice ve třídě.

Reflexe: Reflexe této aktivity probíhá formou diskuse. Učitel pokládá otázky, žáci odpovídají. V případě, že žáci nejsou aktivní, náhodně je vyvolává.

Návrhy otázek k diskusi:

Co si představujete pod slovem moc?

Kdo si myslíte, že má moc?

Jakým způsobem lze moc získat?

Jakým způsobem lze moc ztratit?

Bylo pro vás náročné beze slov ukázat moc?

Bylo pro vás obtížné moc stupňovat?

Hlavní část
hodiny,
expoziční,
fixace

Soustava soudů v ČR

Forma výuky/metoda: samostatná práce/výklad, placemat

Pomůcky: pracovní list „Schéma soustavy soudů ČR“ pro každého žáka, list s řešením „Schéma soustavy soudů ČR“ (*ke stažení na www.odpovedneobcanstvi.cz*), kartičky „Soustava soudů ČR“ k využití jako podklad pro učitele nebo pro rozdělení žákům do dvojic, flipchart s překresleným placemat z pracovního listu „Soustava soudů ČR“ (nebo vytištěný tento pracovní list na větší formát pro 6členné skupiny), psací potřeby

Čas: cca 25 minut

Uvedení: *O dohled nad dodržováním zákonů se stará moc soudní. Soustava soudů v ČR se skládá z několika stupňů. Jsou to soudy okresní, krajské, vrchní a nejvyšší. Soustava českých soudů je tedy čtyřčlanková. Mimo tuto soustavu stojí soud ústavní, který je zvláštním ústavním orgánem soudního typu.*

Popis aktivity: Aktivita je rozdělena do dvou fází.

1. fáze: Žáci dostanou prázdné schéma soustavy soudů. Dále je na zhodnocení učitele, jakým způsobem budou žáci schéma vyplňovat. První možností je, že učitel využije kartičky „Soustava soudů ČR“, které pojednávají o jednotlivých soudech, jako teoretickou oporu k výkladu s interakcí, kdy budou všichni žáci zapisovat správné odpovědi ve stejný okamžik. Další možností je, že učitel kartičky „Soustava soudů ČR“ žákům rozdělí do dvojic k samostatné práci.

2. fáze: Druhá fáze je fáze opakovací. Pomocí metody placemat si žáci zopakují základní fakta a pojmy týkající se soustavy soudů v ČR. Žáci se rozdělí do skupin po 6 lidech. Pokud počet žáků není dělitelný 6, lze počet snížit. Učitel pro každou 6člennou skupinu vytvoří velký flipchart a vytvoří schéma placematu. Případně lze použít návrh placemat z pracovního listu „Soustava soudů ČR“ okopírovaný na větší formát papíru. Žáci se posadí kolem schématu placematu tak, aby měl každý před sebou jedno pole. Z tohoto důvodu může být počet členů ve skupině menší, nikoli vyšší. Učitel čte otázky, u každé z nich mají žáci 30 sekund na to, aby na ni odpověděli. Otázka je položena obecně, žák musí dávat pozor na to, ke kterému soudu odpovídá. Po zodpovězení otázky se schéma otáčí po směru hodinových ručiček a další otázku zodpovídá žák do jiného pole k jinému soudu. Otáčí se vždy před každou otázkou do té doby, než učitel přečte všechny otázky.

Otázky k aktivitě:

- 1) Kde má soud sídlo?
- 2) Který soud mu je nadřízený?
- 3) Co je jeho úkolem?
- 4) Kdo v tomto soudu rozhoduje?
- 5) O čem tento soud rozhoduje?
- 6) Napiš jedno město, kde se tento soud nachází. (Může se opakovat odpověď na otázku č. 1.)

Reflexe: Po zodpovězení všech otázek mají žáci 3 minuty na to, aby společně zkontrolovali odpovědi u jednotlivých soudů, případně své odpovědi opravili nebo doplnili. Následuje společná kontrola odpovědí.

Reflexe,
hodnocení

Kufříková reflexe

Forma výuky/metoda: samostatná práce

Pomůcky: obrázky kufříku, odpadkového koše a kancelářského pořadače z přílohy „Kufříková reflexe“, 3 samolepicí lístečky pro každého žáka, psací potřeby

Čas: cca 10 minut

Uvedení: *Téma soudních a správních rozhodnutí je náročné. Je tedy pochopitelné, že můžete mít spoustu nejasných myšlenek. Zkuste se teď zamyslet nad tím, co vám je jasné, co si odnášíte z dnešní hodiny, co naopak považujete za nepotřebné a nedůležité a co vám stále ještě není jasné a chtěli byste se k tomu někdy vrátit.*

Popis aktivity: Každý žák dostane 3 samolepicí lístečky. Učitel pověsí na tabuli nebo kdekoli ve třídě 3 obrázky – obrázek kufříku, odpadkového koše a kancelářského pořadače. Úkolem žáků je napsat na 3 lístečky své pocity a myšlenky podle následujícího návodu:

Kufřík – „Vezmu si s sebou“ – pozitivní zkušenosti, situace a zážitky z dnešní hodiny, důležité a potřebné informace, které si chci zapamatovat

Kancelářský pořadač – „Stále mi není jasné, chci se k tomu vrátit“ – neutrální zkušenosti a zážitky, informace, které mi nejsou stále jasné a rád bych se o nich dozvěděl víc

Odpadkový koš – „Nechávám tady“ – negativní zkušenosti, situace a zážitky, nepotřebné a nedůležité informace, které mě nezajímají a chci je nechat být

Žák napíše na každý lísteček své pocity ke každému obrázku a bez jakéhokoli komentáře je umístí k jednotlivým obrázkům. Učitel může využít informace, převážně z odpadkového koše, pro organizaci a přípravu na další hodinu, kdy může žákům dovysvětlit a procvičit nejasné informace.

Rozvod manželství Jana a Evy Novákových	Rozhodnutí o vině obžalovaného Petra Nového a uložení trestu odnětí svobody na 2 roky za spáchaný trestný čin zpronevěry	Náhrada majetkové škody ve výši 60 000 Kč za poškozený automobil tov. zn. Škoda Rapid	Omezení svéprávnosti Františka Veselého
Ústavní žaloba Senátu proti prezidentu republiky pro velezradu podle čl. 65 odst. 2 Ústavy	Dovolání proti rozsudku ve věci určení vlastnického práva k pozemku stojícího na parc. č. 120 v kat. území Přerov, obec Přerov, zapsaného na listu vlastnictví 345	Omluva společnosti TH s. r. o. ze strany společnosti CZ a. s. za nepravdivé uveřejnění informací o stavu jejího hospodaření	Odvolání proti usnesení soudu o schválení dědické dohody dědiců zemřelého Václava Černého
Vzetí obviněného Tomáše Svobody do vazby dle § 68 odst. 3 písm. b) trestního řádu	Poskytnutí soudní ochrany před nečinností správního orgánu	Zápis společnosti Česká rozvojová a. s. do obchodního rejstříku	Spor o určení nezákonnosti stávky železničářů

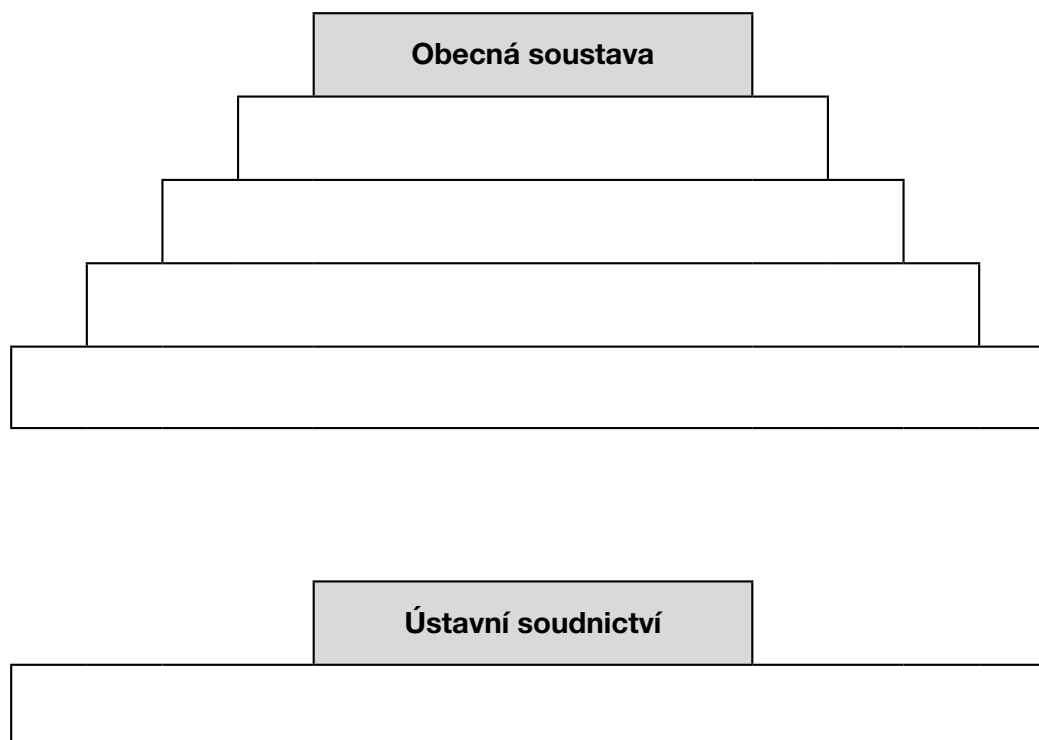

Vydání stavebního povolení Úřadem městské části Praha 4, stavební odbor	Vydání řidičského průkazu Městským úřadem v Benešově, odbor správních agend	Udělení pokuty Policií ČR ve výši 2 000 Kč za spáchaný přestupek v silničním provozu	Přijetí uchazeče ke studiu na Právnické fakultě Univerzity Karlovy
Povolení ke kácení dřevin rostoucích mimo les Obecním úřadem Merklín	Příkaz na místě, kterým se uděluje bloková pokuta ve výši 8 000 Kč	Vyměření daně z nabytí nemovitých věcí Finančním úřadem v Liberci	Ustanovení tlumočnicka hluchoslepé osobě v přestupkové věci Městským úřadem v Děčíně
Rozhodnutí o udělení koncese společnosti AB a. s. živnostenským úřadem	Vydání cestovního pasu Městským úřadem v Havířově, odbor vnitra a živnostenský úřad	Přiznání dávek státní sociální podpory	Povolení vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí vedeného Katastrálním úřadem pro Jihočeský kraj, katastrální pracoviště Písek

SCHÉMA SOUSTAVY SOUDŮ ČR

PRACOVNÍ LIST

Zadání: Doplňte do schématu soudy, tak jak jdou za sebou od nejvyšší instance po tu nejnižší (Nejvyšší soud/ Nejvyšší správní soud, vrchní soud, krajský soud, okresní soud).

Soudní systém u nás je tvořen soustavou takzvaných obecných soudů a Ústavním soudem. Obecné soudy jsou podle čl. 90 Ústavy ČR povolány především k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům. Jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy. Ústavní soud je podle čl. 83 Ústavy ČR soudním orgánem ochrany ústavnosti. Soustava obecných soudů se skládá ze soudů okresních, krajských, vrchních a Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu. Soudní soustava není jednotná a rozpadá se na tři základní větve podle toho, o kterých záležitostech jsou jednotlivé soudy jménem republiky příslušné rozhodovat. Podle toho rozlišujeme větev soudnictví civilního, trestního a správního.

Základní **pravidla organizace a fungování soudního systému** vyplývají z Ústavy ČR. Nezanedbatelný význam má také Listina základních práv a svobod, která garantuje právo na soudní a jinou právní ochranu. Ústavní normy upravující obecné soudnictví jsou konkretizovány běžným zákonem, zejména zákonem o soudech a soudcích (zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích). Ten stanovuje předpoklady pro jmenování soudců, včetně zániku jejich funkce, upravuje pravidla fungování soudního aparátu, zakotvuje požadavky pro laickou účast na výkonu soudní moci a definuje způsob státní správy soudnictví.

Pravidla **řízení před jednotlivými obecnými soudy** jsou v České republice tradičně kodifikována ve zvláštních procesních předpisech označovaných jako soudní řády. Pro civilní soudnictví je základním procesním předpisem občanský soudní řád (zákon č. 99/1963 Sb.), pro trestní soudnictví trestní řád (zákon č. 141/1961 Sb.) a pro správní soudnictví je to soudní řád správní (zákon č. 150/2002 Sb.). Pro vnitřní postupy obecných soudů mají význam rovněž jednací, kancelářské a spisové řády.

Ústavní soud má zvláštní postavení s ohledem na specifika své činnosti. Předpoklady pro soudce, činnost soudu, jeho správu, jakož i procesní pravidla pro řízení před ním jsou zakotveny v zákoně o Ústavním soudu (zákon č. 182/1993 Sb.). Ústavní soud přijímá svůj vlastní kancelářský a spisový řád.

Ústavní soud není součástí obecné soustavy soudů. Je specializovanou českou soudní institucí, jejímž základním posláním je garantovat ústavnost právního řádu a poskytovat ochranu základním lidským právům fyzických a právnických osob na základě ústavního pořádku ČR, a to i proti rozhodnutím obecných soudů, která by nebyla v souladu s ústavním pořádkem. Sídlem Ústavního soudu je Brno.

Úkolem Ústavního soudu České republiky je dbát na ochranu ústavnosti, třeba ve věci zrušení zákonů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem, nebo rozhodovat o ústavní žalobě Senátu proti prezidentu republiky pro velezradu nebo pro hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku (podle čl. 65 odst. 2 Ústavy) atd. Proti rozhodnutí Ústavního soudu existuje jediný další prostředek nápravy, a to stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva ve Štrasburku.

Ústavní soud je složen z patnácti soudců, které jmenuje prezident republiky se souhlasem Senátu na funkční období 10 let. Tři z patnácti soudců Ústavního soudu jsou přímo při jmenování prezidentem republiky určeni jako funkcionáři Ústavního soudu, tj. jeden předseda a dva místopředsedové. Ostatních dvanáct soudců je dlouhodobě rozděleno do čtyř tříčlenných senátů, označovaných římskými čísly I. až IV.

Nejvyšší soud ČR je vrcholným soudem obecné soudní soustavy. Je jeden a sídlí v Brně. Do pravomoci Nejvyššího soudu spadají oblasti civilního a trestního soudnictví, kde rozhoduje o mimořádných opravných prostředcích, a to proti rozhodnutí krajských a vrchních soudů. V civilním soudnictví je tímto mimořádným opravným prostředkem dovolání, v trestním soudnictví je jím stížnost pro porušení zákona. Jeho hlavním úkolem je zajišťování jednoty a zákonnosti rozhodovací praxe českých soudů v dané oblasti soudnictví. Tím plní svou hlavní úlohu, kterou je sjednocování české judikatury. Rozhoduje také v dalších zákonem či mezinárodní smlouvou svěřených případech, jako je třeba uznání cizozemských rozhodnutí.

Nejvyšší soud rozhoduje buď standardně ve specializovaných senátech složených z předsedy a dvou dalších soudců, nebo v jednom ze dvou velkých senátů kolegií, které se skládají z předsedy a dalších alespoň osmi soudců daného kolegia (trestního nebo občanskoprávního a obchodního). Významná je také mimorozhodovací činnost, která se projevuje v tom, že zaujímá stanoviska. Kromě toho vydává i tištěnou Sbíрку soudních rozhodnutí a stanovisek. Nejvyšší soud se skládá z předsedy a místopředsedů, které jmenuje ze soudců na funkční období 10 let prezident republiky, dále z předsedů kolegií, předsedů senátů a z dalších soudců.

Nejvyšší správní soud ČR tvoří společně s Nejvyšším soudem poslední úroveň soustavy soudů u nás. Má rovněž sídlo v Brně a je nejmladším článkem soudní soustavy. Jedná se o vrcholný orgán rozhodující ve věcech správního soudnictví, které poskytuje ochranu veřejným subjektivním právům fyzických a právnických osob. Rozhoduje ve věcech správních o mimořádných opravných prostředcích, tj. o kasačních stížnostech. Mimoto tomuto soudu přísluší i určitá zvláštní agenda, například rozhodování ve věcech volebních, o rozpuštění, pozastavení nebo znovuoobnovení činnosti politických stran a hnutí nebo o některých kompetenčních sporech. Jeho činnost byla zahájena až v roce 2003.

Složení Nejvyššího správního soudu tvoří jeho předseda, místopředsedové, předsedové kolegií, předsedové senátů a další soudci.

Vrchní soud je jeden z vyšších soudů, dnes tvoří třetí patro soudní soustavy ČR. V současné době u nás působí dva vrchní soudy, jeden z nich má sídlo v Olomouci, druhý v Praze. Oba soudy pokrývají působnost krajských soudů, tedy Vrchní soud v Olomouci zahrnuje obvody Krajského soudu v Brně a Krajského soudu v Ostravě, Vrchní soud v Praze pokrývá obvody všech dalších krajských soudů.

Oba vrchní soudy působí jen jako odvolací soudy ve věcech, které rozhodovaly jako soudy prvního stupně krajské soudy, jež spadají do jejich obvodu, a v dalších zákonem stanovených případech. Jde zejména o nejzávažnější trestné činy (především ty, u nichž dolní hranice trestní sazby činí nejméně pět let), insolvenční řízení a o spory ve věcech obchodních korporací, hospodářské soutěže, duševního vlastnictví nebo směnek a šeků. V případech civilního a trestního soudnictví tak vrchní soudy zajišťují, aby bylo dodrženo právo využití řádného opravného prostředku ve formě odvolání.

Vrchní soudy mají podle zákona stejné složení jako krajské soudy. V řízení před vrchními soudy je rozhodováno tříčlenným senátem.

Krajské soudy tvoří druhou úroveň naší soudní soustavy. V ČR je jich dnes celkem osm (dva v Praze, po jednom v Českých Budějovicích, Plzni, Ústí nad Labem, Hradci Králové, Brně a Ostravě). Dané číslo nekoresponduje s počtem krajů tak, jak s nimi pracuje veřejná správa. Působnost krajských soudů odpovídá územnímu členění krajů v ČR, které bylo nastaveno v 60. letech minulého století. Působnost krajského soudu v Praze vykonává Městský soud v Praze, který je krajským soudem vůči obvodním soudům, které mají postavení okresních soudů. V Praze působí i krajský soud. Ten však svoji působnost vykonává vůči všem okresním soudům ze Středočeského kraje.

V případech civilního a správního soudnictví rozhodují krajské soudy jako soudy prvního stupně, například rozhodování v insolvenčním řízení, ve věcech obchodních korporací, duševního vlastnictví, nekalé soutěže nebo o nejzávažnějších trestných činech (obžalobu podávají státní zástupci krajského státního zastupitelství), nebo rozhodují ve druhém stupni o řádných opravných prostředcích proti rozhodnutím těch okresních soudů, které se nacházejí v jejich soudním obvodu. Vedou rovněž agendu veřejných rejstříků právnických a fyzických osob. Krajské soudy rozhodují také ve věcech spadajících do správního soudnictví (Nejvyšší správní soud zde řeší jen mimořádné opravné prostředky).

Složení krajského soudu tvoří předseda soudu, místopředsedové soudu, předsedové senátů a další soudci. V řízení před krajskými soudy rozhodují senáty nebo samosoudci. V případech správního soudnictví pak rozhodují specializované senáty.

Okresní soudy jsou základním článkem soustavy obecných soudů v ČR. Dnes působí na našem území celkem 86 soudů, které mají postavení okresních soudů. Z toho 75 jich je označeno klasicky, v Praze vykonává působnost okresních soudů 10 obvodních soudů (pro Prahu 1 až 10) a na území města Brna městský soud.

Pokud není uvedeno jinak, rozhodují okresní soudy věci jako soudy prvního stupně či v dalších zákonem stanovených případech. Do jejich agendy spadají oblasti civilního a trestního soudnictví, jako je třeba rozvod manželství, omezení svéprávnosti fyzické osoby, rozhodování o vině a trestu za spáchané trestné činy (s výjimkou rozhodování o nejzávažnějších trestných činech) atd. Okresní soudy mají své zákonem stanovené složení, které tvoří předseda soudu, jeden či více místopředsedů, předsedové senátů a ostatní soudci. V řízení před soudem rozhoduje senát nebo samosoudce. V pracovněprávních věcech u civilního soudu je zastoupen laický prvek, když se na rozhodování dané agendy podílejí kromě soudce také dva občané (přísedící), je tak rozhodováno tříčlenným senátem.

Téma	Základní práva a svobody		Téma 9
Obsah	Základní lidská práva, svoboda, porušování lidských práv		
RVP	VO-9-4-05, VO-9-4-04p, VO-9-4-10p (II. stupeň)		
Cíl hodiny / kompetence	<p>KO: Žák vyjmenuje a vlastními slovy charakterizuje základní práva a svobody, objasní jejich význam pro život člověka.</p> <p>KM: Žák na předloženém příkladu rozpozná projevy porušování základních práv a základních svobod.</p> <p>KKVFN: Žák si dokáže vytvořit názor na důležitost jednotlivých lidských práv a svobod.</p> <p>KKJ: Žák dokáže vyjádřit své pocity a emoce, které v něm vyvolává biografický příběh.</p>		

Fáze hodiny	Aktivita / metoda
Aktivizace, evokace	<p>Pantomima</p> <p>Forma výuky/metoda: kruh, dramatizace Pomůcky: kartičky se základními právy z pracovního listu „Pantomima“ Čas: cca 10 minut</p> <p>Uvedení: <i>Naším tématem jsou základní lidská práva a svobody. Každý člověk má dle Ústavy České republiky a Listiny základních práv a svobod určitá práva, která jsou nezscizitelná a neporušitelná. Má je každý člověk, který je občanem České republiky, tato práva musejí být chráněna a člověk nesmí porušovat práva druhého. Nám mohou tato práva připadat naprosto samozřejmá, ale ne vždy v našich dějinách tomu tak bylo. Je důležité si našich práv vážit a chovat se zodpovědně k sobě samému a k druhým.</i></p> <p>Popis aktivity: Žáci sedí v kruhu. Učitel vysvětlí aktivitu. Žáci si losují z kartiček a pomocí pantomimy (komunikují řečí těla, beze slov a zvuků) vysvětlují dané právo (např. právo na život, právo na vzdělání). Ostatní žáci v kruhu hádají. Kdo uhádne správný pojem, pokračuje v losování a pantomimě. Takto se pokračuje do vyčerpání všech kartiček. Učitel koriguje volbu žáků, kteří losují a prezentují jednotlivá práva, aby se v aktivitě nestřídali jen 2 žáci třídy. Pokud je větší počet žáků ve třídě, lze aktivitu modifikovat tak, že si losuje dvojice nebo menší skupina kartičku a ostatní hádají.</p> <p>Reflexe: Reflexe je vedena formou diskuse v kruhu. Učitel pokládá otázky k evokaci tématu a k reflexi aktivity.</p> <p>Návrh otázek k diskusi: <i>Bylo náročné pojmy ukázat jen pomocí vlastního těla beze slov? Které právo bylo pro vás nejtěžší? Které z práv bylo obtížné uhodnout? Jaký z pojmů na kartičce vás překvapil a proč? Myslíte, že jsme obsáhli všechna základní lidská práva? Jaká byste doplnili?</i></p>

Headline

Forma výuky/metoda: práce ve dvojicích

Pomůcky: nadpisy a texty z pracovních listů „Headline“ (vše rozstříhané pro každou dvojici ve třídě), list s řešením „Headline“ (ke stažení na www.odpovedneobcanstvi.cz)

Čas: cca 5 minut

Uvedení: *Stává se, že někdy nastane situace, kdy ostatní porušují práva druhých. Ať už vědomě, nebo nevědomě. Zkuste k příkladům porušování lidských práv přidat takový nadpis, který odpovídá danému právu, jež je v dané situaci porušováno.*

Popis aktivity: Žáci dostanou do dvojic rozstříhané texty a nadpisy. Úkolem je texty a nadpisy přečíst a seřadit k sobě tak, aby nadpis obsahoval takové právo, které je v přiřazeném textu porušováno.

Reflexe: Aktivitu ukončí společná kontrola. Učitel náhodně vyzývá žáky, aby přečetli, jaké nadpisy spojili se kterým textem. V případě chyby se dotazuje ostatních a vysvětluje.

Hlavní část
hodiny,
expozice,
fixace

Biografie

Forma výuky/metoda: samostatná práce s textem

Pomůcky: pracovní list „Milada Horáková“ pro každého žáka, list s řešením „Milada Horáková“ (ke stažení na www.odpovedneobcanstvi.cz), pracovní list „Křížovka“, samolepicí lístečky (jeden pro každého žáka), psací potřeby

Čas: cca 30 minut

Uvedení: *Lidská práva v naší historii nebyla vždy samozřejmostí. To, že jsou lidská práva ukotvena, že jejich porušování je trestáno a že je má každý člověk, je díky našemu současnému státnímu zřízení – demokracii. V totalitních režimech byla a jsou lidská práva porušována a toto porušování nebylo a není vždy spravedlivě trestáno. Například za komunistického režimu nebylo u nás možné se svobodně projevovat, nebylo možné svobodně cestovat, svobodně se sdružovat. Komunistický režim, který byl nedemokratický, měl několik obětí. O jedné z obětí bude právě tato aktivita.*

Popis aktivity: Každý žák dostane pracovní list „Milada Horáková“. Úkolem každého je příběh si důkladně přečíst a podtrhnout si klíčové informace k otázkám k diskusi. Otázky k diskusi lze napsat na tabuli nebo promítnout projektorem.

Otázky:

Slyšeli jste už někdy o Miladě Horákové? Pokud ano, jaké informace o ní víte?

Jaký trest dostala a kdy byl uskutečněn?

Existují u nás stále takové tresty?

Jaká byla poslední přání Milady Horákové?

Za co a proti komu bojovala?

Jaké další osobnosti se účastnily protikomunistického odboje v tehdejším Československu?

Po této diskusi dostane každý žák křížovku. Samostatně ji vyplní na základě informací z příběhu. Po několika minutách (podle věku žáků a úrovně znalostí) proběhne společná kontrola. Výsledkem tajenky je slovo svoboda. Kontrolu lze ještě obohatit o další diskusní otázky:

Co znamená svoboda?

V čem může být člověk svobodný?

Jaké všechny svobody znáte? (pozn.: svoboda tisku, slova, pohybu atd.)

Reflexe: *Milada Horáková se svobody a spravedlnosti už nedožila. Představte si, že má facebookový profil a můžete jí poslat vzkaz na zeď. Vyjádřete své pocity, případně úctu k ní, a ve svém vzkazu jí ukažte naději, že její boj nebyl zbytečný a my teď můžeme žít v demokracii.*

Každý žák dostane samolepií lísteček. Jeho úkolem je napsat vzkaz Miladě Horákové dle zadání – vyjádřit své pocity, úctu a naději, že její boj nebyl zbytečný. Vzkaz musí být minimálně 3 věty dlouhý. Žáci ve svém vzkazu mohou použít facebookové emotikony a nějaké na vzkaz nakreslit. Učitel napíše na tabuli jméno Milada Horáková a žáci vzkaz přilepí na tabuli. Učitel po nalepení všech vzkazů náhodně některé přečte, žáci se mohou spolužáků doptat a požádat o vysvětlení.

Reflexe,
hodnocení

Terč

Forma výuky/metoda: skupinová (celotřídní) práce

Pomůcky: karty z pracovních listů „Pantomima“ a „Headline“, podklad pro učitele „Systematika Listiny základních práv a svobod“ (ke stažení na www.odpovedneobcanstvi.cz), lepicí páska/lepicí guma

Čas: cca 10–15 minut

Uvedení: *Stále se zabýváme našimi právy a svobodami. Diskutujeme nad tím, jak se porušují, jak je důležitá naše odpovědnost vůči sobě i druhým. Myslíte si, že jsou některá práva důležitější než ostatní? Jsou nějaká zbytečná? Dá se s naprostou jistotou rozdělit lidská práva na důležitá a nedůležitá?*

Popis aktivity: Učitel nakreslí na tabuli nebo na velký flipchart terč, který umístí na dobře viditelné místo ve třídě. Žáci mají ve dvojicích rozstříhané kartičky z obou evokačních aktivit (lze využít pracovní listy těchto aktivit, pokud evokační aktivity neproběhly). Úkolem dvojic je kartičky seřadit od nejméně důležitých k těm nejdůležitějším. Žáci postupně chodí k terči a umísťují podle svého uvážení (uprostřed nejdůležitější, dál od středu terče ztrácejí důležitost, okraj značí nejméně důležité až nedůležité). Předpokládá se, že dvojice umístí různé kartičky různě, protože každý žák má jiné priority. Není nutné, aby všichni umístili všechny své kartičky. Jakmile všichni žáci umístili kartičky tam, kam chtěli, následuje reflexe.

Reflexe: Učitel vyzve žáky ke společné diskusi. Doptává se, proč umístili některé kartičky právě tam. Doptává se na kartičky ve středu i na okraji. Reaguje na to, pokud se v jednom místě objeví různé kartičky. Vede diskusi k uvědomění, že nelze některá práva vyřadit ani třídít podle důležitosti. Všechna práva mají své opodstatnění a všechna jsou důležitá.

Návrhy otázek k diskusi:

Proč jste umístili tato práva do středu? Proč jsou tak důležitá?

Proč jste umístili tato práva na okraj? Proč nejsou důležitá?

Proč myslíte, že se v jednom místě objevila různá práva / různé kartičky?

Znamená to, že pokud jste své kartičky umístili na úplný okraj, že byste je nepotřebovali a dokázali byste se bez nich obejít?

Je opravdu možné, aby právo na _____ (doplňte dle vašeho terče, podle toho, která kartička se objevila na okraji terče) nebylo právem všech a nebylo uvedeno v Listině základních práv a svobod?

Je nějaké právo navíc, které vám tu chybí, a myslíte si o něm, že by je měli mít všichni lidé v naší zemi?

Svoboda projevu	Právo shromažďovací	Garance ochrany svobody osoby
Právo na zákonného soudce	Právo na ochranu osobní integrity a soukromí	Právo na život
Právo na svobodnou volbu povolání	Volební právo	Právo na spravedlivý proces
Vlastnické právo	Právo na vzdělání	

Výčet práv

1) Volební právo	2) Právo na vzdělání	3) Svoboda projevu
4) Právo na nedotknutelnost osoby	5) Právo na svobodnou volbu povolání	6) Právo na život
7) Právo na osobní svobodu	8) Právo na čest a důstojnost.	9) Právo na spravedlivý proces
10) Vlastnické právo	11) Právo na zákonného soudce	12) Právo shromažďovací

Obsah práv

A) Právo pokojně se shromažďovat je zaručeno. Toto právo lze omezit zákonem v případech shromáždění na veřejných místech, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, ochranu veřejného pořádku, zdraví, mravnosti, majetku nebo pro bezpečnost státu. Shromáždění však nesmí být podmíněno povolením orgánu veřejné správy.

B) Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu. Kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen rozhodnutím orgánu veřejné správy, může se obrátit na soud, aby přezkoumal zákonnost takového rozhodnutí, nestanoví-li zákon jinak. Z pravomoci soudu však nesmí být vyloučeno přezkoumávání rozhodnutí týkajících se základních práv a svobod podle Listiny.

C) Každý má právo na život. Lidský život je hoděn ochrany již před narozením. Nikdo nesmí být zbaven života.

D) Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Dědění se zaručuje.

E) Každý má právo na vzdělání. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon. Občané mají právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách, podle schopností občana a možností společnosti též na vysokých školách.

F) Každý má právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost. Zákon může stanovit podmínky a omezení pro výkon určitých povolání nebo činností. Každý má právo získávat prostředky pro své životní potřeby prací.

Obsah práv

<p>G) Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny. Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu. Cenzura je nepřipustná. Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.</p>	<p>H) Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno.</p>	<p>I) Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem.</p>
<p>J) Nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci. Příslušnost soudu i soudce stanoví zákon.</p>	<p>K) Osobní svoboda je zaručena. Nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Nikdo nesmí být zbaven svobody pouze pro neschopnost dostát smluvnímu závazku.</p>	<p>L) Občané mají právo podílet se na správě veřejných věcí přímo nebo svobodnou volbou svých zástupců. Volby se musejí konat ve lhůtách nepřesahujících pravidelná volební období stanovená zákonem. Volební právo je všeobecné a rovné a vykonává se tajným hlasováním.</p>

Porušení práv

<p>a) Svévolný způsob určování soudce, který bude rozhodovat ve věci.</p>	<p>b) Omezení volebního práva na základě pohlaví, věku nebo etnické příslušnosti.</p>	<p>c) Diskriminace přístupu k vlastnickému právu k nemovitostem na základě státní příslušnosti.</p>
<p>d) Rozhodování sporu soudcem, který není nestranný a nezávislý.</p>	<p>e) Spáchání vraždy na jiném člověku.</p>	<p>f) Ponižování a pomlouvání jiné osoby pro její zdravotní postižení.</p>
<p>g) Trestní stíhání a odsouzení osoby pro čin, který není uveden v trestním zákoně.</p>	<p>h) Neoprávněný vstup do nemovitosti jiné osoby.</p>	<p>i) Bránění pokojnému shromáždění na veřejném místě, které bylo předem ohlášeno a povoleno.</p>
<p>j) Omezení práva na vzdělání pouze na osoby, které jsou členy jedné politické strany.</p>	<p>k) Zákaz svobodného vyjadřování svých názorů v médiích z důvodu etnické příslušnosti nebo odlišných politických názorů.</p>	<p>l) Umožnění podnikání pouze státním podnikům.</p>

Když 27. září 1949 Miladu Horákovou zatkli, žádné usvědčující důkazy proti ní neměli. Stalo se to však v době Stalinova kursu zostřeného třídního boje. V rámci příprav monstrprocesů začali v Československu působit sovětsí experti. Proces s „Vedením záškodnického spiknutí proti republice: Milada Horáková a spol.“ se stal takto uměle zrežirovaným monstrprocesem, který ve společnosti vyvolal děs. Podle sovětského vzoru byly otázky a odpovědi ve vyšetřovacích protokolech dílem vyšetřovatelů. Fakta jimi byla zmanipulována a posunuta do neexistujících souvislostí. Obvinění byli nuceni naučit se protokoly z paměti a před soudem odpovídat v jejich smyslu.

Milada Horáková se snažila během soudního jednání, které začalo 31. května a skončilo 8. června 1950, několikrát z přikázaného postupu vybočit a hovořit podle své vůle. Neobhajovala se, spíš vysvětlovala své postoje a své jednání. Celkem bylo odsouzeno třináct obžalovaných, z nichž čtyři obdrželi trest smrti, ostatní tresty byly od doživotí po patnáct let.

Když v cele smrti dopsala svůj desátý dopis, bylo 26. června 1950 odpoledne. Splnili ji přání, aby k ní přišel evangelický farář, o kterého požádala. A pak ji odvedli do jakési podzemní chodby, kde se směla setkat s dcerou

Janou, sestrou Věrou a jejím mužem. Tím splnili její další a poslední přání. Toto setkání pro ni moc znamenalo, vneslo do její duše klid. Sice jí nepovolili, aby mohla svou dcerušku políbit, ale byla to Jana, kdo jí naznačil, že teta Věra čeká dítě. Představu, že vymění svůj život za život dítěte, které má teprve přijít na svět, vnímala jako jakési předání pochodně, jako nesmírnou úlevu a vyrovnání se s vlastním osudem. Z toho se vyznala ve svém posledním (jedenáctém) dopise, napsaném v půl třetí ráno v den své popravy.

V úterý 27. června 1950 byla na popraviště odvedena jako poslední ze čtyřčlenné skupiny odsouzených k smrti. Její život byl přetát v pět hodin čtyřicet pět minut.

Milada Horáková je dnes vnímána jako symbol protikomunistického odporu. Její osud zůstává varovným poselstvím pro současnost i budoucnost. Za cenu svého života šla stezkou spravedlnosti. Věřila v pravdivost biblického verše, že „na stezce spravedlnosti jest život a cesta stezky její nesmrtelná jest“.¹

---

¹ PURVES, Gillian, *Abychom nezapomněli. Výpověď o totalitě v Evropě*, Konrad-Adenauer-Stiftung, s. 152–153

Odpovězte na následující otázky:

1. Slyšeli jste už někdy o Miladě Horákové? Pokud ano, jaké informace o ní víte?
2. Jaký trest dostala a kdy byl uskutečněn?
3. Existují u nás stále takové tresty?
4. Jaká byla poslední přání Milady Horákové?
5. Za co a proti komu bojovala?
6. Jaké další osobnosti se účastnily protikomunistického odboje v tehdejším Československu?

Milada Horáková dostala trest												
Soudní proces trval												dní.
Někteří obžalovaní dostali také trest věznění od 15 dnů až po												
Pokud hájím a vysvětluji u soudu své jednání, říká se tomu												
V červnu se konala												
Ve vězení napsala Milada Horáková												dopisů.
Milada Horáková celý život bojovala za												

Tajenka: Mezi základní demokratické hodnoty patří _____.

Téma	Jeden svět, mnohé problémy, mnohá řešení		Téma 10
Obsah	Globální problémy, ekologie		
RVP	VO-9-5-03, VO-9-5-04, VO-9-5-05 (II. stupeň)		
Cíl hodiny / kompetence	<p>KO: Žák popíše ekosociální globální problémy současnosti.</p> <p>KM: Žák získá a prezentuje konkrétní informace o vybraných aktuálních problémech ve světě (ekosociální).</p> <p>KKVVN: Žák posuzuje předložené názory na aktuální ekosociální problémy, zdůvodní vlastní postoj k těmto problémům.</p> <p>KkJ: Žák dokáže vyjádřit a obhájit si vlastní názor k vybranému ekosociálnímu problému.</p>		

Fáze hodiny	Aktivita / metoda
Aktivizace, evokace	<p>Nadpisy</p> <p>Forma výuky/metoda: práce ve dvojicích Pomůcky: pracovní list „Nadpisy“ Čas: cca 10 minut</p> <p>Uvedení: <i>Současný svět se potýká s celou řadou globálních problémů, což znamená, že se týkají celé planety a více nebo méně postihují většinu lidí na Zemi. Jelikož je těchto problémů velké množství, rozdělili je vědci do několika skupin (intersociální – mezi lidmi, ekosociální – mezi člověkem a přírodou, antroposociální – týkají se budoucnosti člověka). V přírodě se můžeme setkat s řadou jevů, které člověka ohrožují a jejichž příčinou nebo jednou z příčin je lidské jednání.</i></p> <p>Popis aktivity: Žáci dostanou do dvojic/trojic (podle počtu žáků) nakopírované texty z pracovního listu „Nadpisy“. Každý text pojednává o nějakém globálním problému. Žáci se přetělí do role novináře a jejich úkolem je k jednotlivým textům vymyslet nadpis/novinový titulek.</p> <p>Reflexe: Společná reflexe začíná společným hlasitým čtením jednotlivých textů. Po každém textu žáci navrhnou svoje nadpisy, porovnávají se, diskutují o příčinách těchto problémů (tzn. do jaké míry mohou být způsobeny člověkem, co jedinec může/nemůže ovlivnit).</p>
Hlavní část hodiny, expozice, fixace	<p>Inspirativní příběh</p> <p>Forma výuky/metoda: diskuse, samostatná práce Pomůcky: pracovní list „Boyan Slat“ pro každého, podklad pro učitele „Přepis TEDx videa s Boyanem Slatem“, projektor s reproduktory (technika na spuštění videa), prázdný papír/sešit, psací potřeby Čas: cca 45 minut (dle toho, zda budou žáci dopis odevzdávat, číst nahlas, nebo dělat za domácí úkol)</p> <p>Uvedení: <i>V souvislosti s globálními problémy si často řekneme, že jsou tak ohromné, že proti nim sami nic nezmůžeme, že jim nelze čelit. To však není úplně pravda a některé inspirativní osobnosti nám potvrzují, že každý může něco výrazného pro zlepšení přírodního prostředí udělat, a tak i čelit těmto problémům. Ukazuje nám to příklad znečištěných oceánů, které patří k významným globálním problémům. Mezi zmíněné osobnosti, které se rozhodly něco aktivně v této oblasti udělat, patří Boyan Slat z Nizozemska.</i></p>

Popis aktivity: Pro navození tématu učitel pustí žákům TEDx video s Boyanem Slatem. Online odkaz: <https://www.youtube.com/watch?v=ROW9F-c0klQ&vl=en> (české titulky je možné nastavit v „nastavení“ videa). Učitel dle potřeby záznam zastavuje, případně se může k některým částem vrátit. Žákům lze také jako pomůcku poskytnout přepis videa z podkladu pro učitele „Přepis TEDx videa s Boyanem Slatem“. Pokud učitel nemá možnost video pustit, pracují žáci pouze s přepisem.

Při poslechu videa, případně při čtení přepisu žáci využívají takzvaný podvojný deník. Papír si vertikálně rozdělí na dvě části. Na levou stranu si zapisují vlastními slovy, co považují v projevu B. Slata za důležité/co je zaujalo, s čím souhlasí/nesouhlasí. Na pravou stranu (po zhlédnutí videa či přečtení záznamu) píše svůj komentář k textu, který napsali na levou stranu. Zde zdůvodní například, proč si jej vybrali, proč to považují za zajímavé, jak by doplnili to, co Slate řekl, proč s ním souhlasí/nesouhlasí.

Po zhlédnutí záznamu následuje diskuse s žáky nad tím, co si vypsali, jak svůj výběr zdůvodnili.

Po diskusi žáci dostanou příběh Boyana Slata, který si každý sám přečte. Na základě informací z videa a z příběhu má každý žák za úkol napsat Boyanovi dopis, který buď odevzdají učiteli, nebo budou číst nahlas ve třídě. Je také možné vypracování dopisu žákům zadat za domácí úkol.

Kritéria dopisu:

- délka minimálně 150 slov
- důležité vlastnosti dopisu – oslovení, podpis, závěrečný pozdrav
- reagujte na jeho činy – popište, jak se vám jeho projev líbil/nelíbil, zda s ním souhlasíte/nesouhlasíte a proč
- na závěr zareagujte na to, jak vy sami byste mohli při záchraně planety přispět a co byste mohli pro společnost udělat

Reflexe: Žáci vytvoří skupiny po 4–6 žácích. Úkolem žáků ve skupinách je společně diskutovat nad tím, jak jeho příběh dopadne, jestli bude do roku 2050 úspěšný a co se stane, když nebude. Diskutují 5 minut, poté svoje předpoklady a domněnky prezentují ostatním skupinám. Učitel reaguje na aktuální potřeby žáků, na to, zda se jednotlivé skupiny shodují, nebo ne, a moderuje společnou diskusi.

Reflexe,
hodnocení

To se mi líbí

Forma výuky/metoda: pohyb po třídě, hodnocení

Pomůcky: lepicí lístky, pracovní list „Nadpisy“ z evokační aktivity

Čas: cca 10 minut

Uvedení: *Globální problémy zasahují celé lidstvo. Zabýváme se jimi ve škole, doma, zabývají se jimi média (televize, rádio, noviny), ale vyjadřují se k nim také různí významní lidé, herci, politici, umělci. Jaké jsou tedy vaše názory na globální problémy?*

Popis aktivity: Učitel po třídě rozmístí krátké texty z pracovního listu „Nadpisy“, které žáci dostali v evokační aktivitě. Každý žák dostane jeden lepicí lístek. Jeho úkolem je obejít třídu, přečíst si znovu všechny texty a umístit lístek u toho, který ho nejvíc zaujal.

Reflexe: Společná reflexe probíhá formou diskuse. Učitel se zaměří na texty, které dostaly nejvíce/nejméně lístků, v případě větších časových možností se může zaobírat i dalšími texty. Na texty reaguje učitel diskusními otázkami:

Co tě na textu ne/zaujalo? Proč se ti nelíbí?

Je zde nějaký text, se kterým rozhodně nesouhlasíš? Který a proč?

Bylo pro tebe těžké umístit lístek, nebo bys jich potřeboval víc? Pokud víc, ke kterým dalším textům bys je přiřadil?

Žáci odpovídají dle zájmu, případně učitel náhodně vyvolává žáky a vyzývá je k odpovědím.

nadpis:

Dokážete si představit, že by celý rok nenapršelo? Pro nás nepředstavitelné, ale třeba na indonéském ostrově Bali se pravidelně střídají období dešťů a sucha. Dlouhodobé sucho ale může způsobit rozsáhlé lesní požáry. S těmi mělo několikrát za sebou problémy například Řecko. V létě 2019 museli řeční hasiči nařídit kvůli rozsáhlým požárům na ostrově Elafonisos evakuaci stovky turistů. Když se řekne sucho, tak také mnohé z nás napadne, zda bychom neměli být šetrnější vůči pitné vodě, které nemusí být vždy dostatek. Hodně se teď mluví o tom, zda bychom se neměli pokoušet zadržovat srážkovou vodu. To ale vůbec nic neřeší, ba naopak. Voda z dešťů by se správně měla vsáknout do půdy a posilovat tím podzemní vody.

nadpis:

Jaký vliv má na životní prostředí deforestace neboli odlesňování? Dřevo je po staletí stěžejní surovinou pro lidstvo. Například pro výrobu papíru, obydlí a zajišťování tepla. Stromy tu ale nejsou pouze od toho, aby uspokojovaly naše potřeby. Nebýt jich a vůbec veškeré flóry, neměli bychom co dýchat. Všechny rostliny, stromy a jiné porosty, které kolem nás rostou, žijí z oxidu uhličitého, který přeměňují na kyslík, čemuž říkáme fotosyntéza. Abychom nenarušili tento proces, musíme k odlesňování přistupovat zodpovědně. Oba dva způsoby odlesňování, kácení i vypalování, jsou velice neekologické. Kácení lesů je používáno primárně pro těžbu dřeva, ale kvůli této aktivitě se do ovzduší dostává velké množství oxidu uhličitého. Ještě větší škodu způsobuje vypalování lesů, které sice krátkodobě půdu zúrodní, ale na druhou stranu vypustí do ovzduší velké množství oxidu uhelnatého a zároveň vyhubí veškerou faunu. A právě proto by odlesňování mělo být vždy doprovázeno výsadbou nových stromů.

nadpis:

Představte si, že by na vás pršela kyselina. Ptáte-li se, jak by se to mohlo stát, odpověď je prostá. Chemické továrny a uhelné elektrárny vypouštějí do ovzduší sloučeniny kyslíku a síry, které se v plynném skupenství smísí s vodní párou, a tím pádem pak vznikne kyselina. Ta se stane součástí dešťové vody, kterou dělá kyselejší, a tím má vyšší pH, které sice člověk nepocítí, ale naše lesy už nejsou tak odolné. V minulém století se nezodpovědným přístupem k těžkému průmyslu, který často způsoboval kyselé deště, zničilo velké množství lesů. Například v Československu za minulého režimu tento efekt nejvíc poznamenal Krkonoše a Orlické hory. Filtrace továren v 90. letech sice situaci zlepšila, i přesto ČR zaostává za průměrem EU. Boj s kyselými dešti může být dočasně vyřešen výsadbou nových listnatých stromů, jelikož jim každoročně narostou nové listy, a tím se obnoví jejich odolnost. Ale z dlouhodobého hlediska je důležité nadále snižovat emise vyprodukované v těžkém průmyslu.

nadpis:

Víte, že i v našich končinách jsme několikrát zažili nepříjemné otřesy půdy? Obal naší Země, kterému říkáme litosféra, je totiž v neustálém pohybu, láme se, čímž vyvolává takzvané zemětřesení. Nastane-li pod mořem, pak má za následek vznik obrovské vlny nechvalně známé jako tsunami, která si například v roce 2004 vyžádala 230 tisíc lidských životů, zaplavila 14 zemí a zpusťovala pobřežní obydlí. Nejvíc zasaženy byly Thajsko, Srí Lanka, Indie a Indonésie. Vlna měřila 30 metrů, což odpovídá velikosti panelového domu. Zajímavostí je, že tsunami předchází náhlý ústup vody.

nadpis:

Slyšeli jste někdy o zkáze starověkých Pompejí, které zničila erupce sopky Vesuv? Je ale takový výbuch špatný? Sopky ničí přírodu a vypouštějí do ovzduší velké množství skleníkových plynů a hlavně jedovatého oxidu uhelnatého. Erupce vulkánů může ochromit leteckou dopravu, jako například v roce 2010 při výbuchu islandské sopky, v důsledku čehož byl přerušen letový provoz v Evropě. Nicméně sopečná půda patří paradoxně mezi ty nejurodnější. Právě oblast okolo sopky Vesuv, Kampánie, je proslulá kvalitními rajčaty, česnekem, paprikami, brokolicí, olivami, citrusy nebo bazalkou, kterým svou chutí nemohou konkurovat plodiny z jiných regionů. Úrodná půda produkující chutné plodiny má pozitivní vliv i na zvířata, a proto i tamní mozzarella z buvolího mléka je jednou z těch nejlepších na světě. I to je důvod, proč se lidé v dřívějších dobách navzdory veškerým rizikům usazovali právě v blízkosti činných sopek jako například Mayové u Yucatanu, Římané u Vesuvu a Havajané u Mauna Loa.

nadpis:

Je skutečně potřeba, aby bylo v našich oceánech takové množství plastů? Často ti, kteří odpovídají, že ne, ihned sahají po řešeních v podobě zákazu jednorázových plastových příborů a brček. Ian Calderon, mladý politik z USA a potenciální americký senátor, například navrhuje až tisícdolarovou pokutu pro restaurace, které dávají svým strážníkům plastové příbory a brčka. Ve skutečnosti však 46 % plastů v Tichomoří pochází z utržených rybářských sítí. V kontrastu s tím tvoří plastové příbory a brčka méně než 1 %. Je také důležité si uvědomit, že 90 % plastů se do oceánu dostane z 10 světových řek, z toho 2 afrických (Nil, Niger) a 8 asijských (Mekong, Ganga, Amur, Perlová řeka, Hai, Žlutá řeka, Indus a Modrá řeka).

nadpis:

Vydali byste se někdy do Grónska bez zimního oblečení? Ačkoliv se to zdá neuvěřitelné, tamní teploty se v létě 2019 pohybovaly okolo 22°C, a to i na vrcholu největšího grónského ledovce. Ledové kry podle odhadů tály rychlostí 12 miliard tun za den. S podobným jevem se můžeme setkat i na jižním pólu. Zde je tání ledovců ještě nebezpečnější, neboť sladká voda z ledovců ředí slanou mořskou vodu, což má neblahý vliv na tamní ekosystém.

nadpis:

Věděli jste, že ropě se jinak říká černé nebo též tekuté zlato? Ropa je hnědá až černá hořlavá kapalina, která je základní surovinou petrochemického průmyslu. V současné době až 95 % veškerých potravin je pěstováno za přispění ropy, 95 % dopravy zprostředkovávají ropné deriváty a 95 % veškerého vyráběného zboží potřebuje pro svou výrobu ropu (<https://www.ropa.cz/vyznam-ropy/>). Ropa je zdrojem velmi levné energie, která je zároveň poměrně snadno dostupná. Leží v podzemí a čeká, až ji někdo vykope. Ropa kdysi přirozeně vyvěrala na zemský povrch, nyní se získává pomocí vrtů, z nichž ropa samovolně vytéká díky tlaku zemského plynu, který je v nalezišti většinou přítomen společně s ropou, nebo je ropu možné čerpat pomocí pump. Její těžba má však i svá rizika. Například 22. dubna 2010 došlo k havárii ropné plošiny Deepwater Horizon, která se potopila při vrtání v Mexickém zálivu v důsledku exploze, která havárii předcházela. Vrt zůstal otevřen a během následujících 87 dní, během nichž bylo neúspěšně učiněno několik pokusů o zastavení úniku ropy, vyteklo do moře kolem 150 milionů barelů černého zlata.

V minulosti byla období zvaná doba kamenná, doba bronzová a teď jsme uprostřed „doby plastové“. Protože každý rok vyrobíme kolem 300 milionů tun plastů a část z nich se dostává do řek nebo jiných vodních toků a nakonec do oceánů. Když si v dnešní době chcete koupit sušenku, musíte si koupit sušenku v plastovém obalu, na plastovém tácku, v lepenkové krabici obalené plastovou fólií v plastové tašce. Nejde přece o nebezpečný jaderný odpad – je to sušenka...

Odpad se hromadí hlavně v pěti rotujících proudech nazývaných oceánské víry. Plasty v nich ničí mořský život nejen přímo, ale kvůli absorpci látek, jako jsou PCB a DDT, také dochází k otravování potravního řetězce. Potravního řetězce zahrnujícího nás samotné – lidi...

Proč to tedy prostě neuklidíme? Z mnoha důvodů se vědci domnívají, že při řešení znečištění plasty bychom se měli v současnosti zaměřit na prevenci, například prostřednictvím vzdělávání, než se pokoušet o nějaké skutečné čištění. Musíme se totiž vypořádat s pěti obrovskými oblastmi, které jsou neustále v pohybu. Velikosti plastů sahají od malých molekul až po tyto obří plastové smrtící pasti. Dále bychom potřebovali dostat všechny plast zpátky na pevninu. Muselo by to být finančně zvládnutelné, jenže ve skutečnosti ani nevíme, kolik plastů v oceánských vírech je.

Ale asi před rokem, když jsem se šel nechat ostříhat, a musím přiznat, že tam nechodím moc často, jsem si uvědomil jednu věc. Viděl jsem i staré lidi vyhazovat odpadky do vody, a uvědomil jsem si: „Někteří lidé se prostě nepoučí...“ Potřebujeme kombinaci obou přístupů a potřebujeme ji rychle. Takže jsem jednoduše vzal tento seznam problémů jako výzvu a o týden později jsem měl vypracovat školní projekt, kde jsem měl možnost strávit spoustu času společně s kamarádem nad tím, co jsem si vybral. A to mi poskytlo skvělou příležitost udělat nový a přelomový výzkum týkající se znečištění plasty. Jel jsem o prázdninách do Řecka a vzal jsem si s sebou tuto vlečnou síť, která se běžně používá pro odebírání vzorků plastů z vody. Musel jsem doma nechat všechno oblečení kvůli váhovým limitům na zavazadla. Síť, kterou jsme vytvořili, je patnáctkrát jemnější, než normálně bývá. A zjistili jsme, že množství drobných částic je ve skutečnosti čtyřicetkrát vyšší než větších částic. Museli jsme tedy tyto malé částičky plastu odstranit, ale současně jsme nechtěli odstranit i důležitý plankton. Naštěstí můžeme plankton oddělit užitím odstředivých sil. Protože nikdo nevěděl, jaké přetížení může běžný zooplankton přežít, vzali jsme opět vlečnou síť, tentokrát bez lodi, plankton jsme otestovali a zjistili, že zvládne přetížení přes 50 G, což je víc než dost, abychom ho oddělili. A abychom zjistili, do jaké hloubky bychom měli oceány čistit, navrhli a postavili jsme něco, čemu říkám víceúrovňová vlečná síť. V podstatě jsme spojili

deset vlečných sítí dohromady nad sebe. Byl to skvělý den..., ale potom se ta parádně fungující vlečná síť rozbila.

Samozřejmě, že jsme to v té chvíli nevzdali, věřím totiž tomu, že nemůžete vyčistit něco, u čeho neznáte velikost. Doslechl jsem se o odhadech sahajících od několika stovek tisíců tun až ke stovece milionů tun. Věděl jsem, že potřebujeme lepší odhad, nějaká vědecky podložená data.

Takže jsem jednoduše kontaktoval několik profesorů na univerzitách v Delftu, Utrechtu a na Havaji, aby nám pomohli s určením množství plastů ve vrchních vrstvách oceánských vírů. Výsledek: nepředstavitelných 7,25 milionu tun vytěžitelného plastu do roku 2020. To odpovídá váze jednoho tisíce Eiffelovek plovoucích v oceánských vírech. Charles Moore, výzkumník a objevitel Velké tichomořské odpadkové skvrny, odhaduje, že by náprava současného stavu zabrala 79 000 let. Ale já si myslím, že vír odpadků v severním Pacifiku se může sám zcela vyčistit za pouhých pět let. A to dělá rozdíl 78 995 let!

Konvenční metody extrakce odpadků představují použití plavidla a sítě, do níž se plasty chytají. Samozřejmě na pokrytí větší oblasti může být použito více plavidel, ale natažením bariéry mezi tato plavidla bude najednou pokryta mnohem větší oblast, protože základní myšlenka nespočívá v tom odpad zachytit, ale přesměrovat. Protože bariéra nemá oka, neuniknou nám ani ty nejmenší částičky. A protože všechny organismy můžou zábrany jednoduše podplavat, můžeme snížit počet nechtěně zachycených živočichů o 99,98 %. Ale pokud chceme udělat něco skutečně jinak, neměli bychom taky jinak uvažovat? Například to, že plasty pohlcují PCB, nakonec není tak špatné, vlastně je to dobře. Odebráním veškerého plastu z moře současně odebereme tuny a tuny perzistentních organických znečišťujících látek.

Ale jak bychom mohli minimalizovat environmentální, finanční a přepravní náklady? Udělejme z našeho nepřitele spojence. Pohyb oceánských proudů není překážka – je to řešení problému. Proč křížovat oceán, když oceán může proudit kolem vás? Stačí ukotvit „lodě“ k mořskému dnu a nechat rotující proudy dělat jejich práci. Ušetří se tím ohromné množství peněz, pracovní síly a emisí. Tyto plošiny budou samozřejmě zcela soběstačné. Budou získávat energii ze slunce, oceánských proudů a vlnobití. Nejlepším tvarem pro tyto plošiny by mohl být tvar rejnoka. Tím, že plošina může nechat svá křídla volně se vlnit jako skutečný rejnok, můžeme zajistit stálý kontakt průtokových ramen s hladinou i v tom nejhorším počasí.

24. 10. 2012

<https://www.youtube.com/watch?v=ROW9F-c0kIQ&v=en>

BOYAN SLAT

Můžeme my, lidé, nějakým způsobem chránit naši Zemi, místo, kterému říkáme domov, anebo je vše marné? Je skutečně člověk ze své podstaty tím největším ničitелеm přírody, anebo existuje nějaká naděje? „Co bych měl já sám udělat?“ – to je otázka, která asi každému z vás vyvstane v hlavě.

Nejste jediní. Podobnou otázku si kladl i dnes 24letý Nizozemec Boyan Slat. Otřesný zážitek z dovolené na řeckém Lesbu, kde během potápění poprvé přišel do styku s velkým množstvím odpadu v moři, jej přiměl začít jednat.

Slat si říkal, že když můžeme uklízet drobký a jiné nečistoty z koberců a podlah, proč by tomu tak nemohlo být i v případě moří a oceánů. Na svůj projekt Ocean Cleanup, který mu už během středoškolských studií zaručil vítězství v soutěži mladých vědců, sice zpočátku nenašel sponzory. To ho však neodradilo. Když ho odmítli podpořit velcí giganti, rozhodl se vsadit na podporu obyčejných. Ačkoliv každý přispěl jenom malou částkou, podařilo se mu za pouhé dva týdny získat 90 tisíc dolarů, což jsou téměř dva miliony korun.

PRACOVNÍ LIST

Ocean Cleanup momentálně disponuje 70 zaměstnanci. A za dobu své existence už podnikl mnoho úspěšných expedic. Například během dvou měsíců se jeho týmu podařilo zbavit oceány 2 tun plastů. Po sérii neúspěšných pokusů se v říjnu roku 2019 potvrdilo, že nová technologie Ocean Cleanup dokáže vyčistit vodu i od mikroplastů, které narušují flóru i faunu oceánu.

Princip luxování oceánů je prostý. Jedná se o dlouhý plovák poháněný proudy moře a větrem a vybavený podmořskou sítí, která zachytává odpad. Je to vlastně stejné, jako když luxujete koberce a podlahy. Ostatně ani my nechceme žít v odpadcích, tak proč bychom stejný komfort nedopřáli i rybám a jiným mořským živočichům, když to není tak složité. Stačí nevyhazovat odpadky do řek, které potom znečišťují oceány. Místem největšího znečištění je takzvaná tichomořská odpadková skvrna, která se svým rozsahem blíží velikosti Francie. Doufáme, že projekt Ocean Cleanup bude nadále úspěšný a že do roku 2050 dosáhne svého cíle, jímž je odstranění 90 % plastů v oceánech. Tyto ambice by měly podpořit ostatní projekty, které by například mohly usilovat o vyčištění 10 světových řek (Afrika: Nil, Niger, Asie: Mekong, Ganga, Amur, Perlová řeka, Hai, Žlutá řeka, Indus a Modrá řeka).

Výchova k občanství 2

Materiály do výuky pro 1. a 2. stupeň ZŠ a víceletá gymnázia

Autoři: Kateřina Semotamová, Radim Štěrba, Ondřej Kadlec, Alena Resl

Odborná konzultace: Petr Dobiáš, Jan Fiala, Ladislav Mrklas, Václav Pilík, Miroslav Sedláček, Petr Valenta

Editor: Michaela Oplíštilová

Vydavatel: CEVRO, z. s., Jungmannova 29/19, 110 00 Praha 1, e-mail: info@cevro.cz, www.cevro.cz

Výroba: Nakladatelství Jalna, Mickiewiczova 17, 160 00 Praha 6, www.jalna.cz

Grafická úprava a sazba: Martin Sládeček

Grafický návrh obálky: Ota Drápal, www.mimomeze.cz

© Vysoká škola CEVRO Institut, Katedra občanské výchovy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a Konrad-Adenauer-Stiftung

Autoři této publikace vyjadřují ve svých příspěvcích své osobní názory, které nejsou oficiálními stanovisky Konrad-Adenauer-Stiftung, Vysoké školy CEVRO Institut a Katedry občanské výchovy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.

ISBN 978-80-86816-41-8

Zdroje obrázků:

obálka – Petr Švancara / Profimedia

str. 12, kniha – Freepik

str. 15 a IV, velký státní znak – Wikimedia Commons

str. 15 a IV, malý státní znak – Wikimedia Commons

str. 16 a IV, vlajka prezidenta republiky – Wikimedia Commons

str. 16 a IV, státní pečeť – www.zakonyprolidi.cz

str. 17 a V, státní vlajka – Wikimedia Commons

str. 17 a V, státní barvy – Wikimedia Commons

str. 24, lidé s hákovými kříži – www.gruntova.cz

str. 24, obraz Svoboda vede lid na barikády – Wikimedia Commons

str. 31 a VI, občanský průkaz – reprofoto Martin Sládeček

str. 48, most – ya-webdesign.com

str. 56, plakát PRO Zdraví a Sport – www.prozdraviasport.cz

str. 56, plakát Volba pro Kolín – www.jancemper.cz

str. 79, kufřík – brgfx / Freepik

str. 79, koš – vectorpocket / Freepik

str. 79, pořadač – rawpixel.com / Freepik

www.odpovedneobcanstvi.cz